

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național (AFCN).

Sugestie de citare a arhivei:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: secolul al XIX-lea*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

This novel was digitized for the project **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration (AFCN).

Citation suggestion:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: The 19th Century*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

MUZEUL ASTRA
COMPLEXUL NAȚIONAL MUZEAL ASTRA

CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU

PROIECT CO-FINANȚAT DE:
Administrația Fondului Cultural Național

ULBS
Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

L. 32.682

27937

CATASTIHUL AMORULUI
şi
LA GURA SOBEI

Ediţie îngrijită, studiu introductiv,
note şi comentarii de
DUMITRU BĂLĂEŢ

BCU Cluj-Napoca
FILOL 1987 01105

Editura Dacia — Cluj-Napoca 1986

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr

LA GURA SOBEI

I

GEORGE

Într-o frumoasă dimineaţă...

Eu crez, Domnul să mă ierte, că era într-o frumoasă seară... Dar, frumoasă dimineaţă sau frumoasă seară, asta nu face nimic: esenţialul e de a-şi începe cineva istoria mai ca toată lumea, şi ceea ce pot jura pe jurămîntul meu, pentru că am văzut, e că:

La... decembre, din anul graţiei 1860, la o oră despre care orarul meu nu-mi lasă decît un suvenir confuz, un om învelit într-o mantă cenuşie ţinta cu precauţiune cele dintîi case din strada Arcului.

Era frig, timpul liniştit, strada mai mult deşartă. Acest om se opri înaintea N. 25, consideră casa în două deosebite chipuri, ca şi cum s-ar fi temut de a se înşela, apoi intră hotărît.

— Domnul George! strigă el prezentîndu-se înaintea unei bătrîne ce sta pe treptele scării, şi îi dete acestei din urmă două scrisori.

Acest om era un fecior!... un fecior oarecare; nimic mai mult, nimic mai puţin.

Bătrîna se sculă, deschise îndată uşa sălii şi intră într-o cameră din dreapta.

Camera lui George era simplă, ca camera unui artist.

Dezordine şi geniu!

Alexandru Dumas a zis: — Dezordine şi geniu![36] Şi, în adevăr, astea sunt două cuvinte cari cată să fie totdeauna împreună.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cu cît are cineva mai mult geniu, cu atît are mai puțină ordine.

Cu cît știe cineva a se ocupa mai mult de lucrurile mici, cu atît înțelege mai puțin pe cele mari.

În ziua în care se deschide această istorie, George sta înaintea focului într-un mare fotoliu, cu capul dat pe spate, cu picioarele încrucișate, cu mîna dreaptă în jiletă, și cu stînga mîngîind un cățeluș adormit lîngă el, și repetînd alene aceste versuri ale unui poet francez:

„Que j'écris rarement et me plais de la faire:
Non pas que la paresse en moi soit ordinaire,
Mais sitôt que je prends la plume a ce dessein
Je crois prendre en galère une rame à la main.[37]

George era om de litere.

Filozof și poet, entuziast și muşcător totodată.

George avea 21 ani, o privire ardinte și profundă, o buză uneori ironică, o frunte deschisă, un păr negru lung.

El nu era nici un frumos, nici un urît cavaler, după zisul lumii, poate, dar era un om cu mișcări france, decise și un cap inteligînte.

— Ah! ce bun lucru e *farniente!*[38] murmură George în formă de concluziune după ce își fini citațiunea poetică... și cît de mult aș dori să fiu născut în Italia, acea țară în care cineva știe așa de bine să nu facă nemic, dacă n-aș fi mîndru că sunt născut în aceea unde nu știe cineva cum să nu facă nemic!

În acel minut, bătrîna intră aducînd cele două scrisori, și ieși lăsînd pe George să le citească.

Acestea erau două bilete pe hîrtie satinată.

George era cît p-aci să le arunce departe de el, fără a le desface, și îndată să recadă în iubitul său *farniente,* cînd zări un mic chenar negru pe unul din plicuri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— A! a! zise el cu oarecare amărăciune, tu ești mesager de doliu, tu... Atunci altceva, vei fi citit.

Apoi, întorcînd scrisoarea prin degetele sale, el adăogi:

— Sărman nume aruncat întîmplării, sărmană existință ce vii tu singură să spui fiinele tău unor oameni cari sunt bine, sănătoși, cari cinează, cari se desfăt în amor sau cari se annuiază...[39] ca mine! Ce mai cauți tu încoa de mormînt? Pentru ce astă ultimă cartă de vizită pămîntului cînd tu te urci la Dumnezeu? Ce vrei tu? ce-ți trebuie; căințe, lacrime? Du-te, du-te, astea sunt lucruri ce nu se cer, ele se dau!...

George era poate exagerat în amărăciunea sa; cu toate acestea cată să recunoaștem că biletele sunt, în generale, un fel de profanațiune a fericirii sau a durerii.

În ele se afișează dulcile secrete ale alcovului și lacrimele inimei.

În fond, asta nu e decît o datorie de societate, o grijă de etichetă, ceva tot așa de banale ca și: *Bună ziua, domnule* sau *bună seara, doamna mea!*

Cineva poate fi fără pudoare sau fără inimă, e destul numai să fie *politicos*.

Chiar murind, cată *să știi a trăi!*

George poseda această mare știință de a ști să trăiască, precum poseda și altele; dar, natură de elită, mîndră și indipendinte, lui îi venea cu greu uneori a-și mlădia inima sa după exigințele unor așa de mizerabile datorii.

Comediani pentru comediani, obșnuia el de a zice, îmi plac mai bine cei de pe scenă; ei sunt mai amuzanți.

Și tot filozofînd sau rînjind în sine, George rupse un sigiliu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— De va fi întristarea aceasta, zise el, puțin trist, voi plînge cu ea, și asta-mi va face bine. Vroi să pot zice într-o zi, cu Alfred de Musset:

„Le seul bien qui me reste au monde,
Est d'avoir quelquefois pleuré![40]

Și citi:

„Jalnica văduvă X... are onoare a vă face parte de pierderea dureroasă ce a făcut în persoana domnișoarei Anna X... fiia sa, moartă la... decembrie 1860, și vă invită a asista la ceremonia îngropăciunii ce se va face la sînta Mînăstire Sărindar.

— Oh! sărmana copilă! strigă George lăsînd să-i cadă scrisoarea. Și ea, moartă!... moartă de acea boală care vindecă toate durerile, cînd nu le naște pe toate, moartă de amor!...

Apoi, sculîndu-se cu agitațiune, el adaogi:

— Aș! au mai moare cineva azi de amor? Lumea o să glumească puțin de *coconașu* Năică Nureanu și tot i se va ierta!... se va uita!

Și pentru că al doilea bilet îi căzu din întîmplare sub mînă, el urmă:

— A! drace! iată unul care miroase a sărbătoare. M-aș prinde că aci e vorba de vreo căsătorie sau de vreun botez... Bun! dacă o fi d-o căsătorie, e tot o îngropăciune, dar mai deosebită, îngropăciunea amorului.

Și citi:

„Domnul și Doamna Nureanu are onoare a vă face cunoscut celebrarea cununiilor fiului d-lor, Nicolae Nureanu, cu domnișoara Elisa Plivescu, și vă invită ca să binevoiți a-i onora cu prezența dv. azi la... Decembre, 1860, în sînta M-re Sărindar.

— Ei, făcu George, asta este ceva bufon și trist. În aceeași zi, în aceeași biserică, fidanțata cea moartă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

va da locul fidanțatei celei vii. Cît despre domnul Nicolae Nureanu, el va călca pe urmele celei moarte rîzînd, demn și liniștit, lîngă noua sa soție... El a înșelat pe una, va-nșela și pe cealaltă! Aceleași priviri, aceleași suspine, aceleași cuvinte sunt de ajuns pentru aceasta, precum același vestmînt negru e deajuns azi pentru a merge la bal și la îngropăciune: economie de stofe, economie de simțiminte; secolul nostru e atît de sărac încît trebuie să economizeze orice.

George făcu două, trei întorsături prin cameră, apoi sună.

Bătrîna păru la ușă.

— Mamă, zise George, trămite pe cineva la Alexandru.

— Da!

— Și să-i spui că-l rog să vie îndată?

— Atît numai?

— Atît deocamdată.

După un quart de oră, Alexandru intra la George. El era un june brun, destul de frumos.

— Scumpul meu Alexandre, zise George, întinzînd mîna noului venit, te-am deranjat poate. Ce făceai acasă?

— Nu prea știu, răspunse acesta. Mi se pare că visam.

— Sărmanul meu poet! tu erai în cer, și iată că eu te readuc fără de veste pe pămînt.

— Nu cată oare să trăiască cineva aci?

— Ai dreptate, dragul meu; și, pentru că amicia ta a cerut de la a mea crima de a-ți smulge una cîte una iluziunile tale, trebuie să am tristul curaj de a merge pînă în fundul prăpăstiei... Numai atunci nu mai crede omul în nimic din astă lume, vezi tu, cînd începe a crede în cealaltă lume... Vrei tu să mă însoțești azi pînă la Sărindar, să fii azi al meu?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Bucuros, scumpul meu; dar ce ai să-mi mai arăți?

— Un constrast vulgar, nemic mai mult: ceea ce noi numim o antiteză.

Și, zicînd aceasta, George luă brațul lui Alexandru și ieși cu junele său amic.

II

Pe drum, George reciti amîndouă biletele sale.

— Da, da, zise el, chiar azi la Sărindar se vor face serviciurile amîndouă.

Și pentru că ambii juni mergeau iute sosiră îndată și intrară.

În mijlocul bisericei, abia luminată, iată ce se petrecea.

Un preot recita, în grabă, oarecare rugăciune în fața unui sărac coșciug, pus pe un pat de lemn, între cîteva făclii, și acoperit cu o pînză oarecînd albă.

La căpătîiul coșciugului, o femeie sta în genunchi și se ruga.

— Uită-te, zise George amicului său, privește pe această sărmană femeie, lacrimile ei sunt niște adevărate lacrime. N-ar zice cineva că e statua durerii?

— Da statua, plus viața.

— E o mumă plîngîndu-și puterile ei moarte și închise în ăst coșciug! Trist coșciug făcut din patru scînduri. Dumnezeu însă știe cîtă poezie stinsă, cîte dulci vise abia începute, cîte speranțe zdrobite, cîte lacrime și căințe conține el!...

— Te-nvoiești cu întristarea, George?

— Nu; dar am cunoscut p-astă sărmană copilă culcată acum colea, în fața noastră, rece și mută. Ea era o copilă nebunatică și amabilă, o copilă rîzătoare

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ca fericirea, veselă ca speranța, bună ca bunătatea chiar.

— Și iat-o moartă!

— Da, moartă, și asta mă face să mă gîndesc la viitor.

— Pe mine la trecut.

— E un rău sistem, amice, de a se refugia cineva în trecut. De o mie de ori mai bine e să zidești pe nisip sau să te ascunzi de soare la umbra unui om. Nemic nu e stabile în trecut.

— Și pentru ce?

— Pentru că totul trece, chiar suvenirul trecutului. Totul trece: cîntecul păsărelei care anunță primăvara, foița care cade, rîndunica care zboară cînd sosește toamna, floarea care-și deschide caliciul său soarelui, junețea, frumusețea, amorul, geniul, lacrimele, totul trece, totul trece! Durerea astei mame chiar va trece mai nainte de a deveni țărînă cadavrul fiicei sale.

— Ah! George! întrerupse Alexandru, ești crud pentru inimă în scepticismul tău.

— Ce! chiar tu mă numești sceptic pentru că îmi place mai bine să edific viitorul decît trecutul, pentru că speranța mi-e mai dulce decît suvenirea, pentru că văd lumea cu ranele și miseriile sale? Dar, dacă eu sunt sceptic, au cum vei numi tu acei ce nu crez în Dumnezeu, și ce vor zice ei în fața acestui coșciug?

— Știu bine, George, că ai cuvînt... uneori.

George surîse cu amărăciune.

— Ai chiar adeseori cuvînt. Asta ți-e maniera de a prezinta lucrurile, numai ea e puțin... aspră.

— Vrei să zici, bunul meu amic, că sufletul tău sîngerează ascultîndu-le. Și asta e foarte naturale; dar scalpelul care caută sub cărnurile-ți secretul boalei tale el oare nu te face să suferi?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Fără-ndoială.

— Ei! Dumnezeul meu! aci e aceeași cauză. Eu te înștiințasem, amicul meu, tu ai voit să tai în carne vie, să smulg inimei tale ramurele sale de iluziune: asta e o rană vie ce-i faci în toate zilele fără a-i da timp să se vindece.

— Nu mi-ai zis tu: „Omul numai atunci nu mai are iluziuni cînd le poate avea pe toate?"

— Crez că ți-am zis că, pentru a cunoaște bine inima omului, ar trebui să fii trecut prin toate iluziunile și să nu mai ai nici una. Ca artist, ca cugetător, vreai să studiezi omenirea. Eu ți-o arăt așa cum e; sunt profesorele tău de disecțiune morală. Cată, așa precum cineva curăță un arbore, să știi a curăța sufletul de toate simțimintele parazite care-i sug din sucul său, fără a-i mări frumusețea. Sufletul, cînd e pus chiar în fața lui, încît adevărul, lumină divină, îl luminează în toate părțile sale asupra celor mai mici senzațiuni ale sale, sufletul, zic nu mai are decît simțăminte reale, profunde, fără iluziuni, fără vise, dar și fără mînie fără deșteptare; niște simțimînte pe cari le ia de la pămînt ca să le ducă la Dumnezeu!

— *Din adînc strigat-am, strigat-am către tine, Doamne!* zise preotul în gura mare.

Suspinele sărmanei mume completară ruga.

— Mi-aduc aminte, urmă George, că acu un an, astă dulce și rîzătoare copilă, îmi zicea cîntînd: *„Cînd voi fi și eu bătrînă!"*

Vai! visează dar!

— *Din adînc strigat-am, strigat-am către tine, Doamne!* repetă preotul.

— Mai tîrziu, urmă George, îți voi povesti o mică istorie; dar acum să plecăm și diseară ne vom reîntoarce. tot aci.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Pentru ce?

— Pentru că... dar, vei vedea.

— *Veşnica ei pomenire!* cîntă preotul.

— *Amin!* adăogi paracliserul cu o voce răguşită.

Şi amîndoi amicii plecară.

Pe la 9 ore în curtea monastirei Sărindar numeroase trăsuri stau înşirate.

Înîntru, templul scînteia de lumine; o mulţime de preoţi, investiţi numai în catifea şi aur, slujeau cu o prea mare seriozitate; smirna se înălţa din toate părţile cu profuziune.

Doi juni soţi se ţineau de mînă... *ea* cugetînd la o cută ce făcea rochia sa, *el* la cumpărătoarea unui cal de călătorie, amîndoi împresuraţi de familiile lor de ieri şi de amicii lor de mîine.

Ce e drept acest spectacol era prea frumos!

— Mai nainte de a intra, zise George, oprindu-se în tinda bisericei, spune-mi puţin Alexandre, confidinţele ce mi-ai făcut ieri seară erau oare ele sincere?

— Sincere ca şi legămîntul meu pentru tine, George.

— Aşadar, tu iubeşti p-acea copilă?

— O iubesc, răspunse Alexandru aşa de încet încît mai mult inima decît gura sa murmură acest cuvînt.

George luă mîna amicului său şi, ţintîndu-l cu o expresiune totodată ironică şi dureroasă:

— O iubeşti, întrebă el, cu toate cele ce ţi-am zis, cu toată distanţa ce te desparte?

— Voi şterge astă distanţă.

— Mă rog, cum?

— Cu silinţa mea; mergînd să-mi scriu numele aşa de sus, încît nici o femeie din lume să nu aibă a se pleca pentru a-l lua.

Alexandru zise aste din urmă cuvinte c-un accent plin de mîndrie şi de entuziasm; fizionomia sa strălucea de inspiraţiune.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Altă iluziune! alt vis! murmură George.

— Dar tu nu crezi în nemic?

— Ba da, crez în Dumnezeu, în viața cealaltă, răspunse cu iuțeală George, și în *întîmplare* în viața aceasta! În întîmplare care e mai puțin lugubră decît fatalitatea și care a voit ca cele patru scînduri, ce erau mai adineauri înaintea noastră, să serve de pat nupțiale acei june copile, în loc de a ține pe ele, fiind vro umilită policioară, toată pînea unei familii.

— Așadar, talentul, geniul nu sînt decît o întîmplare?

— Geniul vine de la Dumnezeu, dar succesul vine de la întîmplare. În fine, scumpul meu Alexandre, întîmplarea îmi pare un fel de divinitate de a doua ordine, delegată *prin interim* pe pămînt pentru a regula prigonirile. Iată pentru ce am o așa mare încredere în ea, încît i-am abandonat viața păstrîndu-mi sufletul, și pentru ce mă supui la cele mai mici capriciuri ale sale.

— Serios vorbești acum?

— Nu știu. Dar tot ce e serios, amice, e talentul tău, și crez în el. Crez și în glorie pentru tine, căci ai o frunte făcută pentru ea. Dar marea afacere nu e de a fi admirat aici, ci de a fi iubit.

— Ai cuvînt, George.

— Și amorul nu merge totdeauna unde sunt inteligința, geniul și inima.

— Dar ea mă iubește.

— Nu crez.

— Ah! George, ești un om teribile.

— Nu, te asigur că în astă afacere îmi pui toată bunăvoința ce-ți poți închipui. Mi-e cu neputință însă de a cugeta că domnișoara Eliza Plivescu te iubește serios. Structura capului său chiar . . .

— O! întrerupse Alexandru surîzînd, nu cumva, ai de gînd să creezi o frenologie a inimei?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Astfel, tu eşti foarte sigur că te iubeşte? zise George drept orice răspuns.

— Sunt sigur! răspunse Alexandru cu hotărîre.

— Îţi voi observa că de mai multe ori şi eu m-am crezut sigur de una ca asta, şi că, ceea ce e mai sigur, în acest fel de materie, e că nu e nimic... sigur!

— La rîndul tău, George, ascultă-mă. Supoziţiunile tale sunt insultătoare pentru domnişoara Eliza Plivescu.

— Aidea de, ele ar fi cel mult pentru tine, dacă toate geniurile cele mari n-ar fi avut onoarea... de a fi înşelate.

Se făcu tăcere de cîteva secunde între cei doi amici, după care George adăogi:

— Vezi, Alexandre, dacă ai iubi pe domnişoara Eliza numai pentru că ai iubi, şi nimic mai mult, atunci ar fi bine! Ţi-aş zice: Iată un amor serios şi durabile, pentru că e al tău şi în tine, dar nu al ei şi în ea.

— Explică-te mai bine, amicul meu, pentru că, crede-mă, nu te pot înţelege.

— Tu iubeşti pe domnişoara Plivescu, nu e aşa? pentru că e junâ şi frumoasă, pentru că aerul ei e candid, pentru că ea ţi-a zis cu cea mai dulce voce a sa: — Alexandre, te iubesc; pentru că ai zidit, pe astea toate, mii de casteluri în Ispania, mii de himere încîntătoare? Dar suflă asupra acetor himere, şi ce va mai rămînea, mă rog?

— Întristarea.

— Aşa! da, mai întîi întristarea, apoi uitarea.

— Fără-ndoială, uitarea[41] şi dispreţul, dacă ea n-ar fi aşa cum am crezut-o!

— Aidea de, poete, vezi bine că n-o iubeşti!

— Dar dacă eu n-o iubesc, spune-mi, ce e a iubi?

— A iubi e a avea foc în inimă, un foc care purifică totul, chiar fruntea curtezanei, sau, mai bine, care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

roade cu încetul inima ce l-a aprins, foc care se consumă el singur cînd nu izbucnește în incendiu... A iubi e a lua o femeie, oricare de ar fi, și a o iubi cu toate petele sale, cu toată abandonarea sa, cu toată rușinea sa, cu tot. Dar a lua o jună copilă castă și pură și a-i ridica un cult în inima sa, ce mai lucru, în adevăr; oricine ar putea face asta!

George se opri, și, trecînd brațul său sub al lui Alexandru, înaintă cu el puțin în întrul bisericei.

Într-acest minut preotul unea pe cei doi soți.

— Scumpul meu amic, tu ai ajuns tocmai unde vream să te văz ajuns, începu George.

— Ce zici?

— Te afli în niște minunate condițiuni de vindecare, și pentru asta vroi să încerc cura.

— Ce cură?

— Cura pretinsei boale ce te mișcă, sărmane bolnav imaginar de inimă.

— Încă odată, ce înseamnă asta?

— Asta înseamnă că de mult timp și după stilul cu care domnișoara Plivescu îți scria, eu o judecasem că era o copilă cu imaginațiunea arzîndă, o copilă ușoară.

— Ușoară?

— Vai, da! căci numai astfel se poate explica purtarea unei copile *oneste*, cum se zice, scriind unui june: o mare pasiune sau o mare ușurință. Cînd e o mare pasiune, nu mai e vorbă; dar această pasiune cineva o găsește scrisă în caractere arzătoare, și tu n-ai priimit nemic de acest fel. Cînd e o mare ușurință, cineva profită sau rîde; dar nu se bazează pe ea.

— În fine?

— În fine, bunul meu, excelintele meu amic, conchisesem de mult, că domnișoara Eliza nu te iubea și că și tu n-o iubeai mai mult.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Și proba astei frumoase concluziuni, mă rog?

— Nu e departe.

— Și sper că mi-o vei da?

— Negreșit, dacă-mi promiți că ai să fii prea înțelept, prea cu minte, prea liniștit.

— Așa de copil mă crezi?

— Privește dar! zise George, arătînd lui Alexandru pe mireasa care zîmbea.

— Eliza! zise acesta.

Din fericire cîntările preoților năbușiră țipătul dureros al sărmanului amorezat.

— Nu, nu Eliza, reluă George, dar doamna Nureanu!...

III

În aceeași seară pe la unsprezece ore, Alexandru și George se aflau, dar astă dată la George, în fața unui bun foc, într-un cabinet bine închis, abia puțin luminat de o lampă.

George înfășurat într-o haină de casă sta întins în același fotoliu, mai tot în aceeași atitudine de dimineață, atitudine leneșă ce o afecționa: numai picioarele sale erau rezimate de gura sobei, și cu amîndouă mîinile mîngîia capul cățelușului său, urcat cu familiaritate pe genunchii săi.

Alexandru sta cugetător în colțul sobei, cu fruntea plecată pe ea.

Împrejurul acestei sobe erau așezate mai multe medalioane și portrete de femei. George le considera cu un fel de melancolie ironică.

Cea mai profundă tăcere domnea în acest cabinet. Se auzea suspinînd cîinele adormit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Totdeodată George rupse tăcere şi ridicîndu-se puţin:

— Pre legea mea, zise el deşteptînd cîinele său şi privindu-l în faţă, nu ştiu încă, sărmanul meu Bibi, dacă tu nu preţuieşti mai mult decît toate aste suveniri, dacă tu nu eşti mult mai credincios decît ele, dacă tu n-ai fi mult mai devotat decît toate aste femei... Tu eşti un adevărat amic; şi, dacă nu ţi-ar lipsi sufletul cugetător, tu ai preţui mai mult decît omul, căci inima ta e mai bună decît a lui.

Bibi judecă că e convenabil de a răspunde printr-o lungă căscătură excentricităţii stăpînului său.

— E drept, urmă George zîmbind: filozofia literară n-are măcar privilegiul de a adormi pe oameni.

Şi, lăsînd să recadă pe genunchii săi capul căţeluşului, adăogi, căscînd puţin şi el:

— Aşa, e oare ceva mai bun în lume decît somnul?

— De ce nu mă întrebi, răspunse Alexandru scuturînd un minut reveria sa, dacă moartea nu e tot ce poate fi mai bun în viaţă?

— O! în această privinţă, reluă George, ştiu, mulţumită Domnului, ce să crez... Trăiască moartea! Dar mai înainte, trăiască somnul! Somnul e moartea, minus necunoscutul. E *marea călătorie,* plus renturnarea!

Şi George, abandonîndu-se cu totul voluptăţii subiectului său, adăogi cu un fel de beţie încîntată:

— Oh! somn! oh! poezie! pentru zece ani de poezie visată mi-aş da toată viaţa.

— Nebunule! murmură Alexandru.

— Sluga dumitale! ripostă George sculîndu-se. Ştii tu, scumpul meu, pe cine faci nebun?

— Pe amicul George.

— Nu tocmai, dacă-ţi place, dar ceva mai mult decît el, pe unul din cei mai săraci, din cei mai ftizici, din cei mai amoroşi şi din cei mai iluştri foşti poeţi ai Engliterei... pe John Keats![42]

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ce! pe acel visător John Keats care muri de durere pentru un articul de *revistă?*

— Nu, dar pe acel John Keats care muri pentru că a avut mai mult amor în inimă și nu destui plămîni în piept, prea multă activitate în suflet și nu destulă sforță în corp, pe acel John Keats, într-un cuvînt, care a scris într-o poemă a sa, o încîntătoare poemă, dar al căreia nume nu-l țin minte, care a scris, zic, aste cuvinte, sau niște cuvinte tot cam așa:

„Cunosc ceva mai suav decît aura verei, decît albina murmurînd din cuib în cuib și așezîndu-se un minut în sînul florilor; cunosc ceva mai dulce decît roza, ceva mai sănătos decît văile pline de umbră, mai bogat de viziuni încîntătoare decît un basm din *O mie și una de nopți.*

Și acest ceva e somnul, e scumpul somn care închide cu moliciune ochii noștri, și ne cîntă un cîntec legănător".

— Așa de bine, întrerupse Alexandru, încît amicul tău John se duse, dormind, să doarmă într-un mormînt.

— Mai întîi, răspunse George zîmbind, dacă ai cunoaște puțin istoria acestui sărman poet martir, ai vedea că din nefericire n-a putut să fie amicul meu. Apoi i-ai da dreptate, căci are oarecum cuvînt, și că somnul e cel mai bun remediu pentru dureri.

— Visezi, George! zise Alexandru dînd puțin din umeri.

— Aș vrea; căci dacă aș fi visînd, asta ar dovedi că dorm; dar, cu totul din contra eu veghez. Și vezi, adineaori, veghind și cugetînd la tine, am descoperit două lucruri.

— Două?

— Da... Și ca să încep...

— Mai întîi?

— Că tu dormeai.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Se poate.
— O crezi.
— Şi al doilea?
— Că tu te stîrciseşi pe durerea ta.
— E adevărat! murmură Alexandru.

George apropie fotoliul său de al lui Alexandru şi urmă:

— Să vedem, sărmanul meu amic, azi dimineaţă te-am lăsat cu totul să plîngi, te-am lăsat să urmăreşti de departe, cu desperarea şi mînia în inimă, pe frumoasa mireasă care zîmbea, da, ea zîmbea.

— George!

— O! ea zîmbea. E cu neputinţă să schimb ceva din text!

— Încă o dată, George!

— Încă odată, Alexandre, vei asculta pe un amic care te iubeşte cînd îţi vorbeşte de o femeie care nu te iubeşte.

Drept orice răspuns, Alexandru abandonă una din mînile sale lui George, în vreme ce, cu cealaltă, cerca a opri o lacrimă ce se rostogolea sub geana sa.

George strînse cu afecţiune în amîndouă mînele sale, mîna lui Alexandru, şi, cu un accent plin de o dulceaţă şi de o melancolie cum nu fusese niciodată:

— Plîngi, îi zise el, plîngi fără teamă, fără remuşcări, fără falsă ruşine... În amor, adeseori, lacrimile nu sunt decît veninul inimei; după ce cad ele, inima se scoală mai bună.

— Ce sacrificiu aştepţi dar, tu de la mine? întrebă cu durere Alexandru.

— Nu-ţi cer nici un sacrificiu pentru că nu ţi-e dat să faci vreun sacrificiu, cer numai curaj şi raţiune.

— Raţiune, cînd cineva iubeşte?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Raţiune, cînd cineva începe a nu mai iubi.

— Dar eu tot o iubesc.

George surîse cu neîncredere.

— Nu, tu n-o mai iubeşti, zise el cu un ton plin de o dulce bonomie.

— Ah! îţi jur, reluă Alexandru cu aprindere, îţi jur că o iubesc mai mult azi, decît o iubeam ieri. Durerea mea m-a luminat asupra amorului meu, şi o iubesc pentru toate torturele cu cari ea mi-a zdrobit inima.

— Asta nu e nicicum logic, dar, de, aşa se-ntîmplă întotdeauna.

— O iubesc chiar prin răul ce ea mi-a făcut, prin lacrimile de sînge ce-i datorez... Spune-mi, oare muma nu-şi iubeşte mai mult copilul care i-a dat mai multe griji?

— O! nu compara aste două amoruri cari seamănă aşa de puţin, Alexandre. Domnişoara Eliza nu e demnă de o asemenea profanaţiune.

— O iubesc pentru toate iluziunile, pentru toate fragedele şi încîntătoarele vise ce îi sunt dator; dac-ai şti, George, cît aer şi cît spaţiu da sufletului meu privirea ei! După ce mă privea ea, eram stăpîn pe lume, picioarele mele nu mai atingeau pămîntul, mă simţeam egal cu Dumnezeu, mai mult decît el poate; eram fericit: el oare este?

— Vai! făcu George suspinînd.

Alexandru urmă.

— Amorul ei m-a făcut să mă cunosc pe mine; el mi-a arătat că aveam talent; el mi-ar fi dat geniu...

— Aşa se crede.

— Glorie...

— Aşa se speră.

— El m-ar fi putut face bun, căci totul înfloreşte şi totul cîntă în natură cînd cineva iubeşte.

— Chiar în toiul iernei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— El dar mă face rău, crud...

— Ca mine, zise George.

— Ca tine, repeți Alexandru.

— Mulțumim; vezi aci vream să vii, amicul meu, și, pentru că ești ocupat a deveni tot așa de rău și așa de crud ca și mine, lasă-mă să-ți povestesc în ce chip am ajuns eu la acest exces de depravațiune.

— Tu, George? întrebă Alexandru cu mirare.

— Chiar eu, răspunse George zîmbind. A! Am să-ți arăt o veche rană a inimei mele; atingînd-o, poate că o voi deschide; dar, de! trebuie ca amorul să sacrifice ceva amiciei.

— Totdeauna bun, George.

— Nu, dar totdeauna palavragiu. Dea Domnul însă ca palavrele mele să-ți fie de folos! Îți voi arăta sufletul meu trecînd prin aceleași faze prin care a trecut al tău, izbindu-se de aceleași stînci, de aceleași viscole.

— Asta nu mă va mîngîia, George.

— Da; dar te va face să speri; speranța oricum e o mîngîiere.

— Te ascult, George.

George se sculă, făcu doi, trei pași prin cameră, se apropie de sobă, consideră cu destulă băgare de seamă două sau trei medalioane atîrnate lîngă o oglindă și sună.

Bătrîna apăru.

— Oricine a veni să mă caute, auzi, să-i spui că nu sunt acasă, zise George așezîndu-se.

— Bine, răspunse bătrîna cu un aer foarte serios.

Bătrîna avea obicei de a începe prin a răspunde *bine*, deși în urmă făcea din contra,

George făcu semn bătrînei de a ieși, mai repetînd:

— Nu sunt pentru nimeni, pentru nimeni, m-ai înțeles?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Bine.

Și, după ce se depărtă bătrîna, George începu.

IV

George începu...

Dar prin asta nu vreau să zic că el intră deodată în materie. Cu totul din contra, omul nostru știa prea bine să povestească pentru ca să înceapă a povesti îndată: el știa că o parte din plăcere stă în așteptare, și că s-ar fi privat de bunăvoia sa de acea plăcere, începînd în fuga mare subiectul său.

George începu dar prin a se scula după fotoliul său pentru a treia oară, se apropie de ușă și trase zăvorul.

— Drace! făcu Alexandru, ne închizi?

— Te închiz în istoria mea, bună sau rea, veselă sau tristă, pînă mîine de dimineață.

Alexandru din instinct își aruncă ochii asupra pendulei: ea arăta din fericire miezul-nopții.

Prin urmare, precauțiunile lui George păreau destul de nefolositoare; nu era nicicum de crezut, în adevăr, ca să-i mai deranjeze cineva la astă oră.

Dar, aci, George nu făcea alt decît a se supune unui simțimînt despre care cineva nu-și poate da bine socoteala; cînd cineva vrea să fie singur cu cei ce-i iubește — realități sau suveniri — i se pare că nu e destul de bine ascuns. Dacă ar locui atunci într-o insulă deșartă, pustie, încă ar invoca umbra, atît de mult spațiul și ziua par populate de priviri invizibile și indiscrete.

După ce ușa fuse bine închisă, perdelele bine trase, soba plină de lemne, cîinele instalat pe perniță sa, George trase o mică masă lîngă fotoliul său și puse lampa pe ea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Această masă n-avea alt nemic remarcabil, decît că părea a fi mai mult masa de lucru a unei femei decît a unui bărbat.

George împinse un mic ţimburaş ascuns, şi un sertar se deschise. Într-acest sertar era o mică casetă de abanos şi un vechi portofoliu de marochin negru legat cu o sforicică.

George luă portofoliul şi caseta, le consideră un minut în tăcere, le aşeză lîngă lampă, puse o mînă pe inima sa, suspină şi, după toate aste preliminarii, începu cu hotărîre:

Eu fac ca şi el.

— În realitate, scumpul meu Alexandre, zise George, viaţa e un lucru destul de trist pentru cel ce iubeşte, o şcoală aspră pentru cel ce studie; dar şcoalele cele mai aspre fac pe şcolarii cei mai buni. Numai curajul perseverinţei lipseşte uneori. Ei bine! acel curaj îl poate găsi cineva privind în sus, iar nu în jos; d-asupra, iar nu dedesubt; la Orient, iar nu la Occident. Nefericirea sau fericirea nu există pe pămînt decît într-un chip relativ. Dacă am voi noi să ne convingem bine de acest adevăr, am vedea mai puţin orbi visători într-o tabără şi mai puţin orbi în cealaltă, mai puţină pretinsă şi absolută egalitate (pentru că în fiecare zi boalele, inteligenţa, frumuseţea, urîciunea ne dovedesc că nu e adevărată egalitate decît înaintea lui Dumnezeu); dar am vedea mai multă frăţie reală, pentru că numai prin inimă oamenii s-ar putea înţelege, cînd ar vorbi limbajul inimei şi al logicei. Vezi, dacă m-aş cerca să-ţi probez că nu mai iubeşti pe domnişoara Eliza, aş izbuti prin *A* plus *B*, şi tu mi-ai răspunde lăsîndu-te să mori pentru ea.

Căci aşa e, şi a raţiona cu inima e a raţiona cu imposibilele; e a face un paradox pentru a intra într-un labirint din care n-ai mai putea ieşi decît printr-un contraparadox.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Inima e mobilă ca unda, repede ca aerul; cineva o simte, dar n-o vede, ea dă viața, dar rămîne nepipăită; ea nu se supune decît ei, fantaziei sale, capriciului său, neprevăzutului, întîmplării.

Nu voi face dar un curs de filosofie inimei tale, scumpul meu Alexandre; dar îi voi povesti o istorie de inimă, cu toate nebunele sale excentricități, cu toate sublimele sale răpiri, cu toate imposibilele sale contradicțiuni. Poate că în ea vei găsi dacă nu uitarea, dacă nu speranța, dar cel puțin o mîngîiere.

— În orice caz, voi găsi o plăcere, răspunse Alexandru.

— He! reluă George, istoriile de inimă nu prea sunt totdeauna amuzante. Eu nu le prea doresc, zău! de exemplu a' ta... ce gîndești despre ea?

— O! gîndesc... că nu voi să mă mai gîndesc la ea.

— Bravo! Iată-te totodată devenit raționabile. Sunt încîntat, căci asta mă va scuti de a întrebuința cu tine mijloacele cele mari.

— Cari?

— O! vechiul sistem, *lăsarea de sînge morale;* căci am făcut rău cînd am zis că nu e niciun remediu pentru durerile inimei, este unul.

— Dar poate că el e mai rău decît boala chiar?

— Negreșit; el vindecă, dar omoară.

— Și numele acestui minunat remediu?

— Ironia!

— Ironia?

— Da! de exemplu, presupui: într-o dimineață, te scoli cu inima plină de frăgezime și de poezie; cerul e albastru, păsările cîntă dulce; buchetele sunt pline de flori; astăzi e o adevărată zi de amor, și iubești...

— Pe cine?

— Nu se știe, pe întîia femeie care, din întîmplare,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ți-iese înainte, pe întîia copilă care are în frumoasa-i cosiță o floare la care ții.

— Și ce va ieși din toate astea?

— Va ieși că acea copilă cu floricele în cosiță, cu talia strînsă în panglicele, cu zîmbetul fermecător se va numi domnișoara Eliza Plivescu!

— Iar ea, George?

— Ce vrei tu să faci dacă e așa?... Știi prea bine că în acea zi în loc de a fi brună, în loc de a avea ochii negri, în loc de a avea cei mai frumoși umeri din lume, și de a se numi Eliza, dacă ar fi fost blondă și spălăcită ca o șocățoaică, și s-ar fi numit Bălașa sau Catrina, asta nu te-ar fi oprit de a o iubi; dar în fine, în acea dimineață văzuși pe domnișoara Eliza și o iubișI pe ea...

— Mai întîi, era într-o seară...

— O! puțin îmi pasă... dimineața nu era decît o figură. Adevărul e că sunt zile în cari inima e dezvoltată ca o roză de mai; omul o poartă pe buzele sale și pare a zice:

— Luați-o, e de dat.

Tu te afli dar într-una din acele încîntătoare dispoziții, în cari cineva joacă voios liniștea, *cunoscutul*, libertatea inimei contra tempestei, *necunoscutul*, sclavajul pasiunii... numai și numai pentru că atunci e prea avut sau se annuiază și pentru că trebuie să cheltuiască în ceva bunul care i-e de prisos. Îți repet, scumpul meu Alexandre, că în acea zi pui un afiș; ți-nsărcinezi ochii de a zice trecătorilor: inimă liberă de dat, de vîndut sau de închiriat.

Ei bine, domnișoara Eliza trecu pe acolo și culese inima ta.

Iată prefața, sau, dacă vrei mai bine, întîiul capitul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

A doua zi o întîlnești la balul d-lui O... sau al d-nei L... copila e numai mătase și catifea; chiar tu te-ai *galatarisit* oarecum.

La întîiul cadril, alergi de inviți pe frumoasa copilă, care primește rîzînd, și, cînd îi iei mîna sa, o simți tremurînd ușor.

Ah! prime emoțiuni, prime încîntări ale amorului! cine vă va ține locul?

În cursul dansului, cînd talia sa se îmlădie sub brațu-ți, cînd părul său se atinge de buzele tale, cînd piciorul ei se lovește de al tău; cine mai știe ce? Apoi iată buchetul ei cade, tu îl iei de jos; o foiță, o floricică s-a desfăcut din el. Vă priviți, floricica e acordată, buchetul înapoiat, și degetele își vorbesc pentru întîia oară între flori.

Mai tîrziu, nu vă mai ascundeți de propria voastră inimă, ea a vorbin de la întîia zi; lăsați buzele să vorbească la rîndul lor.

— Elizo, te iubesc.

— Te iubesc, Alexandre.

— Adevărat?

— Tot așa de adevărat că ești fericit lîngă mine și că sunt fericită lîngă tine.

— Te voi iubi totdeauna, Elizo.

— Răutăciosule, cînd iubește cineva, nu iubești pentru totdeauna?

— Totdeuna!

— Totdeuna, repetiți voi.

Și adormiți asupra acestui cuvînt, și vă lăsați în voia himerei, și visați viitorul; faceți mii de proiecte, vă umpleți mintea cu discursuri poetice; credeți: mult e bine a crede!...

Dar iată că într-o frumoasă zi un fecior oarecare se înșeală, ți-aduce o scrisoare, presupui, care e pentru amicul tău George; tu o desigilezi fără a citi adresa, și afli...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ce?

— Afli că domnișoara Eliza ia de bărbat a doua zi pe domnul Nae Nureanu!

Atunci, desperare, mînie, proiecte de moarte; și toate acestea pentru că un fecior s-a înșelat.

Și, ce zici, n-ar fi oare mai plăcut de a cugeta că-n această oră...

George surîse cu o ironie profundă și diabolică zicînd aste cuvinte, apoi urmă:

— N-ar fi oare mai plăcut de a cugeta că în această oră, la jumătate după miezul nopții, frumoasa și casta copilă din luna trecută, aceea care tremura sub privirea ta ca o roză sub vîntul serei, aceea care roșea la singura mărturie a amorului tău, și pe care abia cutezai a o atinge cu vîrful mînușei tale, e cu totul goală în brațele unui om pe care abia îl cunoaște!

— Oh! George, taci, strigă Alexandru cu o voce tremurîndă de mînie; taci, ceea ce zici e spăimîntător!...

— Da, adevărat, spăimîntător! Spăimîntător pentru ea, dar nu pentru tine.

În toate zilele, văz respingîndu-se cu piciorul sărmanele copile pe cari foamea sau seducțiunea le-a aruncat în tină și cari cer pînea lor astei rușine și ăstui noroi cotidian, precum altele o cer cu veselia lucrului și în ziua mare.

— Prostituate! zice lumea cu dezgust.

Și lumea are cuvînt, căci asta e ceva infam și fără scuză ca și criminea, chiar ca foamea. Dar cum va numi oare, această lume dreaptă și echitabilă, pe copila ce o aruncă virgină în brațele unui bătrîn murind sau ale unui desfrînat soț pe care ea abia îl cunoaște?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Oare acea nu e și ea o prostituată! A! negreșit, ea e mai mult decît oricare alta, căci ea se vinde mai scump. Cu deosebire numai că vînzarea e legalizată.

Mulți strig că romanțele sunt exagerate, aci oare e ceva exagerat? Din contra, raționînd cu răceală și smulgînd adevărului masca sub care-l ascund, se descopere prostituata sub vălul virginiei, și cîteodată virgina sub zdrențele prostituatei.

Lumea are cuvînt să nu vrea ca să-i sondeze cineva ranele sale, căci ele sunt profunde; dar nu trebuie să trateze de vizionar pe cel ce le dă luminei.

Azi dimineață, tu ai văzut, toate omagiile, toate respectele prosternîndu-se la picioarele copilei *vîndute*, căci ea e vîndută. O! nu o plînge, amice, nemic n-a silit-o să facă acest pas; ea a priimit această vînzare, pentru că i s-a părut avantajoasă. Ziceam dar că toate acele femei cari au dobîndit fără îndoială dreptul de a fi onorate, onorau la rîndul lor pe copila vîndută cu urările lor cele mai pure, și niciuna din acele femei, nici unul din acei bărbați sau din acele respecte nu s-ar fi oprit un minut lîngă coșciugul sărmanei moarte; căci aceea nu *s-a vîndut, s-a dat!*

Aide, aide, grăbește-te de a ieși din templu, mizerabilă copilă ce te dai! Tu nu vei avea decît o mică rugă la ușa bisericei și un loc disputat groapei comune. Aceasta te va învăța să te mai *dai*.

Dacă te-ai fi *vîndut*, tu ai fi putut avea la îngropăciunea ta mai mulți preoți, mai multe făclii și muzică decît ai fi voit; dacă te-ai fi *vîndut*, ai fi putut plăti!

Și cu toate acestea Christ a zis: „*cel ce este fără de păcat dintre voi, acela să arunce piatra asupra ei*".

În adevăr, lumea nu este tot așa de dreaptă, așa de indulginte, așa de sublimă ca Christ; trebuie să fie cineva pur pentru ca să ierte impurității.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

V

Se făcu o nouă tăcere de cîteva secunde, în cursul căreia se auzi focul pîlpîind, vîntul fluierînd afară și musiu Bibi respirînd cu cochetărie ca o femeie adormită.

George aruncă încă un lemn în sobă, mai mări puțin lumina lampei și urmă:

— Acum, scumpul meu Alexandre, încep propria mea istorie... istoria abia începută poate, dar destul de plină, și cine știe? poate chiar finită.

Cu toate acestea, reasigură-te, n-am să-ți vorbesc eu despre mine. Îți va vorbi ea... o mică pană de femeie smulsă din aripa inimei sale și inmuiată în cel mai bun loc al sufletului său. Uneori mă vei găsi judecat cu multă indulgență și entuziasm, alte ori cu o asprime nedreaptă. Mă dau ție cu mîinele și picioarele legate.

Și zicînd acestea, George luă o mică cheie din sertarul mesei și c-un suspin:

— Ah! a trebuit să fii tu, zise el, ca să consimț a căuta în trecutul meu. Tu mă vei acuza poate de lașitate; dar acestea sunt niște morminte înaintea cărora nu mai cutez a îngenunchia și tresar numai la ideea de a le deschide.

Cu toate acestea George păru plin de curagiu, și mica cheie, ținută cu o mînă tremurîndă, lunecă în broasca casetei.

Îndată ce ea fu deschisă, se răspîndi, în cameră, un dulce profum de roze și de viorele, îndulcit de timp: nu era un profum, ca să zic așa, ci mai bine suvenirea unui profum... ceva care miroase a suflet, a poezie, a cer mai mult decît a pămînt.

Erau multe lucruri în această casetă: bilete, buchete, fundulițe, panglicele, păr, vreo două pungulițe brodate, și cine mai știe ce?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

În ea era o mulțime de secăturele cari nu sunt nemic fără amor și cărora amorul le dă un cuvînt, un limbagiu, o privire, astfel precum zeii fabulei însufleţeau pietrele.

George luă cu simplitate un mic sul de hîrtie, legat cu o panglicuță albastră.

— Vezi, zise el cu amărăciune, albastru pretutindeni. Aceasta e coloarea constanței. Alfred de Musset pretinde că e o culoare proastă; au a vrut el să zică prin aceasta că constanța e o prostie?

Și tot glumind astfel, George desfăcu sulul de hîrtie.

— Dragul meu Alexandre, reluă el în fine, nu-ți voi lăuda istoria mea, nici n-o voi începe dinaintea nașterii mele. E trebuință numai să te readuc, prin cîteva cuvinte, la acest jurnal. Îți voi spune dar, în trei cuvinte, că copilăria mea n-a fost fericită[43], și că această nefericire, privîndu-mă de juneţe, m-a făcut om prea de timpuriu.

Cînd inima sufere, e rar ca cineva să nu înceapă a iubi foarte iute... Suferința e o sămînță care dă viața și fecondează toate facultățile; ea are acest dar divin, poate păli chipul, poate seca ochii, poate sfărîma corpul, dar fertilizează și însufleţește sufletul.

Se-nțelege că în privința aceasta eu vorbesc în generale și fără alte aluziune la mine, decît că suferința mie îmi produce acest efect, încît simții prea june trebuința de a iubi, de a iubi cu tărie, ca acele nature ce se simt izolate în mijlocul lumii și ca om am iubit sau am crezut că iubesc.

Mă grăbesc dar a o lăsa pe ea să vorbească: *ea* vorbește mai bine decît mine și cu mai multă franchețe.

Numele ei nu ți-l spui încă, nu e nicicum de trebuință să-l știi începînd istoria, și cînd vom ajunge la ea, ni-l va spune *ea* singură.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Afară din asta, nu e așa că acest simplu pronume: *ea,* e mult mai încîntător? În discreţiunea lui, el deschide un întins cîmp imaginaţiunii... *Ea* e o fiinţă care pare a străbate pămîntul ca-ntr-un vis, tocmai ca o dulce himeră sau ca o silfidă. Cineva nu știe dacă ea are picioare sau aripe, dacă ține de această lume sau de cealaltă:[44] dar *ea* numește-o Maria, Elena sau Catinca, și îndată cîmpul e închis; și dacă din întîmplare ai cunoscut vreo Catincă gură-cască, vreo Marie posacă sau vreo Elenă proastă, atunci autorul nu te mai poate captiva.

În van va fi pompos, călduros, poetic: griji nefolositoare! Tu nu vei vedea decît pe Catinca, pe Elena sau pe Maria ce ai cunoscut-o.

Noi o vom numi dar *ea.*

Așadar, într-o zi *ea* veni la mine, cam înnoptat, mi se pare. Ea era, în acea zi, învestită cu cea mai cochetă simplicitate. Ar fi zis cineva că era un boboc de roză atunci dezvoltat și zîmbind, în toată splendoarea sa, vieţei. Niciodată nu s-a văzut ceva mai grațios, mai cu șic, mai zburdalnic.

Ți-aduci tu aminte de pisicuţa mea *Mititica?* Ei bine! *Ea* avea toate mișcările *Mititichei.* Era ușoară, mlădioasă și zburdalnică ca o pisicuţă. Aci o credeai stînd la fereastră și cu o săritură ea se afla pe umărul tău, pleca capul pe el, căta păru-ţi cu buzele sale. Un minut nu sta la un loc.

Toate scrisorile, toate hîrtiile mele treceau prin mînele ei. *Ea* se juca cu ele și după ce le deranja pe toate, le așeza iar pe la locul lor.

Într-o seară, *ea* trase un sertar de la scriitoriul meu.

— Ce sunt astea? îmi zise ea cu seriozitate.

— A! niște secrete, răspunsei.

— Bine! secrete cu mine?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu, nu secrete, dar niște vechi suveniri.

— Suveniri? reluă ea rîzînd. Sărmane suveniri! Mă prind că nici te mai gîndești la ele.

— A cui e vina?

— Și-ți pare rău? zise ea drept orice răspuns, cu o voce lingușitoare, apropiindu-se de mine.

— Dacă mi-ar părea rău aș fi fericit?

— Ești dar fericit?

— Cocheto!

— Ești fericit, adevărat?

— Voi fi oricît vei voi tu.

— Dacă e așa, vei fi totdeauna! Dar trebuie să-mi dai aceste suveniri, îmi place mai bine să fie la mine decît la tine.

— Amica mea, suvenirea e o religiune ce trebuie a fi respectată.

— Ei! nu sunt eu idolul religiunii tale?

Apoi, îngenunchind lîngă mine, ea luă mîna mea într-ale ei, și țintindu-mă cu scînteietorii săi ochi cari păreau a fi două suflete:

— Să vedem, George, adăogi ea, mă crezi tu geloasă de trecutul tău? Nu, amicul meu, sunt prea mîndră de prezinte ca să fiu geloasă, prea sigură de viitor. Tu n-ai iubit niciodată cum mă iubești, și n-ai fost iubit cum te iubesc. Aceste suveniri sunt dar fără pericul pentru noi amîndoi, și iată pentru ce ți le cer. Sunt așa de curioasă să știu cum fac celelalte femei pentru a exprima așa de bine ceea ce simt așa de rău, în vreme ce eu, care simț așa de bine, mă exprim așa de rău!

Atunci mă sculai, luai din sertar părul, scrisorile, buchetele, tot ce aveam acolo, și i le detei.

— Și acestea? urmă ea arătîndu-mi cu mîna două mici albumuri ce le lăsasem în fundul sertarului.

— Sunt jurnalul meu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Jurnalul tău! strigă ea cu veselie; și printr-un gest mai repede ca gîndul, le luă fără să am timp de a-i răspunde ceva. Cu toate acestea, înainte de a le deschide, ea mă privi cu un aer totodată rugător și victorios.

— Poți să le citești, îi zisei eu; ele sunt cîteva pagine deslipite din viața mea, și vei vedea că cele cari sunt mai bune sunt acele pline de amorul nostru.

Ea luă dar jurnalul meu.

Cîteva lune după aceasta, eu plecam afară.

Niște noi și mari dureri izbiseră viața mea; o furtună suflase peste sufletul meu și îl sfărmase; în mine nu era decît neliniște, și suferința se legăna d-asupra secei mele inime, astfel precum oceanul se mișcă și tremură după sinistru[45].

În minutul de a mă urca în trăsură primii un mic pachet sigilat însoțit de o scrisoare.

Acel pachet era acest manuscris, și scrisoarea iat-o:

„George,

Tu pleci! Nu-ți voi zice nimic despre această plecare: azi nu mai am nici un drept; tu nu m-ai mai crede. Dar poate ți-aduci aminte de un lucru ce am să-ți înapoiez, și mă cam acuz că profanez micele tale secrete, primele tale speranțe de amor. Fu un timp în care credeam că aveam un suflet amîndoi, și o singură inimă, inima mea. În acel timp, cugetam în gura mare; nici un mister nu era între noi. În acel timp dar, George, tu mi-ai dat jurnalul tău, singurul confidinte al cugetării tale mai naintea mea. Astăzi, tu mi-l ceri înapoi, dar nu mă mai crezi demnă de a-l păstra. Cu toate acestea, eu îl păstrez, și iartă-mă pentru că fac una ca aceasta. Da, îl păstrez, le păstrez acele pagine în cari ai lăsat să cază inima ta; căci, recitindu-le, găsesc inima ta pretutindeni. Te văz zîmbind, George, zîmbind cu acea ironie care face nefericirea vieței tale, și îngheață pe cei ce te

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

împresor... nu cutez a zice pe cei ce te iubesc, căci tu nu mai crezi în nimic.

Da, zîmbești, George, pentru că amorul tău e stins și pentru că te îndoiești de al meu, chiar și în trecut. Vei asculta însă, acum, cu o inimă sinceră și c-o ureche indulgințe, aceste confesiuni ale unei sărmane femei. Ele sunt scrise în genunchi, noaptea, cu destule lacrime în ochi. Am fost culpabilă, dar ție nu ți-e dat a mă condamna.

Astfel, vezi, facem un schimb; tu mi-ai dat jurnalul tău, eu îți dau pe-al meu. În el vei găsi multe din cugetările tale, multă parte din viața ta. Cu ajutorul notelor ce ți le-am luat, și cu cari tu fără-ndoială aveai de gînd să zidești mai tîrziu trecutul tău, am căutat eu însumi a sonda acel trecut, a-l reînvia pentru ca să te pot studia mai bine. Acest jurnal dar e totodată jurnalul tău scris de mine, jurnalul meu inspirat de tine.

George, respectă, dacă nu viața ce se va tîrî înaintea ta, cel puțin durerea. Cel ce a suferit și a plîns are drept la milă.

Aceasta e ultima mea dorință, e tot ceea ce-ți cer; și dacă într-o zi, din întîmplare —, întîmplarea e Dumnezeul tău, — vei citi, în vreun sărman cimitir, numele meu scris pe o cruce de lemn, nu-ți întoarce privirea de la el, George. Nu reclam nici o rugă, nici o lacrimă, căci îmi pare că atunci tot corpul meu ar tremura de veselie în coșciugul său și că aș fi destul de plătită pentru toate suferințele mele prin acea lacrimă și prin acea rugă. Nu, nu sunt atît de exigentă, amicul meu: tu-ți vei urma calea înainte, dar nu vei blestema pe sărmana femeie moartă".

George se întrerupse un minut. Vocea sa era slăbită, două lacrime ce se silea în darn să le ascunză, se prelungeau pe obrazul său.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

El atinse cu buzele sale scrisoarea, o privi de mai multe ori cu înfocare, apoi o strînse și o depuse în casetă.

— Și tu, sărmană copilă, zise el, du-te de readormi în recele tău mormînt; tu ai dus în el lacrimile tale, redu acum și pe ale mele!

Și, făcîndu-și o silință, George reluă cu un ton mai degajat, cercîndu-se a zîmbi.

— Dacă binevoiești, scumpul meu Alexandre, noi vom procede regulat și vom începe oarecum de la fine.

— De la fine? repeți Alexandru în mirare.

— Da, de la fine, sau cel puțin de la mijlocul acestor memorii, schimbînd ordinea unor fapte pentru a le da mai multă putere, unindu-le pe toate împreună, la timpul și locul ce li se cuvine.

— În adevăr, observă Alexandru arătînd lui George mai multe pagine pe care acesta le punea la o parte, îmi pare că lovești cu ostracism o mulțime de suveniri.

— Nu cerca să te plîngi, răspunse George, sau nu-ți fac grație nici măcar de o singură virgulă.

Et nunc dixi[46]

VI

MARIA

(memoriile unei moarte)

București, 25 Marte 18...

. . . . . .

. . . . . Astăzi pe la opt ore seara am fost la el. El era mai trist decît altă-dată. Ochii lui erau roșii. Pretinde că din cauza multului lucru sunt așa, eu crez

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

că pentru că a plîns prea mult. Dar pentru ce să plîngă el, Dumnezeul meu! cînd suntem așa de fericiți, cînd misterul dă un carmen mai mult amorului nostru?

Cît despre mine care eram așa de temătoare și slabă mai nainte, nu știu cum se face, dar mă simt curajoasă și forte ca și cum aș avea să cîștig lumea-ntreagă.

Amorul lui m-a mărit în fața mea chiar; mă cunosc mai bine; știu mai bine ce putere de afecțiune e în inima mea.

Cu toate acestea, sunt culpabilă, criminală, adulteră în ochii lumii. Înșel un om așa de încrezător care ar crede că m-ar insulta dacă s-ar îndoi de mine. Greșeala mea e mare, dar îmi pare că Dumnezeu mi-o iartă.

Dacă nu mi-ar ierta-o, aș putea fi eu așa de liniștită, așa de fericită, așa de lipsită de orice remușcări?

Eu nu mă mai înțeleg. Sunt numai cîteva lune de cînd eram fără milă pentru femeile care-și calcă datoriile lor, și eu am călcat toate datoriile mele, fără să cuget la una ca aceasta, fără a căuta să rezist.

Vai! Dumnezeu care a pus acest amor în inima mea știa prea bine că spre a mă lupta mi-ar fi cu neputință și că urma să caz.

Dar, dacă el e o crimă, pentru ce e așa plin de veselii nefinite și divine?

Nu mă înșel, și sufletul meu e pur ca sufletul unui copil. Eu trăiesc viața îngerilor.

Exist fără a mă gîndi mai departe, fără suveniri, pentru că el mă iubește; dar dacă nu m-ar mai iubi aș mai trăi oare? Nu, fără-ndoială, și asta e scuza mea: m-am dat lui cu totul, și după el misiunea mea va fi finită, și dacă omul își mai aduce aminte colo sus, îmi voi aduce aminte că am trăit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cînd privesc trecutu-mi, inima mea seamănă cu un călător care, surprins de o furtună, s-ar fi adăpostit într-o peșteră întunecoasă. După trecerea furtunei, el vrea să-și urmeze calea; dar umbra e așa de mare încît nu o mai poate regăsi. Cu toate acestea, acea peșteră e plină de diamante de cari fruntea lui se izbește fără a le vedea. Puțină lumină, Doamne! și sărmanul călător va reintra în viață bogat, puternic, fericit.

Dar lumina nu vine, și el moare.

Pentru mine lumina a venit și am trăit.

Cu cît văd mai mult pe George cu atît mai mult îl iubesc; suprema mea fericire e de a-l considera în tăcere, de a petrece mîna mea prin părul lui, și de a pune buza mea pe alba lui frunte. Îmi pare că atunci vorbesc mai de aproape sufletului său, că vorbesc chiar cu el...

Da, cu cît mai mult iubesc pe George, cu atît mai mult am trebuință de a-l vedea, de a-l studia, de a-l înțelege, de a-l cunoaște.

În fiecare zi descopăr în el o nouă calitate a inimei; în fiecare zi strălucе în ochii mei o nouă scînteie a inteligenței sale. Și cu toate acestea încă nu-l înțeleg.

Oare asta e o mîndrie? o temere din parte-i? nu știu; dar pentru toți el închide inima sa într-o tăcere desperătoare.

Cîteodată are, ca să zic așa, niște fulgere de tandrețe, de abandonare, și atunci în adevăr e ca trăsnetul; ele te aprind.

Cînd iar cade în viața sa de izolare morală, el e tot bun, plin de amor și de indulgință; dar, în fond, are oarecare ironie.

Curios lucru, George apără pe toți cei ce sunt acuzați, și cînd i se propune ca să dovedească evidința

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

răului, el se retrage. Cu toate acestea George e sceptic, și buza sa, contractată de un surîs încîntător, e adeseaori batjocoritoare.

Nu cumva se îndoiește el de bine ca și de rău?

Mai adineaori stam la picioarele sale, și cu coatele rezimate de genunchii lui, îl priveam cu amor.

Inima mea sta scrisă în privirea-mi; printr-însa vedeam.

El m-a țintuit cu un surîs, și a murmurat la urechea mea:

— Și cînd gîndesc că cu toate acestea poate nu sunt iubit!

Dar, mai înainte de a mă putea supăra și de a răspunde, el mă ridicase în brațele sale, și, strîngîndu-mă la inima-i:

— O! da, sunt iubit, a urmat el.

Nu-nțeleg nimic din toate aste contradicțiuni; dar sunt fericită, rîd, cînt ca o păsărică pe marginea cuibului său.

Suntem în iarnă, și, privind de aproape, văd zăpada pe strade și un mare foc în sobă. Ei bine! mie-mi pare că tot înflorește împrejurul meu, că natura moartă reînvie prin amorul meu, că arborii despuiați se împodobesc cu frunze și flori.

Am o primăvară nefinită în inima mea.

Oriunde mă duc fac mii de nebunii.

Fericirea mă face să-mi placă plăcerile.

Joc, cînt, și uneori scriu cîte ceva și a doua zi citesc ceea ce scriu lui George; toate acestea amestecate cu suspine, cu priviri tandre și cu rîsete zgomotoase.

Unii-mi zic că sunt *ușurică:* fără-ndoială, sunt, dar nu așa cum cred ei. Am aripe cînd merg să găsesc pe George; atunci nu mai umblu cu picioarele mele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cînd sunt la el, am obiceiul de a scotoci pretutindeni. N-o fac asta de gelozie, știu bine că George nu poate iubi vreo altă femeie decît pe mine; dar pipăi astfel, oră cu oră, minut cu minut, existența scumpului meu *poet*.[47]

Noi ne vedem mai în toate zilele și uneori și de două ori pe zi.

Cu toate acestea mie nu-mi e destul; ar trebui să fim întotdeauna împreună, și atunci chiar, cred că în brațele lui George, eternitatea n-ar fi decît un fulger.

Se zice că timpul e bătrîn și că merge regulat. Asta nu e nicicum adevărat: ia vezi orele de lipsă și de așteptare. Ele merg încet cînd arată durerii orele duratei sale; dar îndată ce vine veselia, el încalică ca să fugă cît mai iute.[48] Ingrată ce sunt! am oare drept să mă plîng?

Nu, nu, sunt fericită, prea fericită, și fericirea mea va dura.

Cînd va înceta, nu o voi plînge . . . Mai plînge cineva ceva colo sus?

Scotocind, eu am găsit într-un sertar al scriitoriului lui George — dar într-un vechi sertar care abia se închide, — am găsit, zic, o adevărată colecțiune de moaște.

Sărmane moaște! ele nu aveau, drept orice văl, decît un văl de praf!

Am vrut prea mult să rîd atunci, dar George s-a făcut serios.

Prin aceasta am înțeles că el vrea să fie respectate. Ei! Doamne! le voi respecta, cu atît mai mult cît ele sunt prea puțin respectabile.

În sertar se aflau buchete, panglice, bucle de păr a căror sinceritate îmi pare suspectă. Fără îndoială asta nu e decît o presimțire . . . Vom vedea.

George știe prea bine că nu sunt geloasă de trecut, și mi-a dat voie să le iau cu mine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Am mai dobîndit o altă victorie: jurnalul poetului meu.

Ah! acela, fără-ndoială, nu minte, și vorbește cu franchețe, cel puțin cu el însuși.

Îndată ce m-am întors acasă la mine, m-am închis, și la gura sobei, am citit zisul jurnal.

Mai-nainte de a lăsa pe George, i-am zis rîzînd:

— Domnule, de mîine îți poruncesc să primești de la mine o mică casetă destul de discretă și cu o broască solidă.

Nu vroi ca proza mea să fie amestecată cu poezia altora, sau poezia mea cu proza altor poeți.

El m-a sărutat și am plecat... pentru ca să-l găsesc îndată aci.

Acest jurnal are două părți.

Partea înîia e consacrată suvenirilor pitorești.

În partea a doua, bunul meu vorbește puțin de el, de impresiunile sale personale; vine de la reveria inimei sale, la amorurile sale, și pe urmă la un mic capitul care e cel mai bun din jurnalul lui: acest capitul e intitulat: *Ea!*...

Ea sunt eu.

Acest capitul e delicios și am plîns de veselie citindu-l.

Sufletul curge în el cu profuziune; poezia a scris sub dictarea inimei.

Ce nu găsește cineva în acel capitul!

Cuvintele sunt dulci ca somnul unui rîuleț limpede pe un pat de verdeață; ca rîulețul, ele sunt transparinte, și în ele se citește cugetarea: cugetarea de amor, mare, sublimă ca Dumnezeu; simplă, fragedă și atingătoare ca ruga unui copil.

O, George, frumosul meu stejar amoros, nu mai cutez să-ți zic: Te iubesc! cînd văz cît știi tu să iubești... Și cu toate acestea te iubesc! te iubesc! te iubesc!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

În adevăr, afară din acest capitul, restul jurnalului lui George nu e decît o culegere de note. În ele se află cîte o idee, dreaptă și bărbătească, idee de progres, de conștiință, de bine, dar ea e înecată în mijlocul unei unde de paradoxe născute de noua situațiune a fiecărei zi.

„Unda e mobilă, scrie el, și, cînd cineva călătorește pe undă, e mobil ca și ea."

În jurnalul său această idee o prezintă sub mai multe punte diferite; se tot întoarce împrejurul ei; o vede sub toate aspectele sale, cu toate accidintele sale.

George vorbește prea cu ușurință de oameni și de lucruri; cu acea incertitudine a vieței sale, el nu știe dacă trebuie să zică *da* sau *nu*, și, în îndoială, se abține, gata să revie mai tîrziu asupra lor.

Jurnalul său e mai mult un studiu al inimei umane în general, decît al inimei sale în particular. El nu vorbește pentru el, nici chiar cînd crede a iubi.

În relațiunea amorului său cu Maria, întîia femeie despre care vorbește puțin serios, el nu se pune în scenă decît ca să aibe cine da răspunsul.

E lesne de ghicit că în inima lui e un tezaur; dar tezaurul e de dat, și nu se dă.

George n-a iubit pe Maria.

El n-a iubit nici pe celelalte femei.

Cu toate acestea ele erau frumoase, după cît știu; ele erau frumoase, inteligente și devotate.

Dar nu-i sosise încă ora de a iubi.

El se silește a fi elocinte și încredințător. Un singur cuvînt zis azi de el prețuiește mai mult decît cele mai bune scrisori ale sale de atunci.

Acele femei sunt cu toate acestea rivalele mele, și nu le urăsc; căci, dacă ele n-au fost iubite, nici n-au iubit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Am să scriu, sau să culeg de ici de colo cîteva din notele jurnalului lui pentru ca să le aşez la un loc cu istoria mea.

Ea începu dar astfel:

VII

ÎNTIIELE NOTE CULESE

Era o joi seara.

George ieşea din sala teatrului suspnes de braţul amiclui său Vladehi, cu mintea de tot înflăcărată şi cu inima plină de emoţiuni dramatice din *Martirii Inimei,*[49] piesă ce se reprezintase pentru întîia oară în acea seară, cînd o voce de femeie, dulce şi sunătoare, pronunţă aproape de el numele său: George.

El se opri ca să vază dacă nu cumva nu era el acel George; dar nevăzînd nici una din cunoştinţele sale se îndreptă din nou spre uşă.

— George! George! repeţi aceeaşi voce.

— N-auzi, te cheamă, zise Vladehi.

— Pe mine? întrebă George.

— Negreşit. Nu vezi că-ţi face semne să stai?

— Cine? nu văd pe nimeni din cunoştinţele mele.

— Dec! ... uite doamna Maria.

— Doamna Maria nu mă poate striga pe mine pentru că n-o cunosc, zise George cu răceală.

— Aidi, aidi, nu te mai face! zise Vladehi rîzînd.

Între acestea, o mînă uşoară bătu pe umărul lui şi aceeaşi voce îi aruncă aceste cuvinte:

— George! La dracu! ce te grăbeşti aşa? ...

El se întoarse repede şi se află în faţa doamnei Maria.

Doamna Maria era o femeie frumoasă, tînără, spirituală, avută şi liberă. El o cunoştea din vedere, şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

din reputațiunea-i știa că ea era o femeie ușoară și cochetă.

— Pentru ce n-ai venit duminică la bal, domnule? știai că ești așteptat, urmă Maria cu un ton de mustrare.

— Mai întîi, doamna mea, pentru că nu am prea fost bine, și al doilea pentru că nu mă știam nici cum așteptat, zise George.

— A! a! făcu Maria; așa de lesne îți uiți promisiunile, domnișorule? Frumos din partea dumitale!

— Mă iertați, doamna mea, dar nu vă-nțeleg! Nu știu să fi promis cuiva ca să viu duminică la bal.

— Cu toate acestea eu știu că ai promis *cuiva*, urmă ea apăsînd asupra acestui cuvînt.

— De vreme ce știți, vă rog, aduceți-mi aminte; memoria mi-e prea ingrată în acest caz.

— Bine! joia trecută, domnul meu, n-ai promis dominului albastru, cu care te-ai plimbat mai multe ore, că vei veni duminică la bal?

— Da, doamnă; dar asta nu mă putea face să crez că aș fi așteptat.

— Pentru ce?

— Pentru că nu era nemic serios în acea promisiune, tot așa cum nu putea fi nici în acele cuvinte pentru cari promisesem să viu. Nemic alt, mai repet, decît niște vorbe de bal-mascat: glume.

— Glume? glume?

— Chiar așa! și cred, că, dominul meu, dacă ar fi aci, ar zice ca și mine.

— Dă-mi voie să-ți spui că eu nu crez ce el ar zice ca și dumneata. El nu glumea nicicum!

— Și cine mă poate încredința despre aceasta? zise George rîzînd.

— Eu! răspunse cu tărie Maria.

Și apoi aplecîndu-se la urechea lui:

— Ai primit azi un bilet? îl întrebă ea.

— Un bilet! făcu George cu mirare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Da, un bilet.

— Și de la cine?

— De la mine. L-am transmis fratelui tău, rugîndu-l ca să ți-l dea îndată.

— N-am avut încă fericirea ca să-l primesc, doamna mea; dar, de vreme ce se află la fratele meu,[50] puteți fi sigură că mi se va da.

— Aș fi dorit însă să am răspunsul cît de curînd ... Astă seară e bal la Bossel, ai să vii?

— Negreșit.

— La revedere dar!

Și strîngîndu-l de mînă, Maria sări în trăsura ce o aștepta.

— Drace! drace! strigă Vladehi apropiindu-se de George și relunîdu-i brațul. Adineaori ziceai că nu cunoști pe Maria, și că nu te striga pe tine. Ei, dragul meu, nu te știam așa de ...

— Îți repet și acum că nu o cunosc, întrerupse George.

— Dec! dacă nu vă cunoașteți, aș vrea să știu fără indiscrețiune, ce vă șopteați la ureche.

— Ce e mai lesne! dă-mi brațul și mergînd îți voi spune.

Și amîndoi amicii se îndreptară spre otelul Bossel.

— Tu știi, joia trecută, căci m-ai văzut, începu George, mai toată seara am avut la braț un încîntător domino albastru; știi aseminea declarațiunea amoroasă ce mi-a făcut el, și în socoteala căreia am rîs amîndoi așa de bine, și cum i-am promis că viu dumineca trecută la bal ...

— Da; dar nu-nțeleg ce are a face dominul albastru cu Maria ... întrerupse Vladehi.

— Răbdare și vei înțelege. Deși promisesem, dar n-am fost, și dominul meu pe care nu-l cunoșteam nicicum și la care nici că m-am mai gîndit de atunci, vine azi să-mi reproșeze neîndeplinirea promisiunii mele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Cum? dominul albastru era . . .

— Doamna Maria după cît m-a făcut să înțeleg, și șoaptele noastre erau acestea, urmă George rîzînd cu hohot.

— Bravi! brava! exclamă Vladehi, ai dat peste o fortună. Ia aminte numai să nu-ți întoarcă capul.

— Nu te teme! știu ce trebuie să crez și sunt prea sigur de mine, răspunse George, împingînd pe amicul său în sala de bal.

George știa că Maria e o femeie răpitoare care putea să întoarcă capetele mai multora; dar, în fatuitatea sa de spirit forte, — George e puțin *fat*[51] sub acest raport — nu se gîndi că ea ar putea să-i întoarcă capul.

El poseda, afară din acestea, o armă excelinte contra propriei sale inimi, și n-avea vreun mare merit putînd sta rece în fața unei frumoase femei, sau în prezența suvenirii ei.

Acea armă, iat-o: George știa că Maria era o femeie ușoară și cochetă; așadar, cînd știe cineva aseminea lucruri, pînă încă nu iubește, are un cuvînt tare ca să nu iubească; căci amorul vrea speranțe, nu certitudini; iluziuni, dar nu decepțiuni.

Știu bine că toți oamenii se adresează cochetelor cugetînd că, pentru ei, ele vor abjura cochetăria lor; dar aceasta e o fatuitate pe care George n-o avea.

După bal, George se afla la Maria, singur numai cu ea, înaintea unei mescioare de marmură pe care ardeau două pahare de ceai.

Spre marea lui mirare, Maria, cochetă pentru toți, nu fu nicicum pentru el.

— Iată ceva de mirare, își zicea el, cu toate acestea prețuiesc și eu poate cît alți mulți cerșetori de dulci priviri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

El fu chiar atins de această excepțiune: nu văzu în ea o preferință.

Și dacă Maria ar fi făcut pe cocheta cu el, el ar fi fost poate tot aseminea atins.

George se plînse dar oarecum de acest ostracism.

— O! îi răspunse Maria, te judecasem mult mai bine, domnule George.

— Ce gîndeai dar despre mine, doamna mea?

— Gîndeam că știi prea bine ce e o privire dulce ca să nu ții mult la ea.

— O privire dulce, doamnă, e totdeauna o privire dulce.

— Gîndeam încă că nu erai un om, om ca toți ceilalți oameni... Și eu, cochetă în suflet, vream să-mi pui toată cochetăria ca să nu fiu cochetă cu dumneata.

— Adevărat?

— Dorești altfel?

— Nu, fără-ndoială. Cu toate acestea, doamna mea, pentru că dumneata te afli dispusă pentru franchețe și eu pentru cestiuni, fi-vei destul de bună ca să-mi spui pentru ce e cineva cochetă?

— Dorința de a place!

— A! mărturisești dar că nu ții să-mi placi?

— Dar... îmi pare că e cu totul din contra... Se zice că nu-ți plac cochetele.

— Ia aminte, doamnă, zise George, zîmbind, iată că începi să fii... Dar aceasta nu e mai puțin grațios din partea dumitale, și ar fi cătat să încep prin a-ți spune că trebuie să placi totdeauna, nefiind cochetă.

— Dacă eu sunt cochetă, domnule George, dumneata ești galant.

— Ți-ar plăcea mai bine să mint!

— Nu știu... uneori minciunile sunt dulci.

— Da, doamna mea, acelea pe cari dumneata știi să le spui așa de bine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Și dumneata să le asculți așa de rău.

— Ca unul ce încă n-am avut fericirea să aud una din acele minciune ieșite din gura dumitale, eu n-am putut avea fericirea de a le asculta rău.

— Să lăsăm la o parte astea, zise Maria, și să revenim la ceva mai serios. Știi pentru ce te-am rugat să vii la mine?

— Da, doamna mea! Și precum eu am fost gata să alerg înaintea dorinței dumitale, sper că și dumneata vei fi în stare să îndeplinești o mică rugă ce am să-ți fac.

— Spune!

— Aș dori ca numele meu, cel puțin acum cînd suntem între patru ochi, să nu fie însoțit de acel veșnic *domnule*.

— Fie! dar și dumneata vei face aseminea.

— Mulțumim.

— Uite, George, țiu la stima ta mai mult poate decît la amoru-ți. Ei bine! ai curagiul de a mă asculta, precum eu voi avea de a-ți face confidința celor din urmă doi ani ai vieței mele. După aceasta, dacă mă vei crede demnă de iubit, îmi vei răspunde.

— Știu tot ce ai să-mi spui.

— Poate nu destul de bine, amicul meu! Poate într-o zi amorul tău te va face să mă crezi mai bună decît reputațiunea mea. Vroi să știi mai dinainte adevărul.

— Ești mai crudă decît inamicii dumitale, Mario.

— Nu, dar nu voi să te înșel, iată tot! Ești june, și eu sunt june. Dacă nu vei putea să mă iubești astfel, cel puțin vom rămînea amici. Așa! nu e oare ceva generos din partea unei cochete, să zică unui om pe care-l iubește: Nu sunt demnă de tine, fugi de mine! și să schimbe în dispreț amorul lui? Aceste exemple sunt cu toate acestea mai puțin rare decît nu gîndești, și iată ceea ce adeseori face pe sărmanele femei să fie

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fără milă pentru cei ce ele nu-i iubesc. Dar aș! în lume, cînd cineva zice: O cochetă! a zis tot! ... Ce-mi pasă? eu nu viu a mă justifica, viu din contră a mă acuza, și cel puțin, dacă nu mă vei iubi, tu nu mă vei disprețui ... Asta va fi singura mea cochetărie cu tine.

Se înțelege că George se supuse și că Maria începu.

VIII

— La acea vîrstă, George, în care inima este pură și în care singura nefericire e trebuința de a iubi, am făcut acele vise pe cari le fac toate copilele, cu deosebire că, avînd o natură aprinzătoare, le-am făcut poate mult mai strălucitoare.

Într-o zi tatăl meu, bun între cei mai buni, dar a cărui voință era de fier, îmi anunță că vom pleca, la moșia noastră unde avea de gînd să mă mărite.

Soțul meu era ales, cifra zestrei hotărîtă. Nu mai era nimic de schimbat la proiectele tatălui meu. Mi-ascunsei dar lacrimele, părerile de rău, întristarea mea, și părăsii scumpul meu București.

O secretă presimțire îmi spunea că acel soț ales mai dinainte și care mă primea cu o zestre fără să mă fi văzut vreodată, nu va putea nicicum să realizeze speranțele mele de copilă. Dar, în oarecare familii ideea ce se dă despre căsătorie e o idee de nefericire, de devotament, și eram supusă mai dinainte, pentru că fusesem crescută cu această idee.

Cu toate acestea, ți-am spus, făcusem visurile mele lîngă realitate, așa precum în sînul mizeriei visează cineva că e avut și că poate da și altora cînd îi vor cere.

Visul e un timp de repaos: cît visezi nu suferi!

Aveam dar în minte, dacă nu în inimă, idealul meu soț. Acel soț era precum sunt toți în vis: june, frumos,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

spiritual, amabil, bun și mai cu seamă... amoros! Cînd îmbla călare toți admirau curagiul și grația sa; dacă cînta, era ascultat din tot sufletul; dacă dansa, era încîntător; dacă vorbea, o armonie divină se scurgea după buzele sale. Cum aș fi putut să nu-l iubesc?

Iată soțul visat!

Soțul real avea 35 ani, un nas roșu, ochi rotunzi și părul galben roșcat. Hotărît mie nu-mi plac decît cei bruni. Ah! mă iartă, George, uitam că ești brun.

Cincisprezece zile după ce văzui pe soțul meu pentru întîia oară, eram soția sa și plecam la Paris. Azi cînd l-am înșelat, nu mai am dreptul de a mă plînge. Printr-o singură greșeală, în ochii lumii, mi-am răzbunat crud de cinci ani de suferințe și de torture. Asta e drept, n-acuz pe nimeni! Dacă aș fi fost mumă, aș fi suferit tot, aș fi primit tot, aș fi răbdat tot. Dar pîntecele care nu a suferit nu știe să rămîie de ghiață, și am iubit.

Ah! crede-mă, George, dacă vreodată amorul a putut spăla pe o femeie de crima sa, e amorul meu, căci, niciodată amorul nu fu mai sublim de devotament ca al meu, niciodată femeia nu fu mai întreagă a unui om cum am fost eu a acelui om.

El mă iubi cîtva timp cu ardoare, căci eram destul de frumoasă pentru a prețui puțin mai mult decît un capriciu, apoi amorul meu îl obosi, și mă abandonă. Îi rezistasem prea mult timp, zicea el, și pasiunea sa se sleise luptîndu-se cu ea. Așadar, încetase de a mă iubi în ziua în care începusem a-l iubi într-adevăr, în ziua în care îi sacrificasem tată, soț, reputațiune, virtute!

Ceea ce suferii, George, numai Dumnezeu știe, și fără-ndoială el mi-ar fi iertat greșeala mea drept lacrimile ce am vărsat. Din nefericire, acel om călcase așa de tare în picioare inima mea, o sfîșiase, o storsese așa de tare, făcuse să iasă din ea tot amorul, încît nu-mi

revistatransilvania.ro/mdrr

mai rămăsese decît una; mă făcuse rea şi crudă. Uite, adeseori mă întreb dacă cumva n-am în piept un burete plin de venin, atît de mult din acea zi am trăit numai pentru răzbunare.

Ah! căci vezi tu, George, acel om nu m-a omorît numai pe mine, urmă Maria cu o voce surdă, el a omorît copilul meu, copilul ce îmi detese! Da, copilul meu care muri din cauza lacrimelor ce am vărsat, din cauza durerilor ce am suferit. A murit înainte de a se naşte!

Şi Maria se întoarse ca să plîngă.

— Nu e aşa, asta te face să te miri! reluă ea după un minut de tăcere; bărbaţii nu înţeleg acel amor al mumei pentru copilul ce încă nu i-a zîmbit! Ei nu ştiu nimic din acel dulce mister al maternităţii![52] Dacă copilul meu ar fi trăit, aş fi iertat... şi, cine ştie? poate chiar că aş fi binecuvîntat pe acel care mă făcuse mumă. Dar copilul meu muri, totul fugea de la mine, şi durerea mea îmi rămînea; durerea mea, care m-ar fi purificat dacă m-aş fi putut ruga.

Înnebunii de turbare. Mă întorsei lîngă soţul meu sperînd că mă va omorî, şi pentru aceasta nu cruţai nici insulta, nici cinismul, nici ridicului, nemic! Vezi tu, aveam încă buna intenţiune de a-mi scăpa sufletul pentru că vream să mor! Dar sunt avută şi soţul meu primi tot. Nu obţinui de la el decît acest cuvînt:

— Ce-mi pasă!

După cîteva zile în urmă, el era nebun.

Mă întorsei dar singură la Bucureşti, sunt doi ani de atunci, şi din acel minut mi-am răzbunat într-un chip teribile. Ah! sunt frumoasă şi ochii mei seamănă cu ai unei madone! Ei bine! sunt o cochetă, o femeie fără inimă, care merg înaintea tutor omaginilor, care întinzi o mînă înşelătoare, şi apoi resping fără milă pe acel care mi-a dat sufletul său! Mi s-au zdrobit toate iluziunile mele, toate visele mele, mi s-au stins toate senzaţiunile mele! Eu nu sunt veselă decît cînd ţiu la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

picioarele mele o junǎ viaţă ca a ta, şi cît pot a o zdrumica sub un surîs, a o deflora, a o vesteji... şi apoi a o arunca, fără credinţă, în mijlocul lumii, astfel precum ai arunca în mijlocul oceanului o navă fără busolă şi fără pînze. Atît de mult sunt veselă, George, încît luînd capul tău în amîndouă mîinile mele şi zicîndu-mi că acest june cap, aşa nebun de amor, e plin de dreptate, de inteligînţă şi de credinţă în viitor, mă întreb dacă n-ar fi bine să fac tot pentru ca să-l pierz. Iată femeia ce sunt eu, George, şi te iubesc... Mă iubeşti tu acum?...

Toate acestea fuseseră zise cu o voce scurtă şi febrilă. Maria, femeie de imaginaţiune, îşi exagera toate lucrurile, începînd prin răul ce credea ea că putea să facă.

George nu răspunse, dar sta să plîngă.

Cînd văzu Maria, ochii lui umezi, ea redeveni ce era. Exaltaţiunea dispăru, femeia rămase.

— Vezi bine, sărmanul meu amic, zise ea, că nu mă poţi iubi, şi că amorul meu e o nefericire, pentru că, după acum, stai să plîngi.

— Plîng pentru dumneata! răspunse George, nu pentru mine. Trebuie să fi suferit mult pentru ca să ajungi a distruge o natură aşa de frumoasă şi aşa de avută. Trăsnetul trebuie să fi trecut prin inima ta, de vreme ce n-a mai rămas nemic în ea!

— A rămas cenuşă, George.

— Cenuşă stinsă.

— Nu! cenuşă ce ai reînsufleţit-o tu, amicul meu; dar tu meriţi mai mult decît atîta. Aşadar, îţi zic, ia această cenuşă şi arunc-o în vînt. Tu mă vei uita, şi cînd inima mea va fi de tot moartă, numai eu singură îmi voi aduce aminte că a existat, numai eu singură, cînd ea nu va mai bate, voi şti că a bătut.

George se strînse mai aproape de Maria şi strîngînd-o în braţele sale:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— La vîrsta ta, Mario, îi zise el cu amor, cînd cineva nu mai poate iubi tot murmurînd că iubește, e pentru că are tină înghețată în vine. Dar tina nu tresaltă, și tu tresalți pe inima mea. Nu, nu, Mario, tu nu ești moartă, și amorul tău stins, ca un phenix, poate renaște din cenușa sa. Primăvara renaște din suvenirile toamnei, și totul nu moare pe pămînt decît ca să poată mai bine reînvia. Mario, adevărat că mă iubești tu?

Maria lăsă capul său să cadă pe umărul lui George și murmură încet:

— Da, te iubesc! . . . te iubesc ca o nebună! . . .

IX

Nemic nu e mai încîntător în lume ca menajul unor juni amorezați, frumoși și . . . amoroși.

În el totul ciripește și cîntă ca o păsărică în cuibul său, totul în el e poezie, încîntămînt, fericire.

George uită că era sceptic; Maria, că era cochetă, și amîndoi se iubiră cu beție.

Maria renunță la lume.

— Lumea nu prețuiește cît tine, zicea ea lui George.

Dar ea nu renuță de a fi frumoasă; din contra, își puse toate silințele.

— Azi cînd tu mă iubești, adăogi ea, cochetăria mea e o datorie.

Apoi zîmbind lui George, ea urma cu cea mai mare gingășie:

— Da, domnișorule, trebuie să fiu frumoasă și plăcută pentru dumneata, ca nu cumva o altă femeie să te facă să uiți că ești așteptat și iubit.

Și în același timp ea îl lua în brațe și îl săruta.

— Tu nu știi, amicul meu, îi zicea în urmă ea, tot ce îți sunt datoare. Tu ai făcut să reînflorească viața în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

inima mea; tu ai fost ca un dulce soare sub care sufletul meu plecat de durere s-a ridicat fericit și forte.

Eram o femeie cochetă și ușoară, neatașîndu-mă de nemic serios, visînd numai gătele și succes, necrezînd în nemic, adormind, în fiecare seară, fără speranță și fără suveniri. Te-am văzut și te-am iubit. Te-am iubit și toate astea s-au stins... Lîngă tine, oricare durere s-a curmat, și m-am deșteptat în vîrsta viselor mele de copilă, cu visurile mele realizate.

Și totul se termina cu un lung sărut.

Maria era sinceră în amorul său pentru George; ea găsea în el, precum o zisese, tot ce ea visase: junețe, poezie, răpire, exaltațiune.

Da, Maria iubi cu tot sufletul său, cu toată inima sa, și, necrezînd că făcea destul, ea puse viața-i în acest amor.

— George, cugeta ea, are dreptul de a se îndoi de mine, dar eu pot oare a mă-ndoi de el?

Și, forte de această cugetare, ea era toată a lui, însoțindu-l cu suvenirea cînd pleca, precedîndu-l cu speranța cînd căta să vie, amestecînd numele lui în toate rugele, în toate proiectele, în toate veseliile sale.

Într-o seară pe cînd George era la teatru, și privea de departe pe Maria care sta mai mult ascunsă într-o loje din față, și cugetînd poate la el, doi sau trei tineri din prietenii lui începură a vorbi în gura mare.

— Pe cine lorniezi, căpitane?

— Pe Maria...

— A! a! o cunoști?[53]

— Da, puțin.

— Te felicit, e zîna Bucureștiului! Niciodată nu s-a văzut altă femeie mai frumoasă. Toaleta sa e îngerească; tu i-ai dat ideea aceasta, căpitane?

— Nu, nu. Eu n-am atîta gust.

— Ești modest. Dar, știi ce uitam să vă spui?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Se zice că e foarte amorezată.

— De cine? întrebă George.

— Dar, de un oarecare George.

— O! nu crez... și probă, e că mîine supez cu ea la Băneasa.

— Adevărat? făcu George.

— Foarte adevărat.

George, care auzise tot ce se zisese și pentru cine se zisese, conservă un admirabile sînge rece.

După teatru el era la Maria și ea-l întreba:

— Ce vorbeai cu căpitanul X...

— Mai bine, zise George, fără afecțiune, m-ai întreba de cine vorbeam, și-ți voi răspunde: De tine.

— A! vorbeai de mine; și ce ziceai, domnule, fără indiscrețiune?

— Ce poate zice cineva altceva, decît că ești frumoasă și că întristarea ta de astă seară te prindea de minune.

— Ea ți-a plăcut?

— A plăcut tutulor.

— Eu nu te-ntreb asta... Ți-a plăcut dumitale?

— Fără-ndoială, eu nu sunt mai greu decît ceilalți...

— Așadar, ți-am plăcut, domnule?

— Îmi placi întotdeauna.

— Vezi așa, cel puțin, acest răspuns merită o recompensă.

Maria se aplecă spre George, care întinse fruntea sa buzelor ei arzătoare.

— Iată, zise ea o sărutare castă... o sărutare de mumă!

A doua zi pe la opt ore George veni: el era puțin palid, dar prea liniștit.

Maria era în costum de amazoană.

— Ah! zise George, nu te-am văzut de mult astfel.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

E o plăcere de a te vedea zburînd călare.

— Sunt fără frică, răspunse ea voioasă, și chiar puțin nebună. Dar asta mi-aduce aminte viața mea copilărească și alergăturile mele cînd îmi urmăream visul.

— Și azi?

— Azi, răspunse ea luînd brațul lui George, nu mai am trebuință de a alerga... pentru că-l țin colea pe inima mea.

Și, în adevăr, ea căuta să strîngă pe George la sînu-i; dar acesta se desfăcu ușor.

— Ei bine, ce ai? întrebă Maria cu mirare.

— Mă ierți... nemic, zise George.

— Tu ești palid! Nu observasem asta; e cam întunerec aci. Dar tu ești bolnav, nu mă mai duc.

Și Maria puse mîna pe mica sa pălărioară și sta gata să o scoată.

— Nu, răspunse George, n-am nimic, amica mea, și nu voi să rămîi... Unde te duci?

— Nu prea știu. Mă duc la șosea încă cu o amică.

— Singură?

— Nu. Cîțiva domnișori ne vor însoți, și între care mi se pare că e și căpitanul X...

— A! adevărat? zise George cu o expresiune de mirare. N-are cum fi mai bine.

— Oare nu te vom vedea, domnule?

— Mă tem că nu.

— Ești prea amabile.

— Poate mai mult decît nu te gîndești.

— Ce zici?

— Și apoi cată să știi că am prea mult de lucru și trebuie să-mi petrec mai toată astă noapte lucrînd.

— Adevărat?

— Atît de adevărat, Mario, încît aștept permisiunea dumitale ca să mă retrag.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— *Dumitale;* repeți Maria. De cînd ai început să-mi zici *dumneata,* domunle?

— Tu nu-mi zici niciodată?

— Zic de cochetărie, uneori, dar niciodată serios.

— Ei bine! îmi placi! reluă George rîzînd și se sculă.

Maria îl privi cu mirare ieșind, și după ce plecă, ea fu pe aproape să-l cheme, atît de mult ultimele lui cuvinte îi părură pronunțate cu o voce stranie.

În cursul orei ce urmă, Maria se simți neliniștită și sub emoțiunea unei presimțiri de întristare despre care ea nu-și putea da socoteală.

Ea simțea într-însa formîndu-se o furtună.

D-na Emilia cu care era să meargă, sosi în fine. Amîndouă damele plecară în galop.

La barieră, doi călăreți eleganți cari le urmăreau de departe, se apropiară.

— Domnul Căpitan X... a cărui prezintațiune ți-am anunțat-o aseară, zise d-na Emilia.

Și înclinîndu-se în partea celuilalt cavaler:

— Domnul Costică Vîntescu, adăogi ea.

Din amîndouă părțile se salutară și plecară înainte.

După o plimbare de o oră, Maria propuse să se întoarcă, dar Emilia stărui atît de mult și așa de bine să meargă la Băneasa, încît Maria trebui să se supuie.

Ajunși aci, Costică Vîntescu oferi mîna sa D-nei Emilia, și Căpitanul X... Mariei.

Sub un arbore stufos o masă era pregătită: fructe, patiserii, vinuri străine; nemic nu lipsea.

— Ah! Costică,[54] zise d-na Emilia, iată o surpriză prea galantă din parte-ți.

— Adevărat! adăogi căpitanul.

Maria, care poate numai ea putea fi surprinsă, nu mări cu niciun elogiu acest concert de entuziasm.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ea ascultă aseminea prea cu distracțiune galanteriile ce căpitanul X... se silea să-i debiteze.

Ea se gîndea la George, la plecarea sa.

Totodată, prin fundul pădurici, văzu o umbră trecînd iute, și în același timp o voce cîntînd:

J'aimais d'amour un enfant de la terre.

Dont le Seigneur m'avait fait le gardien[55].

Ea crezu a recunoaște vocea lui George.

— Ce e? zise d-na Emilia, văzînd-o că pălește.

— Plecăm? întrebă Maria sculîndu-se pentru a evita un răspuns.

— Putem pleca, scumpa mea.

Maria se aruncă pe calul său, un minunat armăsar negru, și plecă sărind. Dar umbra ce o căuta dispăruse, și nu văzu pe nimeni.

Atunci dar se opri ca să aștepte pe căpitanul care venea în fuga mare.

— Ah! domnule căpitane, zise ea, te lași a fi întrecut astfel?

— De dumneata, doamnă, nu e nici cum de mirare.

— Ba e totdeauna cînd cineva e bun călăreț.

— Ah! te faci că nu mă-nțelegi, doamnă.

— Mă iartă, dar ce-ai zis? căci îți jur că nu te-am înțeles nicicum.

— Știi cel puțin, doamnă, că ești încîntătoare și că trebuie să fii adorată.

— A! făcu Maria în bătaie de joc, apoi oprind calul său:

— E prea frumos calul dumitale, adăugi ea, de cîți ani e?

— Nu știu, doamnă.

— Cu toate acestea e prea interesant.

— Mai puțin decît ceea ce aș dori să vă pot spune.

— Bagă de seamă asta e o prezumțiune.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Poate... uite, doamnă, privește pe d-l Vîntulescu, el se pleacă prea cu tandrețe spre d-na Emilia; nu gîndești oare dumneata că ei își spun, fără-ndoială, astfel, multe dulci cuvinte?

— Acum te-nțeleg și mai puțin, zise Maria dînd cîteva lovituri cu biciușca calului său.

— Nu mă-nțelegi poate pentru că mă exprim destul de rău, doamna mea?

— Domnule căpitane, răspunse Maria cu un aer anuiat și cam batjocoritor, îmi place mai mult galopul.

Și ea plecă în galop.

X

George, după ce plecase de la Maria, fusese la Băneasa și se asigurase că căpitanul spusese adevărul; că o cină era pregătită; că o cameră era oprită pe seama lor, și după ce văzuse așezîndu-se la masă pe Maria și pe căpitanul X., pe Costică Vîntescu și pe d-na Emilia, el plecase în fuga mare.

El nu știa nemic mai mult decît atîta și Maria avea cuvînt să fie tristă de presimțirile sale.

Îndată ce se întoarse, Maria așteptă pe George; ea era mîndră de triumful său și mai fericită ca niciodată de amor.

Dar George nu veni; tîrziu feciorul lui îi aduse o scrisoare.

— Ce e, Vasile? întrebă Maria turburată; domnul George e oare bolnav?

— Nu știu, doamnă. De azi dimineață, domnul e ieșit și m-a însărcinat să vă aduc acest bilet la o oră, dacă nu se va întoarce.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ce-nseamnează asta, Dumnezeul meu! zise Maria, vorbind în sine; apoi privind pe Vasile: Dar ce-ai tu de ești așa? adăogi ea.

— Pentru că sunt îngrijorat, doamna mea, îngrijorat de domnul...

— Pentru ce îngrijorat?

— Nu știu, doamnă; dar ieri, după ce a venit acasă, la nouă ore, s-a tot plimbat prin cameră mai bine de o oră vorbind singur, și cînd domnul vorbește singur, are ceva.

— Dar ce?

Vasile se închise în veșnicul său *nu știu*, salută și ieși...

Rămînînd singură cu acea mică scrisoare, Maria simți o tremurare nervoasă; ea presimțea o nefericire.

— Doamne, doamne, zise ea pălind, ce tristă pagină ai scris tu pe acest bilet! Îmi pare că aceasta trebuie să fie cea din urmă a vieței mele.

Apoi ea desfăcu biletul.

Nu mai era de îndoit, pentru ea, că această scrisoare căta să fie o catastrofă fatală; sunt niște presimțiminte de cari nu te mai poți îndoi.

Ea citi

„Mario,

Aures habent et non audient, oculos habent et non vident.[56] Ieri, am trecut pe lîngă tine și tu nu m-ai văzut; am cîntat aproape de urechea ta cîntul pe care m-ai învățat tu:

J'aimais d'amour un enfant de la terre,
Dont le Seigneur m'avait fait le gardien.

Acest cînt era adiurile noastre!"

Maria se păli, dar urmă:

„După ce vei citi această scrisoare nu mă vei mai vedea".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Maria reciti de două ori crezînd că a citit rău, apoi sculîndu-se ca o leoaică căreia i s-au furat puii:

— Nu se poate, strigă ea; și deschizînd cu zgomot ușa anticamerei sale:

— Trăsura mea! zise cu o voce răsunătoare.

Ea făcu cinci sau șase întorsături prin cameră, fără a avea chiar simțimîntul durerii sale, ca împinsă de o impulsiune febrilă, și căzu leșinată.

XI

Cînd își veni în simțiri, Maria era întinsă în patul său.

Medicul aștepta la căpătîiu-i.

— Nu e nimic, îi zise el cu dulceață pentru ca s-o liniștească, îndată ce ea deschise ochii.

Era un demn medic doctorele C... și un excelinte amic; el o iubea ca pe copila sa.

— Da, răspunse Maria cu o voce zdrobită, ai dreptate, doctore, nu e nimic, și mă pot scula.

— Ba, să mă ierți; ai să stai aci, prea liniștită, mă rog! adăogi doctorul. Eu, știu ce te frămîntă și voi alerga în locu-ți.

— Oh! mulțumim, doctore; ești providența mea.

— Nu-ți sunt decît un vechi amic, copila mea. Iau trăsura ta și îți las pe Roza. Dacă-ți voi osteni caii, nu e așa că nu te vei supăra?

— Omoară-i, doctore...

— Nu, nu; e destul că sunt silit să omor oamenii. Aidi, în curînd! ai răbdare și curaj, și ia cu exactitate băutura ce am recomandat Rozei să-ți dea.

Maria mulțumi doctorului din ochi, și acesta, după ce îi pipăi pulsul, își luă bastonul, pălăria și ieși.

Cînd auzi trăsura plecînd; Maria începu să plîngă și plînse mult timp.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Fericite femeile cari pot plînge!

— El mă crede culpabilă, cugeta ea; şi nu ştie nemic din suferinţele, din lacrimile mele; m-acuză poate că l-am uitat, cînd el e cugetarea mea de toată ora, din tot minutul. Oh! asta e ceva grozav, cumplit!...

— Reasigură-te, copila mea, îi zise bunul doctor la întoarcere-i, în curînd îţi voi aduce pe George.

Dar doctorele mintea, sau se înşela numai; căci George, de cîte ori el atinsese această coardă, schimbase conversaţiunea sau nu răspunsese.

Peste cîteva zile, Maria primi o scrisoare de la George.

„Mario, îngere căzut, îi zicea el, eu te reardicasem în cer! ţie ţi-a plăcut să recazi: trecutul ţi s-a părut mai facile decît viitorul. Ei bine, nu mă plîng, nu te urăsc, din contra, îţi mulţumesc.

Vrei să mă revezi, crez. Pentru ce? Nu e nici un folos. Eu nu-ţi cer nici o recunoştinţă şi n-am nici un venin în inimă.

Azi plec departe de Bucureşti. Nu-ţi spui însă unde mă duc; ce-ţi pasă? E destul să ştii că am trebuinţă să pui uitarea între inima mea de ieri şi între inima mea de mîine. Acum, Maria, adio pentru totdeauna!“

Şi George într-adevăr plecă.

Maria aseminea plecă. Ea merse de se închise la moşia sa.

Nu ştiu pentru ce George nu arată nicicum în notele sale numele oraşului, sau unde plecă.

Mai multe foi din jurnalul său sunt rupte tocmai aci. Ce l-o fi făcut să le rupă?... Ce l-a silit să facă una ca aceasta, el n-o spune nici cum.....

. . . . . .

. . . . . .

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

George hotărîse să se reîntoarcă.

Dar întîmplarea pare totdeauna a se juca cu proiectele noastre, fără-ndoială, spre a ne dovedi cît de puțină valoare au ele, ce puțin lucru suntem noi!

Era scris că George nu va pleca curînd, și în adevăr așa se și întîmplă.

Întristarea mai adeseori nu e decît o amică perfidă; ea nu mîngîie așa de bine suvenirile inimei noastre decît numai pentru a le uza mai iute și a lăsa îndată inima fără energie și fără arme contra impresiunilor nouă ce voiește să-i impuie spiritul, adevărată giruetă a sufletului.

George simți dar trebuința de a se distra, de a merge în lume; nefiind destul de ocupat, simți dorința de a avea emoțiuni reale și vii. Într-un cuvînt, el se afla într-acea condițiune de slăbiciune favorabilă oamenilor cari sunt pe drum de a se pierde, sau de a se îmbolnăvi.

Asupra acestora George întîlni pe d-na Elena, pe care o văzuse de mai multe ori, cînd la teatru, cînd în grădine, și astfel într-o zi el fu invitat de dînsa ca să vie să petreacă, ca amic, o seară la ea.

XII

ELENA

Într-o seară întunecoasă, într-una din principalele case de lîngă orașul... două femei, amîndouă frumoase, amîndouă zvelte și adorabile, se găseau împreună.

Salonul în care ele se țineau mai mult izolate, mai mult mute, era un elegant salon de vară, bine mobilat, cu perdele de muselină albe și roșii, fotoliuri de nuc, scaune și mobile alese și în fine, etajere

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

delicate servind de azil la o mulțime de nimicuri femeești și cochete.

Pe o mescioasă de marmură ardea o lampă, care revărsa o lumină dulce. La această lumină, era lesne de ghicit, sub lungele vestminte ale Elenei, o talie fină și mlădioasă.

Elena era una din cele două femei din salon. Frumusețea sa avea mai mult vino-ncoa decît regularitate, mai multă poezie decît adevărată puritate, mai multă strălucire decît finețe; într-un cuvînt era o frumusețe plină de foc și de voluptate.

Elena număra 28 ani, și oricine nu i-ar fi dat decît 16 ani, atît de mult era mlădioasă cosița sa, ochii plini de foc și buza-i de zîmbete.

— Într-unul din unghiurile opuse ale salonului, se întindea molatecă, într-un fotoliu, a doua femeie, d-na Elisabeta ... junǎ văduvă tot așa de frumoasă, dar palidă, fanată și obosită.

În două cuvinte iată ce erau aceste două încîntătoare creature.

Elena fu măritată de copilă după d-l Dimitrie P... mare proprietar.

D-l Dimitrie P... era un foarte brav om, cam scurt și puțin cam gros, cam roșu la chip și la păr, dar încă destul de tînăr. Cu toate acestea nu trebuie să șicanăm pe excelintele d-l Dimitrie P... asupra fericirii conjugale de care avu nefericirea de a nu se putea bucura; el se hotărî dar cu o filozofie minunată. Plecă la una din moșiile sale, pe care o căuta singur, și se ducea din cînd în cînd să-și afle mîngîierile în orașul... prea aproape de moșia sa, unde femeile sunt mai puțin dificile decît se zice. Cît despre doamna Elena, ea găsi, pentru prima oară, că soțul său era un om plin de simț și de rațiune.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Elisabeta, sora sa, avu, mai în aceeași epocă, fericirea nepreţuită de a pierde pe soţul său C... așa încît ea se afla liberă și indipendinte.

Amîndouă junele femei, despărţite un minut, se împreunară cu simpatie pentru ca să ducă voios o viaţă așa cum le comanda poftele lor senzuale. Frumoase amîndouă, cu toate că de o frumuseţe deosebită, Elisabeta și Elena, putem zice, îşi împărţeau frăţeşte inimele și cheile de aur cari deschideau uşa amorului lor.

După o tăcere destul de lungă, Elisabeta lăsă totdeodată locul său şi veni de se aşeză în faţa surorii sale.

— Așa dar, îi zise ea, ieri, la Maiorul G... tu ai dansat de trei ori cu *el?*

— Am valsat, soro, am valsat, răspunse Elena cu o intenţiune perfidă.

— Și *el* ţi-a dat, după bal, acel buchet de roze albe pe care te-am văzut adineaori lipindu-l pe busele tale?

— Da, soro, el mi l-a dat.

— Și tu, întrebă Elisabeta ţintind pe Elena cu ochii săi înflăcăraţi, nu i-ai dat și nu i-ai promis nimic?

— Dat? repetă Elena afectînd un aer de indiferenţă. Da, l-am lăsat să ia una din mănuşile mele... Promis? dar ce-aș fi putut să-i promit? afară de asta el trebuie să vie în astă seară. Dar ştii că tu mă cam superi cu întrebările tale?

Și Elena după ce însoţi aceste cuvinte cu un zîmbet plin de o delicioasă ironie, chemă pe slujnica sa.

— Anico, zise ea cu o voce tandră, adu-mi florile cari mi le-a oferit George... Tu ştii bine, acele flori cari le-am pus, azi-noapte, pe mescioara de lîngă pat?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Şi îndată ce avu florile sale, Elena începu să le numere cu micile sale degete şi cu un surîs triumfător:

— A! tu-l iubeşti! strigă Elisabeta care o observase.

— Nebuno! întrerupse Elena, de amor? Au crezi tu în strigoi? Ceea ce iubesc, ceea ce mîngîi cu suvenirea şi cu buzele, nu e *el,* e succesul! În acest buchet, auzi tu bine, eu nu văd nici inima, nici amorul lui George; nu văd decît un lucru, necazul şi individia rivalelor mele, căci e un june, un frumos şi un brav cavaler George al nostru.

— Eleno, eşti tu sinceră?

— Fără-ndoială, ori n-am fost totdeuna?

— Inima ta nu vorbeşte mai mult pentru George decît pentru ceilalţi?

— Inima? Inima?... În adevăr, soro, eu nu te mai înţeleg. Ce are a face inima cu lucrurile amorului? Amorul e un capriciu, o fantezie, o plăcere, nemic mai mult. Dacă-l lănţuieşti, el devine o povară şi e ostenitoare. Plăcerea din contra, dacă ne oboseşte cîteodată, nu se oboseşte ea niciodată; ea e singurul amic credincios de care ne putem bucura pînă la ultima-i reflectare, singurul care nu ne înşeală şi ne apare totdeauna cu chip egale şi rîzător.

— Bravo, surioară! ripostă cu iuţeală Elisabeta, tu eşti în fine astfel precum vream să fii astă seară, astfel precum te-am văzut, ardinte şi sublimă, în multe nopţi pline de o adevărată veselie, de o adevărată voluptate. Eu m-am temut un minut că inima ta să nu se fi stricat cumva iubind; dar tu o conservi pură şi neatinsă, mare şi sinceră pentru că ea este liberă, şi pentru că libertatea, precum zic francezii, este germinea care fecondează tot, este bunul prin excelinţă!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Şi ca şi cum ar fi zis vreun frumos cuvînt de răutate, Elisabeta începu a rîde cu un aer batjocoritor.

— Să vedem, adăogi Elena, căreia îi plăcea lumina, şi care obişnuia să se deslueşească, să vedem, Veto, ce vrei să zici?

— Voi să zic, răspunse Elisabeta, George fi-va amantul tău?

— Ei, copilo! articulă uşor Elena jucîndu-se cu cingătoarea capotului său, ştiu eu ce se află pentru mine în sufletul lui George?

— Mincinoaso! au oamenii nu sunt totdeauna ce vrem noi să fie? La rîndul tău, fii francă. Da sau nu, George fi-va amantul tău?

— Zău, tu mă sperii! zise Elena zîmbind.

— Sărmană surioară! adăogi Elisabeta cu ironie.

Elena se apropie de ea, îi luă mîna, şi cu un ton plin de răutate, îi suflă la ureche:

— Nu ţi-am spus că-l aştept în astă seară?

— Ei bine?

— Ei bine! veni-va el dacă nu va trebui să ne iubim?

XIII

Pe la ore opt seara, curtea răsună sub galopul unui cal, şi, după cîteva minute, lacheul, sau mai bine, feciorul d-nei Elena, anunţă cu gravitate pe George.

Amîndouă surorile îşi aranjară cel mai graţios zîmbet al lor, şi George intră.

El era foarte simplu investit, purta nişte pantaloni suri, cisme de piele de viţel, o jiletcă albă, un guler în jos şi legat cu neglijenţă cu o cravată roşie; întru nimic el nu era schimbat.[57]

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Conversațiunea sa fu vie, spirituală, veselă și știu să zică cu o fericire nespusă toate acele mii de nimicuri încîntătoare cari fac farmecul societății bucureștene.[58]

El fu încîntat și răpit de buna primire ce i se făcu; inima sa era plină de o mulțime de emoțiuni.

— Dumnezeul meu! zise el cu o voce plină de farmec și de melodie, d-voastră sunteți așa de bune cu mine, doamnele mele, și eu sunt așa de atins de plăcerea... mă înșel, de fericirea ce vă datorez, încît desigur toate cuvintele mele ar fi reci și mincinoase dacă ar voi să spuie ce se petrece în sufletul meu.

Elena se apropie de George, și pironindu-și pe el ochii săi amoroși:

— Taci, domnule, murmură cu finețe la urechea lui, că trebuie să fii prea periculos?

— Eu, doamnă?

— Dumneata, domnule...

— Dar în ce chip, mă rog? întrebă prea cu naivitate George.

— Cînd vorbești.

George zîmbi.

— Acesta e un mijloc delicat, nu e așa, pentru a-mi zice să tac?

— Din contră, vorbește! periculul nu e decît pentru mine care te ascult, și voi să-l încerc.

— Doamna mea, prin asta mărturisești că nu te temi de el nicicum...

— Sau mai bine că sunt prea slabă pentru ca să pot rezista plăcerii ce simț de a te asculta.

Elena se opri ca și cum ar fi fost mișcată; apoi, după un suspin, ea urmă:

— Vai! vezi, e foarte rar, în secolul în care trăim, de a se vedea un june pur și bun, vorbind așa pre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cum vorbești, cu astă voce liniștită, armonioasă și mai cu seamă așa de atingătoare, pentru că ea vine din inimă. Pleacă iute, amice, ca să reduci neatinse aste tezaure de junețe și de amor frumoasei tale fidanțate, căci cată să ai una, nu-i așa, și tandră și credincioasă care te așteaptă?

— Nu, răspunse George, n-am în București pe nimeni care mă iubește . . . de amor.

— Și chiar de amor! adăogi Elena cu un aer plin d-o dulce mustrare; dar cine e femeia care, iubită de dumneata, ar putea să nu te iubească?

Acest cuvînt aruncă pe George într-o răpire profundă, și cu toate acestea, cursa era destul de prost întinsă; dar, cu femeile, sunt totdeauna două pericole: pericolul însuși, și acela de a nu-l putea vedea. Așadar, George, atît de străvăzător totdeuna, ajunse în acel grad de orbire voluntară care nu mai lasă să pătrundă cea mai mică lumină în suflet, astfel încît trebui prea natural să se confide întîi mânei care bînevoi să se însărcineze de a-l conduce, și acea mînă se întîmplă să fie mîna Elenei.

Vai! . . . cei cari mor din cauza aceasta știu ei oare într-adevăr ce e a iubi?

Amorul și viața sunt un fapt pe care nimeni nu-l poate tăgădui, dar pe care nimeni nu-l explică!

Omul nu e încă destul de îndumnezeit pentru ca să poată cunoaște secretul existenței sale. El cată să se mulțumească de a trăi și de a muri, de a iubi apoi, de a uita, fără ca să ceară ceva mai mult rațiunii și inimei sale.

Ca să revenim la George:

— Iubește-mă dar! murmură el cu o voce cam stinsă de mult ce se silea s-o facă tandră, iubește-mă pe mine care te iubesc și mi-aș da viața pentru acest amor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Poate că George pentru a zecea sau a douăzecea oară își oferea viața sa în aceiași termeni.

Cînd cineva a avut o întîie mare pasiune, ea servă pentru toate celelalte amoruri ale vieții. Și în adevăr, cugeta el, ar trebui să fie cineva prea bun ca să nu profite; actorii nu joacă ei de mai multe ori pe rînd aceeași piesă după ce o învață?

Elisabeta se însărcină cu răspunsul.

— Domnule George, zise ea cu un ton sec, apropiindu-se de el, domnule George, e aproape miezul nopții, cerul e cam întunecos și calul dumitale cam nerăbdător; n-ar fi rău să pleci.

— Scumpo! întrerupse Elena examinînd cu atenție pe Elisabeta, vrei să zici că asta ar fi o nesocotință.

Și sculîndu-se cu un aer degajat, ea adăogi ușor, după ce examină sau se prefăcu că a examinat cerul.

— Într-adevăr, timpul arată că vom avea o furtună, și afară de asta drumurile nu prea sunt sigure la astă oră.

— O! ce-mi pasă! răspunse George.

— Ce fel, domnule, ce-ți pasă? adăogi Elena afectînd oarecare solicitudine maternă. Știi dumneta că mai alaltăieri s-a găsit un om asasinat?

— Dacă acel om ar fi avut un pistol bun cu sine nu i s-ar fi întîmplat nemic.

— Se poate domnule; dar dumneata ai venit să-ți petreci seara la mine, sunt răspunzătoare dar de dumneata, și, de voie sau de nevoie, te reții prizonier. În adevăr, plînge-te, îți voi da drept închisoare cea mai frumoasă cameră de aci... camera mea.

Elena avu grijă de aș înmuia vocea și de a roși puțin pronunțînd acest din urmă cuvînt.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Şi îţi voi face eu singură, mai adăogi ea, onorurile instalaţiunii. După toate acestea, dacă ai să te mai revolţi, îţi spui curat că nu eşti raţionabile.

Toate acestea fură spuse cu o graţie şi un spirit încîntător şi cu acel ton supărat de care niciodată nu se poate însela cineva, afară dacă ar fi de 16 sau de 60 de ani.

George nu era într-această categorie.

Elena concedie pe sora sa, şi luînd o lumînare:

— *Domnul meu,* adăogi ea, adresîndu-se cu fineţe la George, *la dispoziţiunea dumitale!*

Sărmane sceptic! Iată cum sunt toţi oamenii! niciodată mai încîntaţi decît cînd sunt pe drum de a se pierde, ceea ce probează foarte mult, vai! că plăcerea, şi adesea ori chiar fericirea nu sunt altceva decît o afacere de convenţiune.

În strîmtul şi tăcutul coridor care ducea din salon la apartamentul Elenei, ea găsi încă, pentru cea din urmă oară, mijlocul de a întoarce în inima sărmanei sale victime — zicînd aşa am nimerit, crez — acea veninoasă armă a seducţiunii ce se numeşte schimbul, şi care, printr-o bătrînă stategie militară, consistă numai în a apuca drumurile cele mai depărtate în aparinţă, pentru ca să ajungi cît se poate mai iute la ţinta propusă.

— Ei! Domnule, zise ea cu un aer prea serios, ce mi-ar fi zis juna şi frumoasa dumitale fidanţată dacă în loc de a-i înapoia pe junele şi frumosul său fidanţat, i-aş fi trimis un cadavru?

— Iar fidanţata mea! răspunse George cu un ton de mustrare plină de întristare, nu ţi-am spus şi n-ai citit dumneata în ochii mei că, în lume, nu am pe nimeni să iubesc decît pe dumneata, numai pe dumneata?

— Adevărat să fie? întrebă Elena cu acel aer dezarmat şi încîntător care nu cere altceva decît un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

da, pentru ca să stingă cea din urmă rămăşiţă de pu doare a femeii ce cade.

Acel *da* întotdeuna privirea îl zice; vocea n-ar a vea inflexiune destul de magnetică pentru ca să poată bine pronunţa.

— Şi dumneata, întrebă George la rîndul său, mă vei iubi vreodată?

— Dar da, copile, răspunse Elena, te voi iubi.

Şi ea petrecu braţul lui George sub braţul ei stîn şi gol, dar aşa de aproape de inima sa încît George îi putu număra bătăile.

— Ei bine! adăogi ea cu acea abandonare jumă- tate castă, jumătate voluptoasă, al cărui secret pentru a deschide cerul îl ştiu numai femeile galante, ai iubit oare, domnule? . . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Într-adevăr, nu trebuie oare să admire cineva, că de mult ignoranţa şi iluziunea sunt două lucruri bune şi neapărat trebuincioase la fericirea vieţei?

XIV

Cu toate acestea e fericire şi fericire: una pe care o înţeleg mare, pură, completă, şi care rezidă în în- deplinirea tuturor datoriilor inimei şi ale raţiunii, sancţionate de conştiinţă; datorie către sine chiar, către societate, şi către Dumnezeu. Această fericire e grea; dar ea depinde de noi ca s-o putem dobîndi şi conserva; cealaltă care nu e decît de convenţiune, nu se sprijină pe nimic solid şi se sfarmă îndată ce se stinge urzeala visurilor şi iluziunilor pe cari am ri- dicat-o.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Această fericire e efemeră; pulberea și vîntul sunt mai solide decît ea.

Intrat odată în calea fatală în care se lăsase a fi tîrît, George căta să sufere consecințele-i funeste. Nu este în natura omului de a recunoaște în adevăr nebuniile sale și, mai lesne decît a-și mărturi în sinceritate o întîia greșeală, și de a se retrage înapoi îndată, el preferă a se aventura în căile periculoase ale necunoscutului, găsind astfel, în fiecare nouă cădere, o justificare precedintei căderi. De atunci dar, el nu mai are cuvînt a se opri, și nu se oprește, în adevăr, decît după ce a căzut de așa de sus, încît nu mai e cu putință de a cădea mai jos.

Uneori, omul se pierde prin neștiință, căci el trebuie să prevadă tot; dar George nu mai era destul de *june*, în accepțiunea morală a cuvîntului, pentru ca să-i fie cu putință această scuză.

Cum se întîmplă una ca aceasta? Eu nu știu, dar el primi amorul Elenei, fără a-și conserva dreptul asupra ei.

Cu toate acestea George ajunsese a se *căli* singur, și lucrurile merseră astfel cîteva luni, pînă ce scrisorile tatălui său începură a fi oarecum aspre; el zidise pe nisip; nu trebuia decît un vînt pentru ca să distrugă ceea ce numea el fericirea sa, și într-o dimineață, deșteptîndu-se în brațele Elenei, el simți cu spaimă că amorul lui pentru ea nu era decît o rămășiță de obicei...

Întristarea dar îi reveni; dar astădată, întristarea posacă, tăcută și mihnită. Negreșit, minutul era minunat ca să rumpă acest legămînt; din nefericire slăbiciunea era tot slăbiciune, acest viciu al omului bun care așa de deseori degeneră în lașitate, și slăbiciunea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

căta să lege pe George de stîlpul rușinei sale, să-l reție acolo unde nu-i mai era inima.

— George, tu ai încetat de a mă iubi? zicea Elena.

— Aidi, iar astă nebună idee! Da, adevărat te iubesc, îi răspundea el întorcîndu-și capul.

— Atunci dar, amicul meu, adăogi Elena cu acea lingușire a femeii care se teme de a-și vedea scăpîndu-i prada, tu suferi?

— E adevărat, sufăr...

— Și te ascunzi... de mine? Credeam cu toate acestea că noi amîndoi n-avem decît un suflet.

— Așa! întrerupea George cu ironie.

— Crudule! întîmpina Elena, vrei tu să mor de mult plîns? Nu, nu, George, voi să fii al meu; dar numai al meu, auzi tu?

Elena se stîrci lîngă dînsul cu o nespusă expresiune de amor și de resignare.

— Stăpîne, ordonă, îi zise ea cu tandrețe, sclava ta așteaptă ordinile tale.

— Ei bine! pune-te la piano și execută ceva!

— Dar știi bine George, că nu cunosc pianul.

— Ah! ai dreptate, pianul tău nu e decît o mobilă de lux...

— Răutăciosule!

— Sunt adevărat, iată tot. Ascultă, pentru că nu știi să execuți, cel puțin cîntă-mi vre-o romanță, vre-un cînt de dor.

— O romanță? un cînt de dor?... Nu știu nici unul.

— Nu știi dar nimic, doamna mea?

— Ingrate! știu să te iubesc.

— Să iubești, să iubești, nu e destul numai atît; amorul e un mobile, un mijloc, nemic mai mult. În

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

București, femeile noastre știu să converseze, să desemneze, să brodeze, să cînte, să danțe, și cel puțin ele cîntă la pian sau cu ghitară; pe lîngă virtuțile inimei ele împreună farmecul spiritului; le găsești strălucitoare într-un salon și sublime în grijele materne, și cînd nu le iubești pentru frumusețea lor, le admiri pentru grația lor, le venerezi pentru devotamentul lor.

După această izbucnire, făcută cu un ton destul de serios, deși batjocoritor și ironic, George se sculă, își luă pălăria și ieși.

La reîntoarcere-i, Elena îl făcu să afle cît costă o *ieșire*.

Cu toate acestea ei se împăcară.

Fiecare individ iubește cum știe el; dar amorul, așa precum îl văzuse George, pur, eterat, divin, e adevăratul amor, singurul care poate fi conform cu trebuințele psihologice ale ființei noastre, singurul care merită acest nume. Cît despre opera amorului, ea nu e decît o degenerare morală și o consecință trupească a unirii corpului și a sufletului; smulge-i esența sa spirituală, germinea sa creatrice ce-l face operă divină, și nu vei avea decît o rușinoasă plăcere fără scuză, fără iluziuni, și nici cum amor.

Dacă e ceva care dovedește adevărul acestei legi filosofice, e îndoința, scepticismul care natural se acață de toți cei care sunt căzuți în cursa desfrînării. Îngeri căzuți din spirit prin materie, ei nu-și pot reconstitui o ideie sănătoasă, exactă, despre senzațiunile abstracte; domeniul psihologiei le este închis. Ei nu sunt sceptici, ci orbi! Scepticismul pentru ei nu e decît o spoială de originalitate cu care se silesc a colora neștiința lor.

Iată tocmai unde căta să ajungă George în mai puțin de cîteva lune.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cu toate acestea, din zi în zi el se răci mai mult de Elena, încît cu încetul deveni mai tăcut, mai posac, și astfel cele mai multe ore le petrecea departe de ea.

George nu-și stricase cu totul natura sa, dar ca oarecari plante exotice, el suferea de exil.

Iată tot secretul.

El suferea fiind departe de căminul său, și n-avea curagiul de a se înturna.

Într-o zi în fine sătul cu totul de astă viață seacă, el se hotărî a rupe cu Elena.

— Doamna mea, îi zise el, mîine voi pleca.

— George, ascultă-mă! răspunse Elena cu acel ton imperios de care abuzase prea adeseori, și care, trebuie să mărturisim, reușise totdeauna așa de bine.

— E de prisos, doamna mea, orice... mîine plec la București... n-ai de ce să fii supărată pe mine.

— Crudule! n-am oare amorul meu, cuvintele mele? zise Elena c-un aer plîngător.

Într-adevăr, onesta curtizană nu se așteptase la una ca aceasta și era foarte supărată.

— Doamna mea, reluă George bătîndu-și joc cu finețe, iau cu mine cuvintele dumitale; cît despre amoru-ți păstrează-ți-l... Sunt ruinat.

— Ruinat!

— Cam așa! urmă George, cu un zîmbet batjocoritor, nu eram destul de avut ca să-mi permit a iubi în acest oraș... Aceasta e greșeala mea. În București, se cunoaște mai bine prețul banilor și al amorului.

Zicînd aceasta, el dispăru.

XV

George, cînd apuca să hotărească, nu mai revenea asupra unei hotărîri. El știa, afară din acestea, foarte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

bine că acest amor a cărui povară rușinoasă o acceptase, era din acelea cari trec.

— Ție cît o vrea, zisese el, cugetase el, și fu încîntat în ziua în care încetă.

Așadar, el pleca cu totul triumfător de independința sa.

Iată dar ce fel uitase cu totul pe Elena.

George nu e o natură perfectă, zice el chiar, dar cel puțin e o natură fără patimă, fără ură, pînă în cele mai triste, în cele mai dureroase suveniri ale sale. El se supără pe sine, căci a fost înșelat; se blamează, se găsește nerod, ridicul, dar n-acuză niciodată pe acei care l-au înșelat; și dacă el e astfel, asta n-o face dintr-o generozitate sublimă, ci numai pentru că nu poartă ură nimănui și se găsește singur culpabile.

În orice chip, aceasta nu e poate decît un dispreț așa de profund, așa de nemărginit, așa de complet, încît zdrobește pe acei cari-i atinge; dar, orice de ar fi, una ca aceasta nu e fapta unei inime vulgare.

George, mai mult femeie, mai mult simțitiv, dacă-mi este permis a mă servi ca un termin impropriu pentru ca să explic o idee justă, George, zic, simte prea iute; sufletul lui e ca o apă limpede pe care vîntul o face să tremure și care primește și înapoiază toate impresiunile; dar totodată e un spirit analitic și sintetic, care din fundul suferințelor sale se bucură de un studiu mai mult, de o concuistă nouă asupra necunoscutului, și ar face de bună voie disecțiunea inimei sale pentru ca să descopere adevărul, acel *pentru ce* și acel *ce fel* al pasiunilor noastre.

Noi femeile iubim fără să ne îngrijim altfel: veselii, plăceri sau lacrime, noi ne lăsăm a ne duce de corinte, fără să știm unde conduce acel corinte, nici de unde vine el; ce ne pasă?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

George avea cîteodată accese de mizantropie batjocoritoare și aceasta se vede din notele jurnalului său.

Alteori el avea accese de o natură mai rîzătoare. Cu cît se apropia de București, și cu cît în fiecare noapte privea vreo stea care în ajun nu o văzuse, inima lui își relua viața sa normală, adică devenea ardinte și capricioasă, pentru că de acea stea se legau niște dulci suveniri.

— Salutare dar ție, mică steluță, care zîmbeai jocurilor mele copilărești, muncelor mele, visurilor mele, somnului meu! Salutare! salutare ție care veghezi în cimitiruri pe acei cari noi îi plîngem, cari arăți trecutul celor ce își aduc aminte, și viitorul celor ce speră.

În fine cînd se apropie de tot de București, George se simți capabile de a se bucura cu toată inima de veseliile ce-l așteaputau

— Dec! își zise el, cată să mărturesc că sunt un mare nerod și un mare culpabile pentru că m-am putut prinde un singur minut în minciunile acelei Elene. Zău, nici nu știu bine dacă se numea Elena. Uite, ești june, entuziast, plin de vise și de poezie, întîlnești două sau trei cochete, un fel de păpuși pe cari le gătești cu tot ce ai în suflet, pe cari le faci să vorbească cu tot ce ai în spirit, și apoi, pentru că într-o seară perdeaua cade; pentru că nu rămîne nemic din femeia fără suflet, îți imaginezi că ai pierdut tot, și de bună voie dacă ai fi Joe ai trăzni pe Venerea, cerul și pămîntul; ai pune totul în mișcare, ai nimici totul, pentru o tristă mizerie întîlnită din întîmplare, iubită din întîmplare, recunoscută din întîmplare.

Sărmani nebuni ce suntem! amorul are el oare trebuință de a da atît cînd el găsește amor? și nu trebuie să-l recunoaștem după puținul ce el cere?

Trăiască amorul onest!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

În această stare dar, George sosi în București, voios de a-și revedea amicii săi, cabinetul său, hîrtiile sale, bătrîna doică, cîinele său și în fine totul.

XVI

PAULINA

Una din întîile persoane ce revăzu George îndată după întoarcerea sa în București fu Guță, cel mai bun amic al său.

Guță nu prea semăna la caracter cu George.

Cu toate acestea ei sunt cei mai buni amici, pentru că își fac toate concesiunile ce-și poate cineva închipui și astfel niciodată ei nu alunecă pe tărîmul nesigur și provocator al discuțiunii. George cunoaște pe Guță cît se poate de bine și Guță se mulțumește să iubească pe George.

Afară de acestea, Guță e o adevărată natură de artist, bun, delicat, transparinte, dar puțin sburdalnică puțin excentrică.

Guță e mai mare decît George cu doi, trei ani.

— Scumpul meu amic, zise el lui George, nu e de iertat, parola mea de onoare. Ce fel, pleci și nu mă înștiințezi? A! nu te mai înțeleg! aș fi plecat cu tine.

— Totdeauna nebun!

— Nu mai mult decît tine, în toate cazurile.

— Poate nu în același fel. Dar, spune-mi ce ai mai făcut de la plecarea mea?

— Mai întîi, m-am supărat pe tine; apoi m-am anuiat, apoi în fine, *anuiat* de a fi *anuiat*, m-am apucat de ale mele.

— Și amicii tăi, Guță, ce-au devenit ei?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Pre legea mea, crez că ai revăzut pe cei mai buni din ei; cît despre ceilalți, îmi aduc aminte numele lor cînd văd din întîmplare obrazele lor preumblîndu-se la grădină, sau la *șosea*.

— Și amicele noastre?

— A! pe acestea se înțelege că le-am uitat tot așa de bine precum ne-au uitat și ele. Două din ele numai ți-au rămas credincioase.

— Cari, Guță?

— Nr. 1, Maria ...

— Glumești.

— Nicidecum, îți jur, și chiar durerea sa nu a glumit. Azi ea e vindecată.

— Vezi bine...

— Văd că ea nu te mai iubește, dar că nu vrea, sau nu mai poate să iubească pe alții. Dacă nu ești mulțumit de această credință, domnule, apoi prea ceri mult!

— Tu nu știi tot, sărmane Guță.

— Ba tu, sărmane George, nu știi nimic. In loc de a pleca ca un smintit cum ai făcut tu, dacă te-ai fi dus puțin la Maria, ea ți-ar fi povestit o curioasă istorie care te-ar fi făcut să rîzi bine, și azi ai avea încă cea mai divină amantă pe care o poate dori un om de spirit, un om din lume.

George ascultă toată această descoperire fără multă mirare și fără cea mai mică emoțiune. Toată inima sa era moartă. Și iubise el vreodată pe Maria?

— Nr. 2, urmă Guță.

— Ah! să vedem nr. 2, mă interesează.

— Ingrate! Nr. 2, Paulina Storescu.

— Ai zis?

— Da! Paulina Storescu.

— Am auzit, dar cine e asta?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Asta! scumpul meu George, e o fetică pe care ai consiliat-o să intre la teatru și care azi a devenit o junǎ și frumoasă femeie, o încîntătoare actriță, modestă ca un înger, și după care mulți suspină. *Asta,* în fine, e înțeleaptă și credincioasă, și te iubește, George!

— Aidea de, e cu neputință!

— Scumpul meu, ce e cu neputință?

— Niciodată nu i-am zis un cuvînt de curte.

— Tocmai pentru asta poate ești iubit.

— Vei fi avînd dreptate. Dar eu nu cred.

George nu crezu, ce e drept, dar chiar în acea seară merse să vază jucînd pe Paulina, și o găsi încîntătoare, cu niște ochi plini de o langoare divină, și o voce ca o odă a lui Lamartine.[60]

A doua zi de dimineață, lucru ce el n-ar fi făcut negreșit în ajun, îi dete o mică vizită amicală.

Primirea ce-i făcu sărmana artistă fu atît de plină de inimă și de gingășie, atît de adorabilă de veselie și de franchețe, încît George fu foarte mișcat.

— Uite, zise el Paulinei luînd-o de mînă, îți sunt dator una din cele mai mari fericiri ale vieței, își sunt dator că pot să cred încă... Simț că binele tot se mai află pe pămînt și ca să-l poată găsi cineva cată numai să meargă spre el.

— Cugetai, din întîmplare, domnule, răspunse Paulinia cam supărîndu-se, că aș fi uitat pe întîiul, pe cel mai bun amic al meu, pe acela căruia sunt datoare tot, pe acela care mi-a dat cele mai bune și mai adevărate consiliuri, pe acela care l-am găsit totdeauna așa de devotat... nu mi-ai făcut, sper, această înjurie?

— Și dumneata, domnișoară, cugetai oare că aș fi uitat pe buna mea amică Paulina? Sper și eu că nu mi-ai făcut această înjurie?

George mințea, și fără Guță, nu și-ar fi adus aminte nicicum de Paulina.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

În acea seară Teatrul Național anunța o întîia reprezentațiune a piesei *Fiammina*[61]. George care nu fusese de mult la teatru nu putea să lipsească.

El dar se duse și într-adevăr nu se căi, căci societatea era aleasă.

În toate lojele nu erau decît flori și femei, unele tot așa de fragile ca și celelalte! O sigură loje din față era goală.

George o băgă de seamă; această loje era aceea în care știa că a văzut-o pe Maria pentru întîia oară.

— Iată cum, cugetă el, romanțurile devin istorii.

Cele trei lovituri bătură, tăcerea se făcu și piesa începu.

La finele primului act, George se întoarse în partea lojei celei goale.

O femeie o ocupase, o femeie cam palidă, cu fizionomia suferindă, dar tot frumoasă, tot expresivă... Maria!...

În același minut, Guță bătu ușor pe umărul lui George.

— Scumpul meu amic, îi zise el încet, Maria ar vrea să te revadă; îi vei refuza tu această mică fericire?

— Fără-ndoială, nu, răspunse George.

Și el se urcă.

Aș vrea să pot spune, în onoarea inimei umane, că amîndoi amanții fură mișcați, tulburați regăsindu-se astfel, după cîtva timp de despărțire; dar nu fu nimic din acestea.

Ei nu se mai iubeau!

Maria întinse cu afecțiune mîna lui George.

— Ei bine! zise ea, iată-ne întorși în acea lojă de altădată. Am abonat-o în suvenirea ta, George.

— Nu m-ai uitat de tot, doamna mea?

— Și tu, George?

— Nu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Vezi bine, amice, uitarea între noi e cu neputință, cum ar fi și amorul.

— Ah! iată un cuvînt crud.

— Zi un cuvînt drept, amicul meu, căci azi, nu mai mult decît mîine, n-ai mai vrea să iei parte la un amor nedemn, și ne-am iubit prea mult ca să ne putem iubi mai puțin. Ne-am omorît singuri inima. Reasigură-te, George, nu voi mai iubi niciodată pe nimeni; voi trăi ca să-mi aduc aminte de tine, dar fără părere de rău, fără amărăciune.

— Și nu mă vei mai iubi puțin?

— Uite, George, ți-aduci aminte tu de o seară în care te-am rugat să-mi fii amic?

— Și în care am refuzat...

— Da... ai refuzat și ai făcut bine, atunci; dar azi putem fi unul pentru altul acel amic și acea amică: vrei tu, George?

— În sinceritate? întrebă George.

— În sinceritate, răspunse Maria cu un ton care nu mai lăsa nici o îndoială.

— Ei! bine dar, reluă George zîmbind și întinzînd mîna Mariei, primesc!

— Amiciție ofensivă și defensivă, adăogi ea.

Apoi ea se justifică de faimoasa noapte de la Băneasa, nu pentru ca să revie asupra trecutului, dar pentru că ținea la stima lui George, ca amic.

Acea seară fu dar fericită pentru George și Maria, cari deveniră cei mai buni amici.

Cu toate acestea George se întreba adeseori dacă trebuie cineva să creadă în amiciția care succede amorului?

Ar fi poate mai logic să se întrebe dacă trebuie cineva să crează în amorul care conduce la amiciție, în amorul care uită și se mîngîie?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XVII

Două ore după miezul nopții sunase . . . . . .

În acea zi, zice George în *notele* ce mi-a lăsat, mă preumblam pe gînduri în spațioasa sală a Operei; eram foarte posac, și mă înțelegi că acest aer nu prea e bun pentru un bal parat, mascat, cel mai grațios bal după mine. Cu toate acestea, eu eram astfel, și nu pot zice că eram altfel; dacă aș fi fost altfel, ceea ce s-a întîmplat nu s-ar fi întîmplat: trebuie dar să stabilim bine că eram prea gînditor și posac.

— Oh! oh! scepticul amorezat! făcu o voce lîngă mine.

Mă întorsei cu iuțeală ca să văd dacă aceste cuvinte mă priveau și dînd din umeri și din cap cu un aer care însemna:

— Frumoasă mască, te înșeli!

Poate că aerul meu nu-nsemna nicicum aceasta; dar eu mi-o închipui și această asigurare îmi fu de ajuns.

Nemic nu pare mai adevărat ca ceea ce cineva își închipuie că este.

— Oh! oh! scepticul amorezat? repeți aceeași voce.

— Mască minți! strigai cu francheța exasperatului.

O fîșie de mătase atinse obrazul meu, și un cap se așeză cu familiaritate pe umărul meu în același timp pe cînd un braț divin lua brațul meu.

— Dragul meu, tu nu ești delicat, murmură la ureche-mi o voce limpede și dulce, aceeași voce de adineaori, vocea cu cugetări supărătoare.

N-am trebuință, crez, să afirm că acel cap, acel braț și acea fîșietură de mătase țineau de o femeie investită cu un delicios domino. Dar tot ce am să afirm e că dominul meu nu era verde, nu era gal-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ben, nu era alb, nu era cenușiu, dar era negru, cu totul și cu totul negru.

Așa dar, dominul meu negru mă apostrofase de două ori ca să-i răspund.

— Scumpul meu înger, îi zisei eu, știi ceva?

— Ce?

— Tu nu mă cunoști?

— Oh! oh! scepticul amorezat! reluă el rîzînd.

— Bun! iar ai să începi?

— Nu ești tu amorezat?

— Voi fi poate.

— De cine?

Se vede că atunci zîmbii într-un chip deosebit, căci dominul meu adăogi cu finețe:

— De mine?

— Mai știi? Ascultă scumpul meu înger, unde vrei s-ajungi cu astea. Astă-seară sunt hotărît să fac economie de cuvinte, să nu vorbesc nimănui, pentru că...

— Nu ești în fonduri?

— Chiar așa... Așa dar, sînt fără voia-mi posac.

— Aceasta e și părerea mea, *fără voia-mi,* zise dominul meu cu un aer prea echivoc.

— Uite, vream să ajung aci, urmă el după ce mă tîrîse pe nesimțite într-un benoar a cărui ușă o închise îndată.

Din acest benoar se vedea toată sala dansînd, sărind, în unedele-i de gaz, de flori, de catifea și de mătase; dar nimeni nu ne putea zări în fundul lojei noastre.

— Mă numesc Blanșa, adăogi dominul meu.

— Blanșa... Ah! foarte bine.

— Blanșa Formosa.

— Prea frumos nume pentru un bal mascat.

— Îți place?

— Prea mult.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Adevărul e că nici îmi plăcea nici nu-mi plăcea. Blanșa adăogi:

— Am optsprezece ani.

— Atît mai bine pentru dumneata.

— Sunt plăcută.

Zicînd aceasta în vocea Blanșei era ceva de pudoare și de emoțiune.

Pentru că nu răspunsei, Blanșa îmi întinse mîna sa: o delicioasă mînă, în adevăr, cea mai gingașă mînă ce-am văzut în viața mea.

— Privește, zise ea încet.

— Ce?

— Mîna mea.

— Ei bine?

— Nu-ți spune ea că sunt plăcută?

De astă dată, mă reapropiai de Blanșa și îi strînsei mîna mai tare într-ale mele. Părul său era negru ca ebenul și suflarea sa avea un parfum divin; cît despre întregul persoanei sale, ea era, sub misterul dominului chiar, de-o gingășie nespusă, și într-adevăr trebuise să fiu posac cum eram pentru ca să nu admir mai curînd aceste încîntătoare detaliuri.

— Fără-ndoială, tu ești plăcută, ești chiar frumoasă, răspunsei în fine, dar...

— Nu-nțelegi încă?

— Ce e drept, nu prea.

— Ei bine, ascultă-mă:

— Ți-am spus că sunt junâ, plăcută; nu ți-am spus însă de sunt liberă, nici bună, nici spirituală.

— Spirituală ești; bună, cată să fii; liberă...

— Sunt.

Iată tocmai de ce mă temeam eu.

— Da, liberă de tot și inima mea e virgină. Cu toate acestea eu te iubesc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Încă o dată, iată tocmai de ce mă temeam eu; *inima virgină* îmi prezisese pe *cu toate acestea!*

— Te iubesc, repetă Blanșa, c-un accent destul de straniu, ei bine! dacă ai vrea junețe, amor, frumusețe, toate astea sunt ale tale.

— O! o! cugetai eu, cam al dracului lucru.

Cu toate acestea îi răspunsei:

— Dacă aș vrea? să vedem, aceasta depinde de condițiuni; căci trebuiesc să fie.

Astfel eu îmi rezervam dreptul de a le refuza.

— Sunt, răspunse Blanșa, și iată-le!

Zicînd aceasta, ea trase de sub dominul său un jurnal, îl desfăcu cu gravitatea unui june criminal, și-mi arătă cu degetul un lung articul pe care-l recunoscui că e al meu.

— O! o! cel mai prost articul al meu, zisei cu acea modestie de autor care însemnează: e cel mai bun.

— Ai dreptate, răspunse cu răceală dominul, acest articul este pentru mine tocmai ceea ce erau oarecari laure rivale pentru oarecari războinici ai Greciei; el mă oprește de a putea dormi. Dacă vrei ca să te iubesc, tu-l vei face să nu mai fie.

— Mă iartă, scumpa mea Blanșă, dar credeam că mă iubeai... Chiar așa, și apoi, afară din acestea, ceea ce e impresie e impresie, n-ai ce mai face; așa dar...

Eu îmi luai pălăria și mă îndreptai spre ușă.

— La rîndul meu, scumpul meu critic[62], mă ierți dar te voi ține aci, ești prizonierul meu, nu vei ieși!

Blanșa pronunță aceste cuvinte cu un accent adevărat tragic.

— Ascultă, urmă ea cu o voce repede dar mișcată, nu mă numesc Blanșa, sunt Blonda!

Această Blondă ținea pe atunci întîiul rol la Teatrul nostru Național, în București.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Drace! strigai eu. Încep, doamna mea, să ghicesc condițiunile voastre.

— Aidea de! spiritul îți revine scumpul meu sceptic.

Adevărul e că nu-mi revenea deloc.

Blonda, pentru că Blonda e aci, Blonda adăogi:

— Zău, în credință, acea mică Paulină Storescu, căreia îi faci un așa de pompos elogiu, n-are un mare talent...

— În credință, eu găsesc că are prea mult.

— Cu toate acestea nu poate exista nici o comparațiune între noi?

— Asta e opiniunea mea, răspunsei cu gravitate.

— Răutăciosule și ironicule! iubești pe Paulina?

— Se poate.

— Cu toate acestea ea nu e frumoasă.

— Se poate și asta, dar cel puțin e prea cuminte.

— O! o!

— Îți repet că ea e prea cuminte! zisei eu cu destulă asprime.

— Fie, dar asta te face s-o iubești, pe tine, un sceptic?

— Tu știi, o dată nu e obicei, și apoi, cine ți-a spus că o iubesc?

Tot ce era mai sigur în toate acestea era că mă simțeam amorezat, dar amorezat cu inima unui amic, poate chiar cu a unui părinte. Ce poftiți? fiecare iubește în felul său: în astă lume fiecare face ce poate.

— Ei! bine, reluă Blonda, devenită lingușitoare și însinuitoare, sacrifică-mi pe Paulina. Să vedem, vei găsi un mijloc ca să revii asupra primelor tale aprecieațiuni asupra talentului ei; și apoi, între confrați, fiecare se îndatorează cît poate... O poți recomanda amcilor tăi.

— Pentru ca s-o critice?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu, nu. Ce rău mă înțelegi! nu e asta! Ei pot să-i găsească, din contra, un loc prea convenabile.

— După dumneata?

— Dec! îmi pare...

— Așa; asupra ei, ai drepturi... de mai mare.

— Ah! domnule, devii impertinent.

Eu îi luai mîna cît putui mai afectuos.

— Draga mea! îi zisei, mă voi sili să rămîi drept: iată tot. Ei, sarcina *oamenilor* de *litere,* oricît de *ușoară* ar fi sau sunt acuzați de a fi, e mai grea decît nu gîndești. Înconjurați din toate părțile de invidie, de ură și amorul propriu atins, ei nu se pot înșela o singură dată, ei nu pot comite o eroare sau o greșeală, adesea ori fără voie, fără a fi declarați îndată de căzuți din titlurile lor la stima, la simpatia publicului. Dar, cît despre binele ce ei fac în toate zilele, lumea se preface că nu-l știe, ca să-și eivte osteneala de a le fi recunoscătoare. Lumea îi găsește indulgînți, îi crede facili, și cu toate acestea, de la una pînă la alta, e un abis. Cîteodată parcă lasă în umbră cutare talent în profitul cutăruia talent de aceeași ordine pe care îl bucium. Ei! știi dumneata dacă cugetarea critică rămînînd dreaptă cu toate acestea, nu e generoasă și nobilă? Caută puțin în această existință modestă și laborioasă a jurnalistului, și vei vedea că numele azi celebre, ar fi rămas, fără pana ei, necunoscute.

El rămîne mizerabile și sărac, tîrînd cu greutate povara lanțului său, rîzînd sau plîngînd la oră fixă, după trebuințele jurnalului; amuzîndu-te în vreme ce el își îngroapă pe fiia sa pe cînd inima îi este zdrobită; lăudîndu-ți binefacerile modei chiar în ziua în care își întoarce, pentru a doua oară, unicul său gheroc; exaltînd supeurile de la Hugues[63] și Edmond după ce a dejunat cu un ou răscopt; detaliînd, din afumata sa cămăruță, confortele unui otel somptuos; suflînd în mînele sale mai mult înghețate, în lipsă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de puțin foc, pentru ca să-ți dea adresa unui onest negustător de lemne; discutînd asupra unui gust și lipsei de comoditate a echipajelor moderne, cu toate că nu-și permite decît rar de tot birjelor, și zicînd cuvîntul său asupra tuturor glăcerilor din fiecare zi, el care n-are nici una.

Vai! astfel e sarcina sa; trebuie să cunoască de toți și la toți, numai la el nu. El merge înaintea tuturor lui care debută sau care vegetează necunoscuți, îi face sa cămăruță; el îi tinde o mînă amică, adevărată, împarte frățește cu el codrul său de pîine, până la ziua în care artistul expune tabloul său, vinde opera sa, joacă sau cîntă în primul său concert, obține un triumf, și apoi îl uită!

— Ah! făcu Blonda cu un țipăt dureros.

— Și totdeauna astfel, urmai eu, totdeauna această viață de muncă și de abnegațiune, această viață plină de dureri, de decepțiuni și de întristare, petrecută în mijlocul cărților pline de praf, ședințelor nefinite, cu o pană plină de cerneală drept unic ornament, cu o pisică sau un cățel drept singuri confidenți... Iată existența noastră, draga mea. Pentru ialăi ai să strigi, să repeți acele eterne clasice contra gazetarilor! Ei! Doamne, nu sunt care cunoaște dacă se află virgine, și nu se poate găsi în cunoaștere o bucățică din acel suflet care trebuie să fie gină? Negreșit mulți publiciști sunt obosiți de viața foiește chiar viața acelor cari sunt obosiți să se mai jos, și vei găsi în ea mai multe lacrămi decît cunse decît nu vor face toate devotele Afară din acestea, misiunea e grea, nu e bilă. Aidi, întoarce-ți de la mine lucesc sub masca ta de catifea cu cer întunecos. Adevărata înțelepciune seori decît în a evita pericolul. El

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cer, nu e așa? Mi-e teamă de tine, lasă-mă să fug d-aci.

— Teamă, de mine? repetă Blonda zîmbind într-un chip melancolic și cu neîncredere. Nu e asta; dumneata refuzi amorul meu, pentru că iubești pe Paulina.

— Dar, fără-ndoială, o iubesc pentru talentul său ce eu l-am ghicit; pentru sufletul ei care e generos și pur; pentru inima ei, care e nobilă și bună. Dacă n-ar fi ea decît numai frumoasă, n-ar prețui mai mult nici mai puțin decît femeile frumoase numai, și n-aș iubi-o.

— Ești dispus să fii franc, astă seară!

— Spune-mi, draga mea, n-am fost totdeauna sincer în privința ta?

Întrebarea mea putea să treacă drept o răutate, căci sărmana Blonda avusese adesori a se plînge de prea multa mea sinceritate în privința-i; cu toate acestea ea nu se supără nicicum; din contra, ea mă întreabă cu o voce prea liniștită și prea dulce:

— Așadar în realitate vei fi credincios Paulinei?

— Sunt totdeauna credincios amicilor mei.

— Dar cel puțin, ea te iubește?

— Pre legea mea, nu știu.

— Dacă te-ar iubi ea, dacă ți-ar da devotament drept devotament, tandrețe drept tandrețe?

— Asta ar fi pentru mine o veselie nespusă.

— Adevărat?

— Prea adevărat, tot așa de adevărat că ești frumoasă!

— Și nu speri nemic?

— Nu, și îți voi mărturi pentru ce: actrițele, mai toate, și astfel precum sunt azi, nu pot să fie decît cele mai detestabile amante ce-ar putea cineva găsi. Mult mai mult prețuiește o cochetă de provincie decît capriciul unei actrițe; și asta va să zică mult. Dar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

a fi iubit de o actriță jună, frumoasă, pură, simpatică publicului, a fi iubit cum înțeleg eu, a fi cugetarea inspiratrice a artei sale, aceasta ar fi o fericire ideală, și nemic din tot ce e ideal nu e cu putință în lume.

— Cu toate acestea, domnule, fericirea aceasta ți se oferă, și te poți veseli în toată pliniciunea ei. Ești iubit!

Și Blonda, demascîndu-se, nu mai rămase din ea și din Blanșa, decît gingașa Paulină, cu frumoșii săi ochi negri, cu zîmbetul său de virgină, cu fruntea sa inteligintă și cu mîna sa de zînă, mînă pe care o puse într-a mea spre semn de alianță și de credință.

XVIII

Sărmana și sfînta copilă m-a iubit mult, m-a înconjurat de solicitudine și de devotament; eu i-am datorat multe ore de plăcere incomparabile; dar o întîlnisem prea pură, inima mea nu făcuse destule sacrificii pentru ea, și nu o simțea trăind în ea.

E un lucru curios, dar prea adeseaori adevărat, acel amor pur pe care l-a visat cineva ca copil[64] și care nu-ți dă decît fericire cînd vine, acel amor lunecă mai totdeauna de-asupra sufletului fără să lase pe el urme profunde: acest amor e amorul de care se satură cineva cît de curînd și pe care îl uită cît mai iute, căci poate acest amor nu e amor.

Curtezana care vrea să se ridice iubește mai bine decît copilița care pentru întîia oară simte bătînd inima sa: e mai greu de a te reurca în cer decît de a te coborî.

Din parte-i, omul care găsește în el destulă puritate pentru a sacrifica curtezana și a o ridica pînă la el fără a se coborî pînă la ea, acel om iubește

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mai bine decît acela care acceptă cu simplitate atașamentul unui suflet limpede. Primul dă, al doilea primește; dar cineva uită ceea ce a primit și niciodată ceea ce a dat, mai cu seamă cînd cineva și-a dat viața sa pentru ca să refacă o altă viață.

Inima se atașează tocmai pentru lacrimele ce varsă și durerile ce suferă. Întrebați pe mumele cari veghiez lîngă leagănul bolnavului lor copil!

Oricum de ar fi, Paulina m-a iubit bine și i-am plătit rău amorul său; cred chiar că nu i l-am plătit nici cum. Cu toate acestea aș fi vrut să pot da viața mea pentru ea, și-i eram așa de recunoscător încît aceasta prețuia poate cît și amorul.

Vai! acest legămînt nu putea să dureze mult timp.

După cîteva lune, într-o dimineață primii o scrisoare.

Iată ce conținea acea scrisoare:

„Amicul meu, vei citi această scrisoare cu răceală, fără mînie, fără ură, fără dispreț. Te-am iubit doi ani fără a-ți spune, George, și două lune din acest vis realizat au fost destul pentru ca să stingă amorul. Tu nu m-ai iubit; ți-ai dat toate silințele pentru ca să înșeli propria ta inimă, dar n-ai înșelat pe a mea, și îți repet, tu nu m-ai iubit! Amicul meu, ești bun și te atașezi lesne. Azi, poate, pierzîndu-mă, vei crede inima ta plîngînd? Nu te înșela, nu confunda părerea de rău momentană cu durerea eternă a unui amor pierdut, și nu fi injust în privința mea, căci îndată ce mă vei uita și-mi vei mulțumi că am rupt un lanț care fără să știi te împovăra, și care era mai mult un *obicei* decît un amor.

Nu mă vei mai revedea, George, eu renunț la tine pentru totdeauna. În ochii tăi nu eram decît o amantă care într-o zi ți s-ar fi părut incomodă. Aci, găsesc o inimă plină de amor care se dă cu totul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Domnul M. Genescu mă ia de soție cu toate că știe tot ce s-a petrecut între noi, și cu toate că i-am spus tot. El e un nobil june care-mi cere viața, eu i-o dau! Sărmanul meu George, nu mă disprețui. Dacă am fost o amantă supărătoare, voi fi cel puțin o soție ireproșabilă, și dacă te-am iubit prea mult pentru ca să mai pot iubi încă, nu mă acuza, dar plînge-mă! Și acum, George, vei fi generos pentru mine, cum ești pentru toți. Paulina va fi moartă pentru tine, și tu nu vei recunoaște pe doamna Genescu!"

XIX

George se opri.

— Iată, scumpul meu Alexandre, adăogi el după un minut de tăcere, prima parte a acestor *Memorii*. Viu acum la a doua, la amorul serios.

— Amorul serios? repetă Alexandru în mirare. Dar cum numești tu amorul Anei, Mariei, Paulinei, fără a mai număra pe al Elenei?

— Foc pe paie, bunul meu amic, foc de paie, nimic mai mult! Acest foc pîlpîie un minut, îți ia ochii uneori, și apoi totul recade și se stinge într-un nor de fum pe care cel mai mic vînt îl împrăștie.

— Cu toate acestea Ana a murit.

— Mai întîi, a murit ea oare de amor?

— Ah! George.

— În darn vei striga, scumpul meu Alexandre, dar acel amor, ca și celealte, n-a fost decît foc de paie. Din nefericire, focurile de paie și ele ard cînd te joci cu ele.

— Așadar, după tine, nu e amor adevărat?

— Să mă ierți; cînd e vorba de amor adevărat, e amorul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Și unde-l poate cineva găsi acest amor, mă rog?

— În poeți, precum se găsește fraternitatea în cărțile sînte: acestea sunt două religiuni cari au apostoli, dar nu discipuli, sau mai bine crezători cari nu le pun în *practică*.

— Drace! dacă zici că a *muri* de amor nu va să zică a practica *cultul*, ce e dar a iubi?

— Scumpul meu Alexandre, cineva moare de un amor neglijat cum moare și de un guturai neglijat, două cauze de nemic și deosebite cari conduc la același deznodămînt trist.

— Văz, zise Alexandru dînd din cap, că toate astea vor să zică că nu trebuie să crez în nemic.

— Negreșit, asta ar fi mult mai bine, dar ar fi o nebunie.

— Și voi dispreţui pe Elisa Plivescu? adăogi Alexandru.

— Ah! sărmanul meu Alexandre, ce zici tu să o *despreţuiești?* Să despreţuiești o femeie căreia datorezi dacă nu mai mult, dar cel puțin un cuvînt care te-a făcut fericit o noapte-ntreagă, e fapta unui mare prost sau a unui culpabile. Vei uita, iată tot.

— Dar uitarea e cel mai insultător din toate dispreţurile.

— Așadar omul ar trebui să aibă totdeauna curajul suvenirii și recunoștinței, chiar în fața trădării. Cu toate acestea recunosc că aci sunt fierberi de temperamente, mișcări de iritaţiune cu neputință de învins; iată pentru ce, între două rele, eu zic: alege pe cel mai mic, uită. Tu-mi răspunzi: uitarea e și ea un dispreț. Fără-ndoială numai în fond, dar în formă, nu. Uitarea e un dispreț care nu face nici un rău aceluia ce a meritat-o, nici aceluia ce o dă. Ce să-ți mai spui, bunul meu amic? Viața-mi pare o curtezană amoroasă, atît de mult ea e mobilă și ne face să răscumpărăm cu lacrime cea mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mică veselie, un singur moment de beție; amîndouă sunt amante capricioase, eu dar le las fără părere de rău și fără ură.

De astă dată Alexandru nu răspunse; vedea bine că George era cam pardoxal, dar simțea că în fond el avea dreptate.

— Și acum, urmă George, nu găsești că e cam tîrziu ca să asculți finele *Memoriilor unei moarte,* înainte de a te culca?

Alexandru ridică ochii pe pendula care arăta trei ore de dimineață.

— Cred din contră, răspunse el, că e încă devreme și afară de asta, sunt curios să aflu cum a știut să iubească acea femeie așa de ingenioasă a-ți demonstra că Maria, Elena, Paulina nu te iubeau.

Reiau dar istoria mea de unde am lăsat-o, zise George.

XX

FELICIA*

George reîncepu în adevăr:

— După evenimentele descrise mai sus, simții o trebuință neapărată să lucrez și să mă arunc în vîrtejul lumii.

Simțeam sufletul meu zdrobit; trebuia să-l transform, să-l galvanizez cu ideile nouă cari începeau a ocupa toate spiritele; trebuia să dau un element activității mele.

Cînd sufletul nu știe în ce să-și cheltuiască viața, el se sfîșie pe sine chiar.

Nu crede însă cu toate acestea că căzui într-o rece mizantropie; nu crede că după buzele mele nu picară decît cuvinte pline de o dureroasă ironie. Nu sunt dintr-

* Numele străine din acest roman sunt toate niște pseudonime.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

acei cari, totdeauna și cu orice ocaziune, caut a poetiza puțin lucrurile vieții și a nu le vedea decît sub ziua lor cea mai favorabilă; din acei cari consiliez uitarea ca remediu, dar cari păstrează suvenirea ca mîngîiere.[65]

Da, suvenirea îmi pare de bună voie un paradis pămîntesc în care sufletul se așează și se odihnește de ostenelele și de amăgirile speranței. De bună voie, după viața mea activă și sfîșietoare, mă opresc prin căi ca să număr florile ce le dă imaginațiunea mea; mă leagăn cu iluziunile mele.

Vai! vai! această lume, în adevăr, au nu e totul o iluziune, și cel mai bun mijloc de a trăi cineva aci cu inima sa nu e acela de a visa deștept?

În adevăr, am văzut atîtea existințe june și generoase pălindu-se sub acel vînt arzător ce se numește *Realitate*.

Atîtea ideie nobile și arzătoare sfărîmîndu-se de acea stîncă ce se numește *Egoism*.

Atîtea suflete mari și forțe înecîndu-se în acea prăpastie ce se numește *Îndoință*.

Atîtea inteligințe deștepte și frumoase rătăcindu-se în acel dedal numit *Scepticism*.[66]

Încît am ajuns, cu încetul, gradat, a voi să-mi conserv întotdeauna și cu orice preț, nu numai într-un chip relativ — *Iluziunea*, această nebună a casei, uneori așa de simplă, așa de iute și așa de fantastică, dar mai adeseori așa de bună și așa de mîngîietoare...

Iată, nu e așa? o apologie care din parte-mi te surprinde; dar, cînd vorbește cineva de amor, amorul nu face din minte și din inimă un fel de *olla podrida*[67] în care se izbesc, se încrucișează, și se întîlnesc toate simțămintele, toate ideile, toate căințele, toate speranțele, aceste fiie ale Minervei sau ale nebuniei!...

Dar mă iartă. Reviu iar la subiectul meu pentru ca să nu-l mai las decît după ce îl voi fini.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Din toate femeile ce am iubit, sau am crezut că iubesc, din toate ce m-au iubit, sau am crezut că mă iubesc, Felicia, eroina mea, e femeia care se depărtează mai mult de visele idealului meu; ea e întîia care a făcut o revoluțiune în ideile mele, întîia care a preschimbat cu totul edificiul imaginar al atracțiunilor mele.

Întotdeauna îmi plăceau femeile cu ochii mari, cu părul negru.

Felicia era blondă și avea ochii albaștri.

În fine, ca să scurtez, iubeam femeile cu ochii artei cît și cu ai inimei; le vream frumoase de tot.

Și Felicia, de la întîia vedere, părea a nu prea împlini pentru mine această ultimă condițiune, precum nu împlinea nici una din toate celelalte.

Ea nu era urîtă, dar nici frumoasă; rece, dar nici atrăgătoare. Cînd vorbea nu cădea o notă plîngătoare după buzele sale, dar un fel de cîntec cînd vesel, cînd trist, cînd repede și ușor ca aripioara unei turturele, cînd alene și tandru ca o dulce suvenire de amor.

Poetă din natura sa, comediană după împrejurări, grisetă din cochetărie și adorabilă din obicei, iată cam ce fel era Felicia.

Eu dar, nu-ți voi spune nemic mai mult; și acum cînd o cunoști voi urma citirea înainte.

George reluă dar manuscrisul.

XXI

Într-o duminică oarecare pe cînd George n-avea unde să se ducă...

George cam obișnuit duminica sta acasă...

Amicul său Guță veni la el ca să-i ție de urît.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ei, George, zise Guță, după o lungă tăcere, în ce chip vom petrece noi seara aceasta?

— Hai să ne așezăm la fereastră și să privim, răspunse George.

— Mulțumim, e prea frig. Mai bine e aci lîngă sobă, decît la fereastră.

— Dacă-i așa, să vorbim.

— Bucuros; dar despre ce să vorbim? Cată mai întîi să începem a face ceva, pentru ca mai tîrziu să avem de ce vorbi.

— Ei bine, să citim!

— Aș, să găsim ceva mai bun.

Guță se lovi deodată pe frunte ca un om inspirat.

— A! strigă el, am prins o idee.

— Să-ți vedem idea.

— Vrei tu să te amorezezi?

George săltă de originalitatea acestei întrebări.

— Știi, parcă m-ai întreba dacă vroi să mă îmbolnăvesc, răspunse el.

— Dă-mi voie, amicul meu; sunt foarte mari diferențe între aceste două lucruri. Afară din acestea, m-am explicat rău și ți-am zis contrariul cuvintelor ce vream să-ți zic.

— Vezi, așa!

— Ai auzit, nu e așa, vorbindu-se adeseori, la d-na Alina, despre Felicia?...

— Acea junǎ poetă.

— Da.

— Ei bine?

— E vorba de a te răzbuna puțin, de a-i întoarce capul. Am o poezie a ei asupra mea și cred că un dulce răspuns, bine făcut, tandru, misterios ar face să viseze puțin p-acest spirit romanesc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ha, ha!

— Și de la spirit pînă la cap, depărtarea nu e mare. Aide, scumpul meu George, te rog, scrie. Ține condeiul, călimările.

— Ești nebun!

— Deloc. Te asigur că un frumos răspuns ar fi mijlocul cel mai nimerit ca să ne omorîm timpul. Și apoi, mîine, vom studia efectele lui.

— Ia lasă!

— Scrie! repeți Guță.

— Nebunule, nu-i așa că glumești?

— Din contră, nu glumesc nici cum. Aidi, la lucru!

— Mai întîi, observă George rîzînd și mai mult biruit de stăruința lui Guță, aceasta e un ce absurd.

— Bine!

— Apoi, o copilărie.

— Prea bine! ... Oamenii nu sunt decît niște mari copii; obiecțiunea dar nu e serioasă.

— În fine, nu știu ce să-i zic.

— Un scriitor! ... Vei căuta; aceasta e meșteșugul tău.

— Fie! dar pentru cine voi vorbi?

— Frumoasă întrebare! ... Pentru tine, crez.

— Dar eu țiu prea puțin.

— Și eu prea mult.

— Fără-ndoială distracțiunea ce-mi propui nu-mi convine.

— Fii franc, și mărturisește că ți-e frică.

— Frică de Felicia?

— Vai! da.

— De o femeie care n-am văzut-o niciodată. Unde e pericolul pentru ca să-mi fie așa de mult frică.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Poate că e în imaginațiunea ta. Uite, George, îmi faci rău uneori cu cuvintele tale. Niciodată nu vrei să cerci cea mai mică aventură amoroasă fără a fi mai întîi sigur de succes.

— Îmi pare că asta e un ce destul de înțelept.

— Înțelepciunea într-o nebunie!... Ce dracu! fă puțin ca mine, aruncă-te cu capul întins în deal. Poate prea bine să te rătăcești puțin în el, dar în cele din urmă îți vei regăsi drumul.

— Aidi, voi face acel răspuns, zise George. Dar dacă ea nu-l va citi!...

— Ia lasă, o femeie tînără și poetă le citește totdeauna, și mai cu seamă aceasta o va ocupa. Așadar, o femeie ocupată de tine e o femeie a ta, și te felicit mai dinainte, domnule George.

George se lăsă a se tîrî de veselia lui Guță și făcu răspunsul.

Am observat adeseori că George, așa de forte asupra lui, nu știe să reziste în contra altora.

Aceasta este o nefericire pentru el, dar despre care nu mă plîng.

Această scrisoare n-am găsit-o în jurnalul lui George; nu știu pentru ce nu era în el, dar ea căta să fie prea picantă.

Iată ce zice el singur:

„Îmi aduc aminte numai că voii mai întîi să copiez vreo poezie de amor și să o semnez cu un nume imaginar. Tocmai aveam atunci pe masa mea mai multe colecțiuni de poeți. Dar mă temui că Felicia care citea mult, după cum se zice, să nu le fi citit și-mi luai inima în dinți.

Întîmplarea mă inspiră destul de bine; răspunsul fu tandru fără emfază, copilăresc fără naivitate, ridicul arzător fără exagerațiune, și, mai mult ceva, plin de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

un ce misterios şi vag care lasă drum deschis imaginaţiunii.

În loc de a-l subscrie cu un nume, îl semnai cu un cuvînt, *El.*"

Vai ce mic lucru îi trebuie amorului ca să vie... O poezie scrisă rîzînd, un cuvînt zis din întîmplare, o floare dată, şi iată că lucrul e făcut.

Ştii, e tocmai ca un incendiu într-un coşar de paie. Ce e scînteia care a pus focul, comparată cu incendiul? Nemic, un ce care nu există decît numai timpul cît îi trebuie ca să comunice viaţa. Şi cu toate acestea, fără scînteie, n-ar fi incendiu.

Fără pretextul amorului nu-i amor.

După ce răspunsul fu făcut, strîns, sigilat, se hotărîră ca a doua zi de dimineaţă să i-l trămită pe cînd ea va lipsi de acasă.

XXII

George vedea adeseori pe doamna Alina, una din cele mai amabile femei ce se pot găsi.

Noaptea cînd se întorcea de la teatru, el trecea pe sub ferestrele Alinei, şi dacă vedea lumină sus, el se urca. Întotdeauna era sigur cineva de a găsi la ea artişti, compozitori, poeţi, în fine o veselă şi amabilă societate.[68]

Alina fusese foarte frumoasă şi era încă. Cei 30 ani ai săi nu-i smulsese nici una din carmenile sale.

Pentru toţi ea era foarte răpitoare; dar pentru micul număr de amici intimi, ea era adorabilă. Cineva uita chipu-i pe lîngă spiritu-i avut.

Afară din acestea, ea era femeie de plăcere şi de simţămînt, două contraste!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ea afecționa cu deosebire pe Gorge, poate pentru că el nu se gîndise niciodată a-i face curte, sau pentru că ea era oprită de orice alt atașament serios, printr-o legătură de inimă care dura încă.

În fine, oricum de ar fi, ea avea o predilecțiune însemnată pentru George; și George, cînd vrea să-și dea puțină muncă, e un destul de încîntător vorbitor pentru ca această predilecțiune să se poată prea natural explica.

Afară de aceasta, între ei exista multe puncte de contact, multă uniformitate.

Amîndoi erau scutiți, ea de cochetărie, el de ținută; amîndoi profesau un dispreț profund pentru lume, și amîndoi urmau, mai bine ca oricine, a lua limbajul, manierele și tonul elegant.

Niciodată George n-a căutat să fie măreț în fața mea și cu mine; el era, el e chiar prea ocupat de a mă iubi pentru a mai cugeta la altceva; dar știu că uneori privirea și vocea sa se înflăcărează, și că atunci el știe să fie elocvent și spiritual totodată, mișcător poet după cum cere trebuința.

„Totul se armonizează la tine, scumpul meu George, îi scria Alina, cugetarea, gestul, vocea, privirea; iată pentru ce am atîta plăcere să te văd venind, și atîta întristare cînd pleci; orele trec lîngă tine ca visul unui minut, și cu toate acestea ce dulci și încîntătoare zboruri îți datorează spiritul și inima mea.

Cînd te ascult, îmi pare că auz vorbind un actor, un poet, un filozof... și un amorezat; sunt de toate acestea în natura ta, și tu ești în adevăr singurul din amicii mei cu care cutez a cugeta în gura mare, singurul căruia îi deschid inima mea întreagă, așa încît după ce pleci mă mir că ți-am spus tot ce ți-am spus, și în minutul cînd am confis astfel sufletul meu sufletului tău, aceasta mi-a părut un ce prea simplu și prea natural!“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

George iubea pe Alina cum iubește cineva pe un bun tovarăș; el nu-și aducea aminte că are a face cu o femeie decît cînd vrea să studieze inima noastră a totor.

Așa dar, într-o seară pe cînd ploua, și pe cînd Alina și George discutau cu nebunie asupra totor lucrurilor, ușa salonului se deschise cu iuțeală și se anunță:

— Doamna Felicia...

Felicia era una din bunele amice ale Alinei, dar George nu o întîlnise aci niciodată, pentru că el venea la o oră cînd ea n-avea obicei să vie; el auzise numai vorbindu-se de ea, zicîndu-se că avea spirit ca un înger sau ca un demon, ceea ce e tot una, și că era văduvă.

Alina se sculă, merse înaintea amicei sale, și amîndouă damele își ziseră toate acele frumoase lucruri ce știu să-și zică în aseminea circumstanțe două femei june și spirituale.

George salută cu gravitate.

După ce Felicia își aruncă la o parte mantela sa, pălăria și după ce se apropie de sobă, Alina îi zise:

— Dă-mi voie, frumoasa mea, să-ți prezint pe unul din cei mai buni amici ai mei, poate chiar pe cel mai bun dintre amicii mei, pe domnul George!

Felicia zîmbi cu un delicios zîmbet care lăsă a i se vedea toți dinții săi, albi și lucii ca mărgăritarul, și după un quart de oră, conversațiunea rencepuse tot așa de ușor, vie și încîntătoare, ca și cum ea nu fusese întreruptă nici un minut.

— Uite, draga mea, zise totodată Alina, aprinzîndu-și țigara, știi că între noi, cam adeseori ne-am zis că bărbații nu-nțeleg nicicum amorul.

— Dar nu prea știu... Eu cred că asta depinde...

— Da, asta depinde de noi. Cînd suntem orbite, găsim neroziile ce ni se spun pline de elocvință și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

farmec... dar, cînd vine deșteptarea și rațiunea, ce de decepțiuni și de rîsete!

— A! decepțiunile te fac să rîzi?

— Mai adeseori. Nu ești și tu, George, ca mine?

— Fără-ndoială.

— Așadar, domnule, răspunse Felicia cam zîmbind, trebuie să fii mai întotdeauna fericit?

George era să răspundă, Alina îl întrerupse.

— Ei bine! scumpa mea, te înșeli, și cînd am început vream să-ți spui că George e întîiul om pe care l-am auzit vorbind de amor într-un chip răpitor și adevărat.

— A! nu cred, zise George.

— E rău din partea dumitale aceasta, observă Felicia.

— Nu, George are dreptul să zică orice aci; cred chiar de mi-ar zice *te iubesc* nu m-aș supăra; dar el nu profită de voie, și pentru asta îi sunt îndatorată.

— E un ce prea amabile din parte-i, adăogi Felicia.

— Găsești, scumpa mea? Eu sunt de altă părere, și gîndesc că și George împărtășește opiniunea mea... Nu este adevărat, amicul meu, că nemic nu prețuiește ca amiciția unei femei?

— Nemic alt decît amorul ei, doamna mea.

— Aș! amorul trece.

— A! dumneata simți din contră.

— Ei bine! el nu trece, dacă e așa, dar se modifică, ceea ce e tot una, deoarece amiciția nu trece, nici nu se schimbă... ea e mai bună.

— Adevărul e, doamnele mele, că nemic nu e încîntător și devotat ca amiciția unei femei. Găsește cineva în această afecțiune virilitatea bărbătească și acel farmec pe care femeia îl dă tutror lucrurilor de cari

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ea se apropie. Cînd ai un amic drept amic, n-ai decît un amic; cînd acest amic e o femeie, o amică, găsești unite în el toate tezaurele mumei, surorii, copilei; găsești în el femeia, în fine, sub toate aspectele inimei sale.

— Afară numai de femeia... femeie.

— Sunt destule alte femei cari nu sunt decît atîta; compensațiunile sunt lesne de găsit.

— Dar în fine, întrebă Felicia pe Alina, dacă nu vorbești niciodată decît despre amiciție cu domnul, cum știi, draga mea, că dumnealui vorbește așa bine de amor?

— Pentru că amiciția nu interzice amorul ca subiect de conversațiune; așadar, te asigur că George tratează amorul într-un chip cu totul nou și original. În fond el nu e decît amor, dar așezat într-o cadră așa de strălucitoare, așa de avută, așa de ornată de poesie, încît cineva e silit să iubească cel puțin acest tablou pentru cadra sa.

— Această calitate e comună mai multor alte tablouri.

— Răutăcioaso! Poți rîde dacă-ți place; dar susțin că amorul nu piere mai adeseori decît pentru că are lipsă de prestigiu. Bărbații se tîrăsc prea mult la picioarele noastre... nouă ne place să privim mai sus decît noi, dar rareori mai jos. Nouă ne place să fim puțin rugate, dar ne place și să dăm, fără însă a face pomană. Nu este aceasta opiniunea ta, scumpa mea?

— Mă întrebi niște lucruri... Aș fi preferat mai bine să știu de la d-l George care e opiniunea sa asupra amorului?

— Îmi faceți prea multă onoare cu aceasta, doamnă; dar cine poate avea o opiniune nestrămutată asupra amorului? Pînă astăzi n-am întîlnit decît opiniuni momentane asupra amorului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ce fel, domnule?

— Presupuneți, doamnă, un scriitor scriind cu răceală asupra amorului, el va face o carte destul de rece, destul de rea, iată tot. Cată cineva să iubească pentru ca să poată înțelege amorul și să-l exprime bine. Așadar, adineaori, dumneaei se înșela zicînd că eu vorbesc bine despre amor. Sunt atîtea feluri de a iubi, amorul depinde așa de mult de naturele, de temperamentele, și de dorințele de tot felul, încît din mulțimea părerilor date în această privință ar fi cu greu să spui care este cea mai bună sau cea bună, fiind toate adevărate.

— Cu toate acestea, dumneata nu-ți faci nici o idee asupra amorului în general?

— Îmi fac, doamnă, cam această idee, și veți binevoi să iertați grosolanitatea comparațiunii mele: adeseori termenii cei mai vulgari exprimă cît mai bine cugetarea noastră. Mai întîi constat existența amorului precum constat existența holerei; amîndouă acestea sunt două boale al căror fel de procedare este același, dar ale cărora efecte sunt deosebite; de holeră cineva moare.

— Moare și de amor, observă Felicia.

— Fără-ndoială și iertați-mi încă o comparațiune trivială; cineva moare ca de o bătaie de inimă sau de un guturai neglijat; dar, în general, trăiește foarte bine; din fericire, că aci mai cu seamă amorul și holera au altă misiune; una are misiunea de a propaga specia umană; cealaltă de a o stinge. Cum vedeți, acestea sunt două efecte ce se neutralizez.

— Cum îți vine, George, să compari amorul cu holera?

— Te asigur, doamnă Alino, că ele seamăn prea mult. Amorul nu e epidemic, iată tot; și holera nu e decît o boală a oarecărora orașe și țări, deoarece amorul e boala cronică a tutor orașelor și a tutor țărilor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ce hotărît, domnule, ţii la comparaţiunea dumitale?

— Dacă vreţi, doamnelor, renunţ; dar cred că e tot aşa de greu să zică cineva: voi scăpa de amor, ca şi de a zice: voi scăpa de holeră; cînd te gîndeşti mai puţin la una ca aceasta atunci te vezi prins.

— Aşa încît, presupui, zise Felicia rîzînd, că ar fi prea cu putinţă să devii deodată amorezat de mine?

— Aceasta ar fi, cel puţin, prea natural, doamna mea!

— O! nu e trebuinţă de galanterii, domnule, pentru că vorbim de lucruri serioase şi raţionabile.

— Nu ies din chestiune, doamnă, şi tot prin aceeaşi analogie explic pasiunile subite... şi cele ce nu sunt

— Presupui dar şi eu, întrerupse Alina, că s-ar putea într-o bună dimineaţă, după ce m-ai văzut trei ani de zile nencetat, în orice oră, să mă iubeşti tot-deodată?

— Şi asta se poate.

— Vezi, Alino, că domnul are tandreţe pentru noi amîndouă... Dar, apropozito de amor, uitam că am venit întradins spre a-ţi vorbi de una ca aceasta. Am să-ţi fac o mică confidinţă de femeie.

George se sculă.

— Eu mă retrag, doamnelor, zise el.

— Povestirea mea oare te-ar anuia? întrebă Felicia.

— N-ar putea decît să mă intereseze prea mult, dar mă tem să nu fiu indiscret.

— O! dacă e numai atît, domnule, ea nu compromite pe nimeni, şi dumneata poţi sta.

— Să vedem, draga mea, de ce e vorba? zise Alina apropindu-se de amica sa cu o curiozitate copilărească.

— De un lucru prea simplu, de un bilet, de un mic bilet: priveşte-l!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Și Felicia întinse Alinei scrisoarea lui George.

— O! o! dar asta ce mai e? zise Alina.

— Vezi ... citește!

Alina citi scrisoarea, și era cît p-aci să facă o exclamațiune de surpriză, cînd George o privi zîmbind, dar într-un chip semnificativ. Ea înapoie dar scrisoarea zicînd:

— Delicios! divin! încîntător!

— Nu e așa, dragă? Vezi, ți-am adus această scrisoare, pentru că de cînd am primit-o, ea mă intrigă și m-am gîndit că tu, care cunoști tot Bucureștiul, ai putea să-mi numești pe autorul ei.

— Nu, răspunse Alina, nu cunosc această scriere.

Și într-acel timp, pe furiș, ea amenință pe George cu degetul, într-un chip cochet.

— Dar în fine, ce crezi?

— Cred că această scrisoare e făcută de un om de spirit.

— Așa?

— Nici să te mai îndoiești, doamnă, adăogi George. Care om, văzîndu-te o dată, n-ar găsi puțin spirit pentru a-ți scrie?

— Dar, domnule, știi proverbul: *Amorul dă spirit copiilelor.*

— *Și celor ce nu au,* doamnă.

— A! asta n-o știam. Dar cu toate astea, acest blestemat și scump bilet mă intrigă ... Ce trebuie să fac cu el?

— Gîndește-te!

— Ce să fac? ... Nimic nu preocupă mai mult ca nesiguranța și misterul ... Vrei să știi, și cîteodată această preocupațiune servă de motiv ...

— Amorului! ... Așa dar poate că el e o cursă ... Bagă de seamă!

Și Alina privea mereu pe George zîmbind.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XXIII

George însoți pe Felicia acasă la dînsa. Ea locuia aproape de Alina; dar noaptea era senină, timpul cam dulce și nu știu cum, conversațiunea, începută la gura sobei, se urmă destul timp încă la raza lunei.

În minutul cînd d-na Felicia desfăcu brațul său de al lui George, ea îi zise cu un delicios zîmbet de familiaritate:

— Te vom revedea, domnule George?

— Eu trebuie să vă întreb, doamna mea.

— Dar pentru că te-ntreb eu?

— Ei bine! tot dumneata trebuie să răspunzi.

— Atunci dar, te vom revedea!

Și zicînd acestea, ea dispăru.

George nu iubise niciodată încă; avusese poate amante, dar aceasta n-are nici un raport cu amorul.

El nu era nici un om care se putea ameți de la întîia vedere, cu toată teoria sa asupra amorului subit, și, cînd se despărți de Felicia, și-avea inima tot așa de liberă ca și cum n-ar fi văzut-o niciodată.

După cîteva zile dar, și tocmai pentru că el se credea invulnerabil, se întoarse la Felicia.

— Domnule George, îi zicea ea, știi că te cunosc de mult.

— Pe mine, doamna mea?

— Asta te surprinde?

— Îți mărturisesc că da.

— Te cunosc și te știu pe dinafară.

— În adevăr, dacă ar fi așa, aș fi încîntat; căci atunci ai știi că toată inima mea e a dumitale.

— O! domnule George, te rog, fii cel puțin pentru mine ceea ce nu ești pentru celelalte.

— Dar ce sunt, doamnă? căci aceasta mă intrigă oarecum.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ești mușcător, sceptic; nu crezi în nimic. Vezi că știu ce trebuie să cred despre dumneata. A! Alina a fost sinceră în privința dumitale, și opiniunea ei, a ei, mă înțelegi, e că nu poți fi decît un bun amic.

— Ea are cuvintele sale pentru a crede una ca aceasta.

— Ei bine, domnule George, voi-vei să fii puțin și amicul meu? Uite, am să fiu cu totul francă. Din ziua în care te-am văzut, am simțit pentru dumneata simpatie, stimă... repauzînd brațul meu pe al dumitale cînd m-ai însoțit, am simțit că brațul meu sta bine pe acel braț, că aș fi fericită de a avea o mînă în care să pot pune cu siguranță mîna mea.

— Ești de o mie de ori bună, doamna mea.

— Nu, nu fac alt nemic decît îți spui un fulger al inimei mele; dacă nu ți l-aș spune acum, mîine poate nici nu m-aș gîndi. Noi femeile suntem adeseori acuzate că n-avem inimă, și aceasta e o mare nedreptate; noi nu știm pe cine să iubim, iată tot adevărul; căci noi știm că nu suntem iubite sau că amorul ce ni se dă e un amor nesigur, bănuitor și ușor.

— Ei! doamnelor, a cui e vina?

— Fie! vina e a noastră. Știu bine că toate greșelile ni se atribuie nouă; dar nu e mai puțin adevărat că, în amorurile ce ni se închin, nu e nimic, nici un lucru mare, devotat... nici abnegațiune, nici credință.

— Credința e un dar divin.

— Fără-ndoială: și o femeie, vrei să zici, nu e făcută pentru a o da: primesc și aceasta. Cu toate acestea, te întreb, care e ființa ce nu simte trebuința de a se sprijini pe o altă ființă?... Iată pentru ce, domnule George, te-ntrebam adineaori, dacă ai vrea să fii amicul meu cum ești al Alinei, să asculți confesiunile mele cum asculți pe ale ei și să mă mîngîi cum știi să o mîngîi. O! aceasta e o sarcină grea, o știu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Este mai mult rolul unui soț, adăogi George, minus compensațiunile. Ceilalți au avut plăcerea, privirea dulce, tandrul surîs, cuvîntul spiritual... Sărmanul soț, el, sau sărmanul amic, cum îți place, n-are decît părerea de rău lăsată de plăcerea stinsă; lui i se cofiază amărăciunea astei păreri de rău, lui i se arată chipul după ce se despoaie de tandra zîmbire și de dulcea privire.

— Refuzi? întrebă Felicia cu melancolie.

— Mai iniți, doamna mea, adăogi George, ar trebui să-ți pot refuza ceva. Apoi o femeie ca dumneata drept amic e totdeauna dorită ca o fericire... Îți voi mărturisi, cu toate acestea, că acest rol delicat impune datorii cari nu mă vor găsi poate destul de capabile spre a le împlini; mi-ar trebui prea mult curaj pentru ca să rămîi numai amicul dumitale, pentru ca să ascult cu răceală vorbind inima dumitale pentru un altul.

— O! reasigură-te, reasigură-te; nu mai iubesc. Și afară de acestea, nu ești dumneata oare confidintele Alinei, nu te lasă ea să citești în sufletul ei?

— E cu totul altceva, doamnă. Alina e un filozof, și felul ei de a iubi mă distrage prea mult, dar nu mă tîrăște.

Noaptea sosise, și budoarul Feliciei, în care se ținea acestă conversațiune era într-o jumătate de obscuritate. Felicia, într-un capod alb, sta răsturnată pe o canapea, cu grație și alene.

George o privi; ea era cugetătoare, și geana îi era umedă; astfel părea mai frumoasă, dacă se poate.

Dintr-o cameră vecină parfumul mai multor flori se revărsa pînă aci și domnea o minunată tăcere.

Ce de nebunii nu te face să spui sau să faci umbra deasă a nopții? Atunci mai mult te găsești decît te vezi: totul devine reverie și cuvintele chiar sunt mai mult cugetate decît zise.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

George reluă dar cu puțină emoțiune și după ce Felicia îl întrebase:

— De ce te temi dumneata?

— Ei bine, doamna mea, pretinzi că mă cunoști și eu nu crez nicicum; fi-vei dumneata destul de surprinsă dacă ți-aș zice că și eu te cunosc, și de mult timp?

— Prea surprinsă, în adevăr, căci n-am avut niciodată *plăcerea* să te văz mai nainte de a te întîlni la Alina.

Acest cuvînt de *plăcere* sună ca o falsă notă la auzul lui George.

— Și fără-ndoială, urmă ea, dacă mă cunoști nu mă cunoști decît din auz, ceea ce nu va să zică că mă cunoști.

— Nu, doamnă, te cunosc pentru că te-am văzut și pentru că ți-am citit sufletul pe frunte.

Felicia se ridică din curiozitate.

— A! aceasta te surprinde, doamnă, dar, să vedem, caută bine în suvenirile dumitale.

— În darn caut, căci nu te găsesc în ele, și mă mulțumesc de prezinte.

— Spune-mi, doamna mea, cînd erai copilă, și pe cînd rătăceai prin văile umbroase, sau pe cînd luna revărsa razele sale în calea dumitale, pe cînd ascultai păsărelele cîntînd sub arbori și pe cînd vorbea toată această mare natură, nu-ți visa inima vise dulci și misterioase? N-ascultai nimic care cînta în sufletul dumitale?

— O! da, adevărat, răspunse Felicia ștergînd o lacrimă.

— Ei bine, era amorul, doamnă, amorul cel bun, singurul amor... amorul poeților!... acel amor care e în noi, care trăiește cu noi, care adoarme seara, la căpătîiul nostru, care se deșteaptă dimineața la întîia rază a zilei și ne cîntă împreună cu pasărea din arbo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rele vecin,[69] în fine acel amor, pentru o copilă, se traduce printr-un singur cuvînt: — *El!*

XXIV

— *El!* repeți Felicia ridicîndu-se totodată.

— Vai! da, doamnă, răspunse George. Și acel *El* visat, acel ideal amor se traduce mai adeseori într-un om avut.

Femeia recăzu pe canapea și suspină.

— Alteori, urmă George cu intențiune și dînd vocii sale o inflexiune plină de o tandră amărăciune, primești o scrisoare.

— O scrisoare?

— Da, doamnă, o mică scrisoare fără semnătură... Ba, mă înșel, ea e semnată de *El.*

— Iar *El!*

— Iar *El,* totdeauna *El,* doamna mea, *El* care a pus poate viața sa în acele cîteva linii citite cu o privire distrată.

— O! îți jur, George, că acea scrisoare am citit-o din inimă, că adeseori ea a turburat somnul meu, că poate, în neștirea-mi, iubesc pe acel care a scris-o...

Felicia nu mai zicea domnule George, dar George scurt.

Acesta se făcu că nu bagă de seamă și urmă:

— Vezi bine, doamnă, așa se întîmplă pentru că *El* nu e nimeni, ci incertitudinea, deșertul, misterul. *El* ești dumneata, e sufletul dumitale care cată un aliment.

— Oh! te asigur George, că *El* e cineva.

— Atunci dar, doamnă, acel cineva ar face bine să nu se numească, pentru că-l poți iubi așa de mult încît să nu-l recunoști.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Să se arate şi vom vedea.

— Dar s-a arătat şi s-a văzut tot.

— Ce s-a văzut?

— Că n-a fost ghicit.

— Crezi?

— Aceasta e nefericirea mea...

— Ei bine! mai nainte de a-ţi răspunde, dă-mi voie să-ţi adresez o mică întrebare.

— Ascult, doamna mea.

— Pentru ce în acea scrisoare nu se arată măcar cît de puţin ceva după care să-l pot recunoaşte?

— Aceasta e prea simplu de explicat, doamnă.

— Să vedem.

— Cel ce a scris această scrisoare...

— *El?*

— Fie! *El,* doamnă, pentru că ne servim de acest cuvînt, *El* a voit să rămîie necunoscut, fără-ndoială.

— Şi pentru ce a voit *El* să rămîie necunoscut, întreb, fără indiscreţiune?

— Cine ştie? poate de bizarerie! poate chiar temîndu-se că nu va fi priimit.

— Frumos cuvînt... Au astfel e mai bine priimit?

— Nu, dar cel puţin conservi îndoinţa, un prea bun lucru! Afară din acestea, fie orice ar fi, esenţialele este că autorele acestui bilet...

— *El!* zise Felicia insistînd.

— Negreşit... *El,* doamnă! Aşa dar, *El* şi-a luat toate precauţiunile pentru ca să nu poată fi recunoscut.

— Să vedem, George, întrerupse Felicia cu nesocotinţă, fii franc şi spune-mi de cînd mă cunoşti?

— De cînd te iubesc! răspunse el. Şi mai nainte de a-i răspunde ea, el era la picioarele sale şi îi strîngea mîna cu beţie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Scoală-te, George, scoală-te! murmură Felicia căutînd a se degaja.

— Nu, nu; nimeni nu mă vede, nici chiar dumneata, și nimeni nu mă aude decît dumneata. Voi sta aci pînă cînd îmi vei zice că nu mă iubești. că îmi ordoni să renunț la dumneata, sau pînă cînd îmi vei răspunde: George, te iubesc! O! nu te tem nicicum, știu să sufăr, și dacă mă așteaptă durerea, și dacă mă așteaptă fericirea, o poți murmura la urechea mea acea mărturisire, o poți murmura așa de încet încît Dumnezeu abia să o poată auzi; căci eu o voi înțelege!

— George, fii amicul meu! răspunse Felicia.

— Nu, doamnă, nu aceasta, nu-mi cere ce nu se poate! Zi-mi George, nu mă vei mai revedea niciodată, și George nu te va mai revedea niciodată, el va avea acest trist curaj, dar nu va avea pe celălalt.

— George, reluă Felicia, ascultă-mă, ești o natură de înger, o știu; nu-mi cere amorul meu... au mai pot iubi eu?

Astădată George lăsă să cază mîna Feliciei.

— Dumnezeul meu! nu voi cu toate acestea să mă lași astfel... e cu neputință...

— Mă iubești dumneata, doamnă? repeți George cu o voce tristă...

Felicia îl privi lung și lipindu-l de sînul său:

— Da, te iubesc!... te iubesc, George!...

George ascultă, el auzi bătînd inima sa cu violință.

— Oh! mulțumim! mulțumim! răspunse el cu beție, mulțumim, Felicio, chiar dacă în viitor tu nu-mi vei rezerva decît lacrime și dureri, că tu m-ai învățat să iubesc! Lasă să lipesc încă buza mea de a ta, să sorb viața mea după ea. Ah! ce bine e de a iubi, și de a trăi cînd iubești!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— George, gîndește-te... să nu mă faci să mă căiesc vreodată.

George nu răspunse; dar, în amor, tăcerea nu e oare cel mai bun limbaj?

Sunt cuvinte în amor pe cari privirea le murmură, și pe cari nici o voce de înger, nici un cînt de pasăre n-ar fi destul de dulce pentru ca să le repeți.

Ah! divină nebunie a amorului! tu ești în adevăr înțelepciunea, singura, adevărata, sublima înlepciune aci pe pămînt!...

Fericiți cei nebuni!!!

XXV

— Acum, amicul meu, întrerupse George, puind manuscrisul lîngă lampă, aci e o lacună pe care trebuie s-o umplu.

Voi fi foarte scurt și nu-ți voi povesti decît ultimele evenimnete cari grăbiră deznodămîntul acestei istorii. Află dar că, după cîteva spătămîni, ne aflam împreună la o moșie.

Noi ne iubeam, eram fericiți. Fericirea și amorul erau așa de profunde, încît păreau că nu vor putea să se mai finească vreodată.

Într-o seară venii la ea, puțin cugetător, puțin trist.

Trist n-aveam cuvînt să fiu, dar cîteodată așa ești...

Îmi aduc aminte cu toate acestea că ploua ușor, că arborii își plecau ramurele lor sub vînt într-un chip plîngător, și că bufnița, acea eternă regină a nopții, arunca țipătul său fatal.

De două, trei ori voisem să cînt, dar cîntecul început se oprise de sine pe buzele mele, și-mi strînsesem pe piept paltonul căci mi-era frig.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Îndată zării de departe, ca o scînteie, părînd și dispărînd, un punct roșu, apoi o lucire tremurîndă cu raze nesigure, și în fine, cînd lucirea deveni lumină, recunoscui casa portarului, mica fereastră a camerei ei, cu alba perdea după care Felicia se afla. Sosisem.

Dintr-un minut într-altul mă așteptam să simț o mînă lovind cu dulceață pe umărul meu și un obraz așezîndu-se ușor pe buzele mele, căci pentru amor nu e nici obscuritate, nici tăcere, el vede și ascultă cu inima și Felicia căta să știe sosirea mea.

Cu toate acestea ea nu se văzu; dar ploua și crezui că asta o putea opri.

Așadar, mă urcai în camera ei; cînd intram, Felicia sta lîngă fereastră, lîngă dînsa pe o masă, ardea o lampă, micul punct roșu pe care-l zărisem de departe.

Felicia era gînditoare; mîna sa cea dreaptă îi susținea fruntea și cea stîngă reținea o scrisoare ce alunecase pe genunchii ei.

Îndată ce mă văzu, Felicia se sculă, și strînse cu precipitațiune scrisoarea.

— Ah! zise ea, dumneata? m-ai speriat!

— *Dumneata!* repetai eu cu mustrare.

Ea îmi închise gura cu un sărut; aceasta era adeseori maniera sa de a-mi răspunde.

Dulce și încîntătoare manieră!

Apoi ea se așeză la picioarele mele, și puindu-și capul pe genunchii mei:

— George, te iubesc, îmi zise ea.

— Și eu te iubesc.

— N-admiri tu cum acest cuvînt, de o mie de ori repetat, poate da de o mie de ori fericirea?

— N-admir nimic alt decît pe tine.

— Și iubești?...

— Te iubesc numai pe tine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Așa vezi că, cu admirațiunea ta, mă cam temeam!

— Te temeai de ce?

— Ce știu eu? cineva se teme adeseori cînd e fericit; sunt atîția hoți care aleargă după tezaurul nostru!

— De ce avem să ne tememe noi, fiind totdeauna împreună?

— Da, nu e așa? totdeauna! totdeauna!

— Oare tu te îndoiești?

— Dacă într-o zi tu nu mă vei mai iubi?

— O! ce rea idee?

— De mă vei lăsa?...

— O, asta e cu putință?

— Adevărat?

— Crudo, au un amor ca al nostru e din acelea cari se pot curma?

— Și dacă nu te-aș mai iubi eu, George?...

Devenii palid ca un mort.

— Dacă te-aș lăsa?

— Ei bine?

— Ei bine?

— Aș muri! răspunsei cu răceală.

Felicia păli și ea, și strîngîndu-se lîngă mine:

— Sărmane iubite! adăogi ea, nu aș vrea să te las; au aș putea trăi departe de tine?

Și toată acea seară ea fu mai tandră, mai expansivă, mai mîngîietoare ca niciodată.

A doua zi de dimineață după ce se întoarse de la plimbare, ea intră preocupată, și, venind la mine cu un aer trist:

— Amicul meu, zise ea, mă dusesem să mă rog la biserică, pentru ca să am azi a-ți spune numai cuvinte bune și dulci; și iată că am să-ți anunț o nuvelă rea.

— Dumnezeul meu! ce este?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Dar mai nainte, adăogi ea, sărutîndu-mi ochii, trebuie să fi raționabil, să-mi promiți că nu te vei prea întrista.

— Îți promit tot ce vei voi numai ca să vorbești.

— Sărmane amice! reluă ea ridicînd cu micele sale degete părul ce cădea pe fruntea mea, trebuie să te las.

— Vrei să pleci? strigai eu, sculîndu-mă palid și tremurînd.

— Ascultă-mă, George, și nu sfărma curajul meu cu lacrimele tale; nu vezi tu că și eu plîng?

Și Felicia în adevăr plîngea.

— Această plecare e necesară, George; azi dimineață o scrisoare de la București . . .

— Azi dimineață?

— Da, azi dimineață, repeți ea cu puțină emoțiune: o scrisoare în care mi se anunță că mama e bolnavă, și mă cheamă lîngă ea. Vrei tu să-ți sacrific și pe mama?

— Nu, amica mea, trebuie să știi a-ți îndeplini toate datoriile de inimă: pleacă.

— Cum îmi zici asta, George! Ascultă, amice, nu mă privi astfel cu acei ochi umezi, sau rămîi.

— Unde locuiește muma ta?

— La . . .

— Și cît vei lipsi?

— Pînă ce se face bine, numai atît; și cred că boala ei va fi scurtă.

— Da.

— Și apoi ne vom scri în fiecare zi.

— În fiecare zi.

— În toate diminețele, George va priimi scrisoarea Feliciei; fiecare din scrisorile noastre va conține o mică floare, și în ea un sărut; voi fi departe, dar voi fi cu tine; îți las sufletul meu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Şi dacă din întîmplare boala mumei mele se va prelungi puţin, va trebui să ai răbdare, să fii raţionabile, să nu mă acuzi de indiferinţă sau de uitare, să nu crezi decît în mine, să-ţi repeţi că pînă la ultima mea suflare te voi iubi. M-ai înţeles?

— Te-am înţeles.

— Şi acum, dă-mi un bun sărut şi să nu ne mai gîndim la mîine.

Acea zi fu tristă cum era cerul chiar; ieşirăm să ne plimbăm puţin şi tocmai cînd ne aşezam sub un arbore, se auzi clopotul satului sunînd de mort.

— Felicio, zisei eu, noi ne vom iubi totdeuna?

— Totdeuna!

— Înaintea lui Dumnezeu, mi-o juri?

— În faţa lui Dumnezeu şi pe sufletul care se urcă în acest minut în cer, îţi jur că în ziua în care nu te voi mai iubi, George clopotul va suna ca acum, şi ca şi acum se va duce la groapă un coşciug, şi-n acel coşciug voi fi eu!

Şi după ce ne scularăm ca să plecăm, Felicia îmi întinse mîna şi cu un ton jumătate rîzînd, jumătate supărat:

— Pentru ce, mă întrebă ea, ai vrut să faci un adio aşa de solemn pentru o aşa de scurtă lipsire?

— Cine ştie? răspunsei eu cu puţină amărăciune, omul e aşa de slab! el este al viitorului, dar viitorul nu este al lui. Cineva nu e sigur decît de prezent, de săruturile ce primeşte şi de mîna ce o strînge! Prea nebun este cel ce zice: Mîine!

— Acestea sînt ideile unui cap bolnav.

— Ei! sărmana mea Felicie, nu ştii tu că noi ăştia mai totdeauna suntem astfel?

— Rău, domnule, şi mai nainte de a pleca, voi oră cu oră să-ţi reglez viaţa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ce vrei tu, amica mea, eu mă las în voia impresiunilor mele: sunt trist cînd natura e tristă, cînt cînd ea cîntă; și apoi tu pleci, Felicia mea.

— Dar mă voi întoarce.

— Cine știe? cine știe? Caii se sperie, trăsura se răstoarnă, viitorul e întîmplarea, și iată pentru ce mă tem.

— George, o să faci să mi se întîmple vreo nefericire cu presimțirile tale.

— Nenorocirea ca și fericirea sunt scrise în marea carte a întîmplării, și noi nu putem face nimic!

— George, taci! zise Felicia, dacă tu nu crezi în Dumnezeu, pentru ce m-ai mai pus să-ți jur?

Ne oprirăm aci.

Toată seara furăm tăcuți și triști: Felicia plîngea și nu plîngea numai ea; cînd mă văzu înecînd în tăcere lacrimele mele:

— O! să ne iubim, să ne iubim încă! îmi zise ea apucîndu-mă de gît, să ne iubim și să unim lacrimele noastre pînă avem săruturile noastre spre a le usca.

. . . . . .

A doua zi la șase ore de dimineață, eram la ea. Tu știi, Alexandre, nemic nu e mai trist și mai dureros ca plecarea unei ființe iubite, și te voi scuti de povestirea acelor tăceri pline de lacrime în cari strîngi o mînă pe furiș, în care inima e așa de plină, așa de umplută, încît pare a-ți veni pînă la gît și încît, adeseori te simți năbușit de durere.

Stăturăm mai mult timp tăcuți: să vorbim ar fi fost să plîngem.

Apoi plecarăm să facem o preumblare. Totul era trist împrejurul nostru, părea că natura devinase vreo nefericire.

Oh! e cumplit să zici: Iată locurile în cari am iubit, în cari am trăit, iată arborele care ne-a adăpostit,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

piatra pe care ne-am așezat, fîntîna din care am băut apă! Ca ieri, azi începem aceeași plimbare, dar este cea din urmă, dar ea nu se va mai reînnoi... Atunci pare că toată natura e în doliu de doliul ce poartă inima; pare că fîntîna, piatra, arborele iau o voce pentru ca să murmure c-un accent plîngător:

— Adio! adio! adio!

Și te întristezi, și cauți să speri; dar sufletul e zdrobit și zîmbetul început se finește în suspine!...

Mai nainte de a pleca Felicia se cercă să cînte cum avea obiceiul.

Dar ea căzu în brațele mele mai mult moartă, murmurînd de trei ori acest singur cuvînt:

— Să mor! să mor! să mor!

Apropiai buzele mele de ale ei și mă cercai s-o însufletesc.

Priveam cu melancolie pe Felicia și ea mă privea cu niște ochi în cari se citea o durere teribilă.

— Sărmana mea amică! îi zisei eu.

Vocea mea era năbușită și nu puteam zice nemic mai mult.

— George! George! reluă ea.

Și atît era tot... plus torentul lacrimelor cari fierbea și tuna în fundul inimei noastre.

Cînd ne despărțirăm, Felicia nu mai plîngea; dar ea era palidă și înghețată.

— Amicul meu, îmi zise ea, dacă tu vei voi să mă crezi numai pe mine și să-ți zici că Felicia nu-ți mai poate lipsi, dacă tu vei voi o să-mi promiți și să ții această promisiune, dacă tu vei voi să ai curagiul și răbdarea zilelor rele... fericirea va renaște curînd pentru tine: cerul și Felicia vor lucra pentru aceasta.

Noi ne îmbrățișarăm pentru cea din urmă oară, ne sfîșiarăm în două ambele noastre inime, și Felicia se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

aruncă în trăsură și plecă, în vreme ce eu, rămas singur, examinam pe nisip urma pașurilor noastre zicîndu-mi:

— Azi dimineață noi eram aci împreună, ascultînd plîngerea sufletelor noastre, și acum iată-mă singur în același loc.

Și cînd trecui prin grădiniță:

— Iată banca pe care ea mă aștepta, iată tulpina de la care ea smulgea cîte-o floare pentru ca s-o atingă de buzele sale și apoi să mi-o dea mie; această ramură jumătate tăiată a fost tăiată de mîna ei.

Și mă plecai și sărutai ramura ruptă.

Mai puțin ruptă decît inima mea!

Apoi, apropiindu-mă de casa ei, auzii cîinele lătrînd dar la fereastră nu mai zării nici o lumină, și mormîntul nu-mi va părea mai rece decît mi s-a părut acea cameră, cînd am intrat în ea.

Închisei ușa, și căzînd în genunchi:

— Felicio! Felicio! Felicio! strigai; dar nici o voce nu-mi răspunse.

Felicia era moartă pentru mine, și aș fi binecuvîntat pe acel care m-ar fi omorît atunci.

Profanul! și crezusem mai nainte că am iubit, și crezusem că am suferit. A! blestemam amorul și suferința, nu le cunoșteam încă.

Pe colțul unei mobile găsii un pahar jumătate gol, urma buzelor Feliciei se vedea încă pe el; apoi văzui o batistă lîngă piciorul patului, ea era umedă de lacrime; în fine, în această casă totul îmi vorbea de ea, o regăseam pretutindeni și ea nu mai era aci!

Cuibul era neatins, dar pasărea zburase.

O! amorul care lasă după el niște suveniri vii e un amor de care cineva nu se mai vindecă.

În ziua în care îți crezi inima de tot cicatrizată, găsești o panglicuță, o floricică, un cuvînt, o romanță

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

care-ți readuce aminte de femeia iubită, și rana se învenințează ca o rană totdeauna închisă și totdeauna deschisă pînă în minutul cînd, tot sfîșiind-o, o faci așa de vie, încît finești prin a te zdrobi.

N-avui încă și fantazia să murmur cîntul ei favorit?...

Dacă l-aș fi putut cînta, cupletul al doilea m-ar fi înnebunit și al treilea m-ar fi omorît.

Dar am căzut leșinat!

XXVI

Nu, cînd te întorci de la îngropăciunea unei ființe iubite, casa mortuară nu pare mai goală și mai tristă decît îmi păru camera văduvă de Felicia și de amorul nostru!

Nu, amorul căruia i s-a furat tezaurul său n-are mai multe furii în inimă decît am simțit eu!

Nu, corbul cu aripa neagră, care se tăvălește în pînteceele cadavrelor fumînde, nu se tăvălește cu mai multă voluptate decît cum am tăvălit sufletul meu în durerea sa![70]

Nu, cerul care sta gata pe furtună nu era mai posomorît decît era cugetarea mea!

Aș fi voit să am mîna lui Dumnezeu pentru ca să pot zdrobi lumea!

Cu toate acestea Felicia îmi scrise.

Prima scrisoare fu așa de tandră, așa de simplă, așa de atingătoare și așa de adevărată, încît mă lăsă să plîng și asta mîngîie.

Inima cînd e prea mult plină seamănă cu un torent, trebuie să se reverse.

Sărmană mică scrisoare, cum am recitit-o, cum printre lacrimile mele am deosebit toate caracterele sale, cre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

zînd că văz mîna Feliciei trăgîndu-le! cum ea mă însoți pretutindeni în acea zi, dulce legănată pe inima mea!

Alergam în toate părțile, prin toate locurile pe unde fusesem cu ea, și citeam tare dulcile fraze ale amorului.

O, arbori, cîmpii și rîuri, ziceam eu, și voi toți cei ce ați auzit vocea ei, ascultați-o încă; nouă totor și despre noi toți ea vorbește.

Acei ce-i iubești te fac să-ți fie scumpe locurile unde ai iubit.

A doua zi, o a doua scrisoare îmi sosi, tot așa de bună, așa de mîngîietoare, așa de amoroasă ca și cea dintîi.

Apoi, mai o săptămînă, ele se succeseră regulat; într-o zi în fine nu mai primii nici o scrisoare.

În ziua aceea fui foarte neliniștit.

Toată noaptea n-am dormit, dar am avut, deștept, mii de vise fantastice și teribile.

A doua zi, m-am sculat de dimineață; aerul dimineții m-a liniștit; și afară din acestea n-așteptam oare scumpa scrisoare care căta să puie un capăt totor suferințelor mele?

Așteptai, dar scrisoarea nu veni.

Acea zi îmi păru un secul, avui friguri.

În fine, ca să scurtez, mă întorsei la București. Cel întîi lucru ce făcui fu să mă duc la Guță.

Îl găsii răsturnat pe o canapea și cîntînd în gura mare, și îndată ce mă văzu începu să strige:

Lorsque je retrouve un ami si fidèle,

Ma fortune va prendre une face nouvelle[71].

— Asta e tot? zisei eu.

— Da, tot; și acum, scumpul meu George, sunt cu totul al veseliei de a te revedea.

— Văz, scumpul meu Guță, că nu te mai schimbi.

— Ce vrei tu?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Guță îmi luă mînele cu cordialitate și veselia sa comunicativă și nefinită îmi făcu bine.

În orice timp simțisem că era în el, sub bufoneria sa, un fond de excelentă filosofie, și în orice timp Guță mă mîngîiase prin *humurul* și veselia sa.

— Ei! strigă el; de unde vii?

— De la moșie.

— Știu; apoi?

— Ei bine?

— S-a finit, s-a rupt, s-a zdrobit?

— Ce?

— Dec! lanțul amoros carte te reținea departe de amicii tăi și de București? A! *domnișorule! domnișorule!* de astă dată ai fost prea pastorale. Drace! Tityre[72], culcat lingă salcia sa, nu era decît un mare prozaic în comparațiune cu tine, și niciodată el n-a băut mai mult lapte și n-a mîncat mai multe nuci și mămăligă. Afară din acestea, dragul meu amic, acest regim răcoritor nu ne-a profitat; ești palid și slab, parcă n-ai fi băut decît apă de Dîmbovița de șase lune; fericirea nu-ți e favorabilă.

— Dar am și suferit, scumpul meu Guță.

— Cam crez, și mă cam întristez. Dar ba! am speranță că te vei face iar ce erai. Aidi, bătrînul meu sceptic, deștaptă-te, și mișcă clopoțeii nebuniei tale! ai destul spirit ca să poți rîde un minut în socoteala ta. Și-a rîs de tine, ei bine! pe Dumnezeu, fă-te că-ți place comedia, rîzi maî tare decît autorul; va rîde mai bine cel ce va rîde la urmă!

— Ce vrei să zici? întrebai pe Guță cu un accent așa plin de surpriză, încît el adăogi:

— Ei ce! tu nu știi nimic?

Îl privii cu un aer mai plin de mirare decît întîia dată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Așadar, urmă el, de ce-ai suferit?

— De lipsa Feliciei și de tăcerea ei de trei zile.

— Nimic mai mult?

— Nimic mai mult, răspunsei eu. Dar să vedem, ce mai este? ce înseamnă cuvintele tale, conteninţa ta?

— Pe legea mea, de vreme ce nu știi nimic, ele nu-nsemnez nimic.

Vocea mea deveni așa de alterată și chipul meu se descompuse așa de mult încît Guță se sperie.

— Guță, dacă știi ceva despre acel amor care mă interesează, orice de ar fi, minciună sau adevăr, trebuie să vorbești, să-mi spui.

— Mai întîi liniștește-te.

— Sunt foarte liniștit și aștept.

— Scumpul meu George, n-am să-ţi spui nimic.

— Guță! mă înșeli, citesc în ochii tăi. Aidi, fii sincer, gîndește-te că invoc vechea noastră amiciție.

— E! e! chestiunile de amor sunt delicate și amiciția adeseori se dă afund; eu știu un proverb francez prea înțelept care zice: *il ne faut pas mettre le doigt entre l'arbre et l'écorce*[73], sau cum am zice pe românie: *nu-ți băga coada unde nu-ți fierbe oala.*

— Ceea ce va să zică?

— Că a se amesteca cineva în lucrurile de inimă este a fi foarte rău venit.

— Eu știu un alt adevăr, eu știu că amiciția nu calculează cînd e vorba de datoriile sale.

Guță păru că se gîndește un minut, apoi răspunse:

— Ai cuvînt.

Mă așezai lîngă el, mut, nemișcat, dar cu focul în inimă. El reluă încetinel:

— Spune-mi scumpul meu George, ți-aduci tu aminte de oarecare regină a Spaniei care, din greșeala regelui, nu da nici un moștenitor coroanei?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Negreşit.

— Era o junǎ şi frumoasă regină, plină de foc şi de amor, căreia neputinţa unui bătrîn soţ îi impunea înţelepciunea.

— Apoi?

— Oricît de înţeleaptă fu regina, ea avea un ministru mai înţelept decît ea, şi, într-o noapte oarecare, pe cînd regele era aşteptat, regina găsi în patul său un frumos şi june senior. După nouă lune, Spania avea un principe, şi revoluţiunea era scăpată. Înţelegi?

— Zău, nu-nţeleg nicicum.

— A! prea bine! Aceasta e o cronică a secolului din urmă; să trecem la istoria contimporană.

— Să vedem.

— Nu cred că ai uitat întîmplarea care a făcut atît zgomot, acu cîţiva ani?

— Ce spune acea întîmplare?

— Ea spune că într-o zi, un june urmări o junǎ femeie pe care o întîlnise în drum. După aceasta eroii noştri se pierdură din vedere cîtva timp, apoi peste o oră, se reîntîlniră, îşi vorbiră, se iubiră şi *se uitară!* Iată destul lucru făcut în puţin timp, multă fericire culeasă... în mai puţin de o zi.

— Acea femeie era dar curat o prostituată?

— Te înşeli, scumpe, acea femeie era o femeie onestă din lumea bună, o femeie cu echipaj şi lachei, plus un bărbat epileptic. Aşadar, onesta femeie avea trebuinţă de un copil pentru ca să atragă asupra-i o stare ce i se refuza, şi cel întîi tată era de ajuns. Aceste feluri de întîmplări sunt rare, dar ele se întîmplă, şi iată pentru ce eu urmăresc întotdeauna femeile frumoase ce le întîlnesc în drum. Chiar azi, deşi nu mai e timpul minunilor, dar tot sunt minuni.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Tot nu te înțeleg.

— Drace! prea nu vrei să mă înțelegi! Altceva: citit-ai toate cărțile ce ți-am dat la plecare?

— Mi se pare.

— În ele se afla un prea frumos, un prea vesel proverb de Alfred de Vigny.[74]

— Care?

— *Quitte pour la peur!*

— Nu știu.

— Alfred de Vigny și-a ales tocmai tristul regn al lui Ludovic XVI pentru ca să brodeze istorioara sa: cea mai minunată dantelă lîngă securea revoluționară!

— Grăbește-te.

— Erai așa de liniștit.

— Sînt liniștit, dar grăbește-te.

— Ei bine! doamna marchiză, o jună și zburdalnică marchiză, îți jur, *se uitase* lîngă domnul cavaler. Tu știi că acest cuvînt de *a se uita* e adoptat pentru a exprima un lucru care se uită cît se poate mai puțin.

— Apoi? se întîmplă aceasta: doctorul doamnei președinte căruia așa lucru i se întîmplase de curînd, fu chemat de marchiză pentru ca să-i explice oarecari simptome, oarecari desgusturi dintr-o parte, oarecare pofte din alta, despre cari nu-și putea da bine socoteală. Doctorul, ca om iscusit, plecă la Versailles și merse de spuse totul marchizului, diplomat desăvîrșit, care ca om mai iscusit încă, veni de petrecu o noapte în camera marchizei și ieși de dimineață înaintea oamenilor săi, și astfel scăpă aparințele, ceea ce fu o faptă destul de frumoasă din parte-i.

— Să ajungem te rog la aplicațiune, căci presupui că parabolele tale au un înțeles.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Iată-l: era odată o femeie care fusese vîndută, nu știu pentru ce și cît, unui om pe care părinții săi îl oprea de a se însura și care avea o stare destul de frumoasă. Acest om fu silit să se depărteze pentru cîtva timp, și în lipsa lui femeia, pentru ca să-i treacă de urît, luă un amant. Se poate crede că acest amant nu era al doilea. Dar iată că părinții omului nostru mor și femeia se crede că o să devie mumă: două circumstanțe destul de independinte una de alta, dar cari cătau să ducă la același rezultat: căsătoria!

Așadar femeia, care calcula drept, abandonă pe amantul său nr. 2 sau nr. 3, nu știu drept pe care, ca să zboare în brațele lui nr. 1.

Fericirea revederii fu luată drept o minune, și, după cîteva zile, declară într-un sărut că o să devie mumă. Vorbă să fie! Omul nostru o luă de soție, recunoscu o zestre soției sale și farsa fu jucată! ! !

Acum, numește dacă vrei pe acest soț d-l Lascar, pe acea femeie Felicia, pe acel amant George, și vei avea, scumpul meu amic, explicațiunea parabolelor mele și, dacă nu mă înșel, propria ta istorie.

În marile circumstanțe, eu am asupră-mi o așa de mare putere de voință încît răspunsei printr-un zîmbet acestui trănet care mă izbea.

— A! a! zisei eu. Guță, e prea bine! dar fără îndoială, îmi vei explica de la cine știi aceste lucruri?

— Aș putea să-ți răspund că se știu mai de toți. Dar prefer să-ți mărturisesc că mi s-au spus de d-na...

— Și de la cine le știe ea?

— De la un amic al d-lui Lascar.

— Și această căsătorie s-a celebrat?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu încă. Se zice că toate pregătirile nu sînt făcute, dar că peste puțin se va celebra. Ascultă, dacă aș fi autor, aș vrea să fac un roman sau o comedie din toate acestea.

XXVII

Amorul, vis sec, minciună, nălucă!

Totul era adevărat!

Acea femeie ce o iubisem așa de pur, al căreia sacrificiu de a veni la mine îl apreciasem așa de mult, căzuse puțin mai jos, iată tot.

Crezusem a fi iubit de o columbă, și n-avusesem de cît capriciurile unei femei vîndute.

Crezusem în devotament, în simplicitate, în poezie; aveam în fața mea o cochetă fără inimă, care nu avea drept scuză nici chiar pasiunea, căci ea n-avea decît o singură pasiune: aurul.[75].

Și fantasiile acestei pasiuni erau calculul.

Era oribil ca să-mi mărturisesc aceasta, dar trebuia să mi-o mărturisesc, trebuia să recunosc că a crede este o nebunie și că a înșela este o înțelepciune.

Ironia, cînd ea se coboară în suflet, se coboară ca și fulgerul, tăind prin linia sa de foc norii ce-l opresc.

Căci sufletul ca și cerul are norii săi.

La întîiele ore ale acestei mari și crude decepțiuni, simții așa de bine că un haos se făcea în mine, încît îmi păru că amorul meu apusese.

— Nu-mi va mai rămînea nimic, îmi zisei eu, nici inimă pentru ca să mai iubesc, nici iluziuni pentru ca să mai cred, dar nici amor! s-a finit fericirea, dar s-a finit și suferința mea!

Vai! inima e o sărmană giruetă care se întoarce după toate vînturile, dar care nu știe ce mai face

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

în cursul furtunelor și nu mai știe unde să se oprească, tocmai ca o busolă stricată de tempestă.

A doua zi, văzui că iubeam pe Felicia, mai mult decît oricînd și înțelesei că comedia sa infernală săpase o prăpastie sub sufletul meu.

Începui a-mi aduce aminte una cîte una acele adorabile zboruri de tandrețe, una cîte una acele delicioase mici lingușiri femeiești, apoi acele mîngîieri arzătoare, acele cuvinte încîntătoare și-mi zisei:

— Nu, nu, toate acestea erau amor; Felicia nu mințea; de atunci încoa, ea s-a putut înșela, dar ea nu m-a înșelat!

Sărman nebun! lumina venise la mine și eu stăruiam în orbirea mea.

Înțelegi, amicul meu, toate fazele suferinței prin care am trecut, pînă în ziua în care mi-am pierdut toate credințele.

În cursul acestui timp, scrisei ceva asupra amorului meu, cîteva rînduri în cari, plîngînd soartea mea, loveam pe Felicia cu toată asprimea; adevărul mai totdeuna e aspru!

Felicia află despre aceasta.

Vei ști dar, că, tîrziu după aceasta, într-o zi mă aflam la ea și numai amîndoi.

Ea era investită în negru, resemnată, palidă și astfel îmi păru mai frumoasă decît totdeauna.

Dacă emoțiunea făcea respirațiunea ei scurtă și tremurîndă, nu mă simțeam mai puțin mișcat decît ea; dar această situațiune dureroasă chiar avea un fel de curiozitate pe care o sorbeam cu voluptate, și care lucra oarecum asupra frigurilor mele, și care făcea vocea mea mai scurtă, mai seacă, mai mișcătoare, dar care, cu toate acestea, mă lăsa stăpîn pe mine, îmi lăsa sîngele rece ce-mi trebuia.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Un duel cu o femeie e totdeauna greu, pentru că ea ne dezarmă prin neiscusința ei chiar, prin dispreţul de a se apăra sau mai bine pentru că ea chiar ne strînge așa de tare, ne atacă cu atîta stăruință încît ne pierdem capul și ne rănim singuri de la întîiul pas.

Eu aveam să evitez o Charybdă și o Scylla.[76]

— Cît sunt de fericită că te mai văz încă o dată, zise Felicia, și cu tot răul ce crezi despre mine, eu tot prețuiesc destul pentru că sunt gata a mă supune dorințelor tale.

— Ascultă-mă, Felicio, a trecut acel timp în care puteai să-mi spui niște cuvinte ce nu le cugetai, și în care eram fericit de a te crede. Azi, trebuie să lepădăm masca; vrei tu?

— Ce avem dar de cîștigat sau de pierdut prin aceasta?

— Poate unul din noi avem de pierdut viața.

— Și fără-ndoială mie-mi rezervi aceasta?

— Se poate?

— Ah! îți mulțumesc! murmură Felicia ieșind puțin din abaterea sa, și această ultimă pedeapsă mai lipsea greșelei mele. Așadar, o femeie va crede că a găsit într-un om calitățile, noblețea și curajul ce ea a visat; ea se va lupta cu energie contra acestui amor care-l simte născînd în inima-i, și pentru că într-o zi ea va ceda acelui om pe care-l iubește, care se tîrăște la picioarele ei, și care-i zice că va muri, căci voi totdeuna vorbiți de a muri, și nu muriți niciodată! pentru că-și va sacrifica tot trecutu-i de onoare și de virtuți, de suferințe și de lacrime, pentru ca să-i dea o veselie; pentru că ea va uita că are o mumă care o știe pură, un om care, bănuind-o, ar crede că o pătează, pentru că ea va uita cerul și pămîntul, cineva

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

se va crede în drept să vie să se pună în fața-i ca un insultător și să regleze soarta ei după capriciurile lui momentane? Nu, nu, domnule, dumneata n-ai nemic de făcut cu lucrurile sufletului meu, numai Dumnezeu este judele meu, și el numai mă poate pedepsi sau ierta.

— Fără-ndoială, doamna mea, sunt niște excelinte lucruri în ceea ce ziseși, niște adevăruri chiar, și toate acestea fiind imprimate și împărțite junelor femeie, le-ar putea cruța de niște pericule cari nu sunt totdeuna așa de serioase pe cît binevoiești a le afirma; dar eu nu văz raportul ce există între dumneata și femeia din care faci o victimă, între gîde și mine.

— Dumneata au nu vrei să abuzezi de secretul meu pentru ca să mă pierzi?

— Daca-și fi voit, nu a abuza, dar a profita numai, aș fi făcut-o pentru a te scăpa.

— A mă scăpa de cine?

— De dumneata chiar, Felicio.

— Ce-nsemnează aceasta?

— Aceasta însemnează că ești o poetă și că mergi așa de departe cu geniul artei dumitale, încît te personifici de sine-ți în eroii dumitale și că pentru că ai un stil cast, dumneata te crezi că ești castă.

— De minune, după amenințare insulta! Dar m-am dat dumitale, ai cuvînt, cată să ascult tot, să sufăr tot.

— Nu insult, mici nu amenință, Felicio; mă cerc numai să te explic.

— Și pentru aceasta oare ai venit?

— Nu știu! Adineaori mi-ai făcut apologia unei femei victimă a devotamentului său, amorului său, și mă prinz că ai credință că-mi vorbești de dumneata?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Dar dacă nu-ți vorbeam de mine, despre cine-ți vorbeam?

— Nu știu, căci, în credință, n-ai putut zice că muma care te știe vîndută, te crede pură, n-ai putea zice că omul care te-a cumpărat poate să te păteze cu o bănuială, cînd el ți-a pus pe frunte legătura infamiei!... Felicio, trebuiește mai mult noroi pentru a mînji p-o femeie care se vinde decît pentru a păta pe aceea care încă nu s-a dat.

— George, ești un laș! zise Felicia sculîndu-se palidă de mînie.

— Reasigură-te, doamna mea, n-am finit.

— Ei bine! finește, vei fi încă mai laș! Ah! este departe de la George pe care l-am lăsat acum o lună pînă la George ce îl regăsesc azi.

— Să nu mai vorbim de trecut, Felicio, să nu mai vorbim niciodată; știi că te credeam sinceră și sufletul tău mai nobil decît oricare altul; asta era un vis pe care trebuie să-l uit pentru ca să-ți pot spune tot ce ești.

— George! George!

— Felicio, ai să ne coborîm împreună în fundul conștiinței tale, să nu facem pe fanfaronii virtuților ce ne lipsesc sau ai viciurilor ce nu le avem încă; să nu luăm ficțiunile imaginațiunii noastre drept realitățile inimei noastre, și, dacă încă știm a înțelege binele, să nu ne facem iluziuni într-atît încît să credem că îl și practicăm.

Cînd banii intră în afacerile amorului, femeia se schimbă în prostituată; de la aceea care se vinde prin căsătorie pînă la aceea care se vinde în drum, deosebirea e numai că prostituata din drum își alege ora întunericului, ea lunecă cu rușine în lungul zidurilor, ea înțelege că ziua nu e făcută pentru ea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Toate acestea sunt crude de ascultat, George.

— Toate acestea sunt crude de zis, Felicio; dar cînd cineva vrea să vindece o rană cată mai întîi să o sondeze: zi dar cu franchețe și fără revolte vane, că nu mai ești femeia pură, dar femeia care poate să redevie pură, femeia ale cărei aspirațiuni sunt generoase, mari, înalte, femeia care înțelege așa de bine tot ce este onest, drept și cast, încît nu poate crede în propria sa infamie. Uite, Felicio, ai curajul de a rumpe cu un trecut rușinos; ridică capul cu mîndrie, nu pentru a brava opiniunea publică, care va fini prin a te ierta, dar pentru că, în fața lui Dumnezeu, ești forte de propria ta conștiință și de hotărîrea de a te renturna la bine.

— Dacă l-aș lăsa pe Lascar, dacă i-aș mărturi că l-am trădat, ar fi să-l omor.

— Dec! doamna mea, ai redevenit păzitoarea cea mai arzîndă a fericirii acestui om de cînd...

— De cînd l-am înșelat, nu e așa?

— Nu, de cînd n-are cine să-l mai oprească de a se însura.

— Ah! George, ești nedemn și fără milă; și pentru că nu cunoști decît o parte din secretul ce ți-am ascuns, mă tîrăști în infamie! Mulțumim! mulțumim! căci dacă m-ai fi iubit precum credeam, aș fi suferit prea mult de durerea ta, și aceasta m-ar fi omorît; dar nu m-ai iubit; amorul nu dărîmă niciodată altarele ce a ridicat.

— Nu te-am iubit, Felicio! Ah! ai dreptate, căci acea femeie căreia îi detesem sufletul meu nu-ți semăna nicicum; așa, ea se numea Felicia, Felicia ca și tine: ea avea ochii tăi, aceiași ochi în cari citeam fericirile cerești, buza ta pe care credeam că văz rătăcind cuvinte divine, lungul tău păr blond; în fine

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

erai tu, Felicia mea, copilul meu visat, Felicia mea de acum o lună, dar nu Felicia cea de azi.

— Bine, George; dar Felicia ta de altădată e moartă, și Feliciei de azi trebuie să-i spui ce vrei de la ea.

— Ți-am spus-o, voi să știe a-și face o idee dreaptă despre datoria sa, voi să încete de a mai înșela pe omul ce o plătește. Nimic mai mult!

— George! George! destul!

Se făcu o tăcere de cîteva minute. O lacrimă luci pe obrazul Feliciei; ea făcu tremurînd un pas spre mine și căzînd la picioarele mele:

— George! George îmi zise ea, nu crede ce ți s-a spus despre mine, nu crede nimic din tot ce ți-am zis azi: aceasta am făcut-o de necaz, de durere. George, nu vezi tu că plîng, nu înțelegi tu că aceste lacrime sunt adevărate? Oh! întreabă inima mea, întreab-o să-ți spuie dacă te-a iubit și dacă azi nu te iubește mai mult decît oricînd. George, m-ai uitat tu? George, nu mă mai iubești?

Și buzele ei vrură să se lipească de ale mele.

Într-adevăr, nu mă așteptam nicicum la una ca aceasta. Mă cam ameții și era cît p-aci s-o crez iar; dar făcîndu-mi o silință:

— Doamna mea, îi zisei eu, să nu mai întrebuințăm niște fraze și cuvinte deșarte; azi toate acestea îmi fac rău. Farsa s-a finit și nu e trebuință s-o reîncepi!

Și mă sculai, o salutai cu răceală, și astfel se fini această întrevedere pe care atîtea altele, amoroase și dulci, nu o precese decît cu cîteva zile.

XXVIII

Cu chipul cu care Felicia și eu ne despărțirăm, nici mai era de îndoială că amorul nostru se stinsese de tot.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cu toate acestea iată ce se întîmplă.

A doua zi, aflai că Felicia renunța la proiectul său de căsătorie, că abandona pe d-l Lascar, și că se retrăgea la un bătrîn unchi al său, aproape de R...

A doua zi, eram mai nebun de amor, mai nebun decît n-a fost nici chiar Tasso[77].

A doua zi dar mă aruncai în vîrtejul lumii.

Mai multe zile trecură, mai multe nopți se scurseră văzîndu-mă pălind în munca ce-mi dam; iar gîndul Feliciei mă sfîșia fără milă, și ridica nencetat un colț al vălului mortuar ce întinsesem peste inima mea.

În darn scriam, scriam, căutînd să-mi adorm sufletul, torturînd imaginațiunea mea[78]; griji nefolositoare; totdeauna pe Felicia o regăseam în scrisul meu, portretul Feliciei îl descriam, pe Felicia o făceam să vorbească, să lucreze, pe Felicia o iubeam cînd grizettă și damă mare, actriță și principesă, virgină și curtezană; dar totdeauna!

Cu toate acestea o dată, și cîteva lune după ultima noastră întrevedere, avui, cum se zice, un acces de *humur;* adevărul îmi apăru în fundul unui pahar de șampanie, împresurat de o pleiadă de stele cari una cîte una se metamorfozară în femei.

Printre acestea, multe erau din cele mai încîntătoare, june, poetice, vii, sprintene sau visătoare, brune sau blonde; dar ceea ce mă încînta mai mult, fu de a vedea unite pe Felicia, Maria, Elena, Paulina, ținîndu-se de mînă și formînd astfel o ghirlandă însuflețită împrejurul unei *oglinde* perfide.

Adevărul se sculă, își preîmblă privirea sa arzîndă asupra totor acestor nebune și adorabile capete, apoi, apropiindu-se de Felicia, el puse pe fruntea ei degetul său de foc și scrise pe ea în litere fosforescente un cuvînt care se întinse îndată pe toate celelalte frunți

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

și pe care repede îl citii. După aceasta totul se stinse, și nu mai rămase decît paharul meu cel gol.

Acest cuvînt era:

— *Năluca!*

Umplui de trei ori paharul meu, închisei ușa și ferestrele, aprinsei lampa, și apoi scrisei și eu!

Năluca!

„Cînd vine vara, și soarele se înalță curat pe cerul albastru și florile deschid caliciurile lor rouăi dimineței;

Păsărica cîntă cele mai drage cînturi ale sale pe marginea cuibului său, și rozele spre roze înclin fragidele lor tulpine, căci rozele și păsărelele sunt amorezate;

Muntele cu capul alb surîde verzilor văi;

Rîul murmură curgînd pe dinaintea limpedei fîntîne;

Gîrla tresare aruncîndu-se în brațele fluviului;

Torentul tremură săltînd la picioarele cataractei;

Peștele sărută cu voluptate alba spumă a eleșteului;

Căci peștele, torentul, fluviul, rîul și muntele sunt amorezați;

Sub coperișul afumat al țăranului român, furca se oprește și așteaptă, căci Ioana se oprește și ea pentru ca să aștepte un sărut;

În munte, păstorița abia se întoarce acasă, căci păstorul cîntă un cîntec de amor;

Propietara moșei se pleacă pe marginea ferestrei sale ca să asculte visele unui poet.

Între două oale de flori, copila surîde la fereastra sa, și cineva nu știe dacă florile pot fi mai frumoase decît chipul ei.

Femeia strînge mîna care atinge cu dulceață mîna ei.

Aura dulce și liniștită mîngîie ramurile înclinate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Şi buzele umede caută frunţile arzătoare; căci e ora de a iubi, şi în primăvară cerul este amorezat de pămînt.

— Spune-mi, mica mea, au numai noi nu ne vom iubi, au numai noi nu vom avea nota noastră la concertul divin?

Dă-mi numai floarea prinsă în corsetul tău, şi voi cînta pentru tine mai bine decît cîntă fluviul, rîuleţul, roza sau pasărea amoroasă.

Au nu vezi tu, amica mea, că natura pare că trimite nişte săruturi profunde pe cari vîntul, mesager misterios şi repede, le duce pînă la Dumnezeu?

Vrei tu numai să pui buza mea pe viorelele ce le ţii între degetele tale?

Uite colo sus, mica mea, cum se joacă stelele între nori.

Chipul tău nu e şi el o stea strălucitoare, şi buclele blondului tău păr nu fîlfîiesc ca nişte nori uşori?

Lasă să sărut un minut aceşti frumoşi nori.

Părul tău e prea aproape de frunta ta, îngerul meu, pentru ca buza mea să nu se înşele puţin; dar fruntea ta chiar atinge ochii tăi.

Dă-mi mie aceşti frumoşi ochi, albaştri şi limpezi, să-i mănînc de mîngîieri.

Dă-mi şi obrazul tău, obrazul tău roşu şi catifelat, ca puful unei piersice; dă-mi şi gura ta să pui pe ea gura mea şi să-ţi spui încet nişte dulci lucruri.

Dă-mi şi braţul tău dulce şi alb, umărul tău gol şi talia ta mlădioasă. Aşa, acum sunt fericit şi voi să rămîi astfel.

Totdeuna! zici tu? Pentru ce zici totdeuna? nu e întotdeuna pentru totdeuna, cînd iubeşte cineva?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Tu vrei să-mi dai sufletul tău, vrei să-mi dai și inima ta; dar ce voi face eu cu ele, cocheto? Nu e destul un singur suflet și o singură inimă pentru amor?

Nu-ți cer nimic alt, femeie, decît albaștri tăi ochi, lungele inele ale părului tău, gura ta tremurîndă, sînul tău palpitînd, și micul tău picior mlădios... Restul nu-mi trebuie, nu crez în el.

Mi-e destul sufletul meu pentru ca să însufleţesc acest corp. N-am ce face cu al tău.

Să nu mi se zică că floarea are dulci profumuri și aura mîngîieri fragede.

Nici un profum nu întrece suflarea arzătoare a Feliciei, nici o mîngîiere nu prețuișete cît unul din surîsurile sale...

Sunt poeți cari au geniu și cari au cîntat amorurile îngerilor, natura, cerul și pămîntul, pacea și rezbelul. Eu dac-aș fi fost poet și dacă aș fi avut geniu, n-aș fi vrut să cînt decît pe Felicia... apoi, să-mi zdrobesc lira mea.

Din fericire pentru ea, eu nu am geniu, eu nu sunt poet, și nu știu decît să o iubesc.

Drept elegie, eu îi dau o lacrimă; drept sonet îi dau un sărut... și aceasta prețuiește mai mult decît toate poeziile lumii.

Sunt nebuni cari iubesc jocul, vînătoarea, voiajurile, ospățurile splendide, caii frumoși, luxul, teatrul...

Ce sunt acestea oare pe lîngă o amantă frumoasă și amoroasă, pe lîngă un alcov discret, bine închis, pe lîngă lumina înduioasă a unei lămpi ce se stinge și pe lîngă beția unei lungi îmbrățișări?

Erau mai mulți în colțul sobei... oamenii aveau peruci, cravate albe și jabouri.

Femeile nu mai erau june.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Amorul e un simțământ, zise poetul epic, trebuie dezvoltat amorul.

— Amorul e un mobile, adăogi bancherul; toate mobilele au o valoare.

— Amorul e un vis, zise o femeie cercînd a-și ridica ochii spre cer.

— Amorul e o boală, bombăni doctorul; pentru ca să fie cineva bine, trebuie să se abție de la amor.

— Vai! suspină o altă femeie privind cu întristare pe soțul său care dormita într-un fotoliu.

Dac-ai fi fost aci, mica mea, tu mi-ai fi luat capul între amîndouă mînele tale și le-ai fi zis;

— Iată amorul!

— Iar? Vrei să faci jurăminte de fidelitate? un singur sărut al tău nu e oare cel mai bun jurămînt! Dar femeile, zici tu, au trebuință de a protesta de amorul lor... Aidi, fie! să ne îngenunchiem pe piatră, în fundul bisericuței, în fața icoanei Virginii și să jurăm...

— Să jurăm ce?

— Ca să ne iubim întotdeuna?

— Bine!... să ne iubim întotdeuna... și apoi dă-mi gurița ta și să ne iubim.

Dar iată că a doua zi după jurămîntul său Felicia dispăruse... și cu ea fugise amorul ei.

Și pe cînd eu plîngeam, ea rîdea în brațele amantului său.

Și pe cînd eu murmuram:

— Felicio, te iubesc!

Felicia zicea altuia:

— Te voi iubi întotdeuna!

— Unde e dar amorul? mă întrebai eu. Dar mă coborîi în inima mea și găsii acolo amorul...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Închisoarea mi-e bună, îmi zise el, rămîi aci.

— Dar îţi dau libertatea, amorule, du-te. *Vade retro Satanas!*[79]

— Amorul e totdeauna liber, şi iată pentru ce rămîi unde-mi place.

— Tu nu eşti dar capricios?

— Amorul n-are capricii cînd este amor!

— Vai, amorul există. Atunci dar ce e femeia?

Şi pentru că mă rătăcisem în pădure, pe marginea unui eleşteu, zării o vîlvătaie de foc.

Vrui s-o urmăresc, dar ea începu să facă mii de nebunii, să sară împrejurul meu şi în cele din urmă cînd eram gata s-o apuc, îmi scăpa nencetat, căutînd a mă atrage spre vreo prăpastie de unde n-aş fi mai ieşit niciodată[80].

După ce-mi regăsii drumul meu, vîlvătaia mă abandonă şi alergă înaintea unui alt călător pentru ca să caute să-l piarză. Sărmanul om o ascultă, şi ea îi sapă un frumos mic mormînt pe care vine să joace şi să rîză în fiecare noapte.

Atunci bătui tare şampania şi umplînd paharul meu pînă în buze, întrebai iar:

— Ce este femeia?

Dar şampania pîlpîi; scînteile sale traseră în semne magice în fundul paharului, un cuvînt misterios pe care ştiui să-l traduc, căci adevărul îmi dete oglinda sa şi citii:

— Maria, *năluca!*

— Elena, *năluca!*

— Paulina, *năluca!*

— Felicia, *năluca!*

— Femeia este *năluca* omului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Şi cînd paharul meu fu gol şi capul meu liniştit, ascultai vorbele inimei şi raţiunii mele.

Inima îmi zise:

— Amorul... *adevăr!*

Raţiunea adăogi:

— Femeia... *năluca!*

Ei bine! pe Dumnezeu! ce-mi pasă! Să iubim năluca; să iubim toate himerele! Bătrînii aveau himera lor; noi vom avea pe a noastră.

Spune-mi, Felicio, scumpa mea mică nălucă, vrei tu să mă laşi să te mai iubesc? Redă-mi părul tău, gurița ta şi ochii tăi, şi voi crede că *năluca* e un lucru dulce, singurul lucru bun din această lume.

Părinţii noştri au divinizat *năluca*. Eu crez bine că acea divinitate a străbătut seclele şi a rămas totdeuna nebună, totdeuna june, totdeuna mincinoasă, totdeuna capricioasă, totdeuna infernală, totdeauna adorabilă, totdeuna femeie.

Trebuie să iubeşti femeia precum priveşti fulgerul; căci femeia şi fulgerul sunt două flacăre cari mor născînd.

XXIX

(Ultima pagină a manuscrisului)

„Ţie, George, îţi sunt datoare ultimul meu cuvînt, ultima mea privire.

Îţi scriu, după o lungă singurătate, amicul meu, după un timp de căinţă şi de rugi. Vroi să zic prin aceasta că-ţi scriu fără venin şi fără amărăciune, fără ură şi fără remuşcări.

Vei citi aceste rînduri, ele-ţi vor spune dacă ai fost iubit. Nu mă judeca rău, amicul meu, şi mai cu seamă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nu judeca lumea mai rău decît nu merită. Afară din acestea, cînd aș fi culpabilă de o altă crimă decît de aceea că te-am iubit, dacă te-aș fi înșelat, oare pentru aceasta trebuie să nu mai crezi nici în amor, nici în femeie?

Nu, George, nu trebuie să pui pe întreaga societate responsabilitatea durerilor ce ai suferit, decepțiunilor ce ai simțit.

Acuză-mă, dacă cere trebuința; tratează-mă de femeie fără inimă și de curtezană; tîrăște-mă în tină, dacă prin aceasta poți conserva inima și credințele tale; eu nu mă voi plînge.

De cînd m-am îndepărtat de tine, George, am suferit atît, am plîns atît încît Dumnezeu trebuie să fie satisfăcut, și fericirea se poate întoarce la tine; el ar fi nedrept dacă sacrificiul vieții mele n-ar servi aceluia pentru care-l fac.

Și acum, amicul meu, lasă-mă să-ți spui că nu cunoști nicicum inima mea; ultima noastră întrevedere mi-a probat-o; tu mi-ai vorbit atunci limbagiul rațiunii, logicei, dar nicicum al amorului. Femeia n-are trebuință de a fi consiliată, ea are trebuință de a fi tîrîtă, și tu știi bine că nu sunt totdeuna cuvintele cele mai bune cari ne mișcă mai mult.

Dacă ai fi vărsat o lacrimă, amicul meu, dacă drept toată elocvința ar fi conservat pe buzele tale această singură mică frază așa de simplă, dar așa de bună: *Te iubesc;* — Oh! atunci, aș fi căzut îndată la genunchii tăi, zicîndu-ți.

„George, sunt culpabilă! scapă-mă de mine; din brațele tale fă-mi un adăpost în care să mă pot rezema și apără-mă contra propriei mele slăbiciuni;

Căci eu sunt slabă și nu știu să iau inițiativa binelui; aceasta ai zis-o, și este adevărat. Dar tu mi-ai fi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

făcut un mai mare serviciu dacă ai fi cugetat-o fără să mi-o zici.

Natura mea se supără în faţa mustrărilor care nu sunt decît mustrări, dar ea priimeşte pe acelea care sunt ascunse sub o sărutare.

Cu toate acestea, amice, m-ai făcut să rup un legămînt ruşinos, şi îţi mulţumesc; dar acest legămînt ascunde un secret pe care dacă ţi l-aş confia ai vedea că întîia mea greşală este dintre acelea pe cari un om ca tine o poate ierta.

A doua greşală a mea e că te-am iubit, apoi că am fost prea slabă contra dispreţului lumii, afişînd ruşinea mea.

A fi iubită de tine şi a te iubi, a avea fericirea de a fi mumă şi a-mi lipsi curagiul este adevărata mea crimă! dar este mare, nu e aşa, prea mare?

Oh! ştiu, amicul meu, că am meritat toate suferinţele, toate durerile ce am avut, toate lacrimele ce am vărsat. Şi pentru aceasta nu m-am plîns, n-am căutat a mă face interesantă, a te întrista pentru mine; nu ţi-am spus cînd ora mea cea din urmă a fost numărată:

Amicul meu, vino!

Căci figura mea este tristă, obrajii mei serbezi, ochii mei sleiţi, şi ţi-ar fi fost milă, tu eşti aşa de bun.

Nu; căci eu nu merit nici chiar mila ta, şi a muri cu o sărutare a ta pe buzele mele n-ar fi fost o expiare, ci o fericire.

Am vrut numai, George, să-ţi confes viaţa mea în acest minut suprem în care nimeni nu mai minte, să-ţi cer să nu mă dispreţuieşti şi să laşi suvenirea mea să doarmă în pace în umbra uitării sau indiferinţei tale.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Dar dispreţul tău! îmi pare că mi-ar putea face groapa şi mai rece, şi tu mă vei cruţa de această ultimă tortură.

Mor, amicul meu, pentru că mă simţ în adevăr fără sforţă şi fără curagiu pentru viaţă. Aş fi murit de mult dacă n-ar fi fost oarecare împrejurări ce m-au reţinut.

Astăzi cînd toate sunt finite pot să mor. George, dacă nu ne-am fi îndoit de Dumnezeu, niciodată nu ne-am fi îndoit unul de altul.

George, amicul meu, bunul meu iubit, încă o graţie pentru aceea care nu mai este, dar pe care ai strîns-o de atîtea ori pe inima ta arzîndă, care de atîtea ori a palpitat de amor în braţele tale; George, cînd timpul sau indiferinţa te vor face să mă ierţi, vino cîteodată de pune o floricică pe mormîntul meu, căci voiesc, vezi tu, ca sărmana mea mumă să găsească pe el uneori cîte o folare măcar cît de mică, cît de veştedă care să-i arate că cel puţin un om se mai gîndeşte la copila ei.

Mă vei refuza tu?

Nu; căci tu eşti bun şi generos chiar ca idealul generozităţii şi bunătăţii; şi apoi, m-ai iubit prea mult pentru ca să poţi să n-ai puţină milă. Dumnezeu îmi zice să mor liniştită, căci tu vei împlini ultima mea dorinţă, şi las să mă legene această speranţă, sigură fiind că nu o vei înşela. . . . . .

. . . . . .

Voiesc ca moartea mea să se atribuie imprudenţei, întîmplării, dar nicicum crimei.

Aproape de casa noastră, într-un sîn al muntelui este o rovină repede şi profundă peste care trece cineva prin mijlocul unui trunchi de arbore. Am obice-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

iul să trec în fiecare seară această rovină pentru ca să mă duc să culeg, pe cealaltă margine, flori sălbatice cu cari ornez portretul lui George.

Unchiul meu pretinde că e o culpabilă nebunie de a se risca cineva pe această punte pe care o gazelă n-ar trece-o cu destulă siguranță, și că într-o zi mă vor găsi moartă în fundul prăpastiei.

Voi face ca cuvintele unchiului meu să se împlinească și sinuciderea mea va avea cel puțin folos de a-i putea permite să zică odată cu drept refrenul său favorit: — O prezisesem eu! . . . . . .

. . . . . .

M-am așezat în fața portretului tău.

Orariul a sunat cinci ore. Mi s-a părut că ultima oră ce mai trăiește cineva sună într-un chip cu totul particular, cu totul sinistru.

În acest minut, mi-am adus aminte că chiar această oră m-a găsit adeseori rîzînd, sau palpitînd de speranță și de fericire, și aceste suveniri m-au întristat.

— Sărmană oră! zisei, acum tu vei suna numai pentru dînsul.

Și cît aș fi vrut să îmbrățișez pe George!

Timpul era cam urît, și ploua. Nu știu pentru ce această mică ploaie mi-a reamintit o mulțime de suveniri dureroase.

De cîte ori mă strînsesem astfel lîngă fereastră ca să pot vedea cît de departe pe George ce îl așteptam.

Vîntul asemenea a gemut printre ramurele arborilor și m-am gîndit la preîmblările noastre de la moșie, la amorul nostru, și la cîte altele, căci la cîte nu se gîndește cineva cînd gîndește pentru cea din urmă oară?

Și apoi am plîns, am plîns, am plîns.

Cineva bate la ușa mea, mi se pare că omul care trebuie să-ți dea această scrisoare. N-am timpul de a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

o sigila. Doamne, iertare, iertare! Adio, George, George te iubesc! Auzi tu? te iubesc, te-am iubit întotdeauna... Cînd vei citi acest cuvînt, inima, sufletul și vocea mea vor fi înghețate, dar te iubesc! dar te iubesc!!

Felicia."

— O! sărmana femeie! zise Alexandru ștergînd două lacrime, în vreme ce George strîngea manuscrisul.

— Da, sărmana femeie! repeți George; aseminea am zis și eu cînd am citit adiul său la viață. Din nefericire, omul Feliciei plecă cu scrisoarea prea curînd.

— Ce fel?

— Ei! ei! reluă George dînd din cap cu întristare și ironie.

— Felicia n-a murit?

Drept orice răspuns, George întrebă pe Alexandru:

— Ai de gînd să bați adunările în iarna asta?

— Zău, nu știu, m-ai cam speriat.

— Dec! ai face rău, lumea e o undă schimbătoare. Fost-ai alaltăieri la balul doamnei K...?

— Da, puțin.

— Ei bine! zise George cu neglijență și jucîndu-se cu ciucurele de la haina sa de casă, n-ai observat o damă blondă care sta nencetat lîngă pian?[81]

— Ba, da! așa dar, acea junǎ femeie așa de rîzîndă, așa de voioasă...

— Și așa de fragedă! adăogi George; da, amicul meu, scumpul meu Alexandre, Felicia, Felicia, amanta d-lui Lascar în această iarnă, precum era și iarna trecută; Felicia, gata a începe fără îndoială romanul ce abia l-a finit.

— Dar din acest amor, ce rămîne, George?

— O! Dumnezeul meu, răspunse George, prea puțin lucru: o femeie care se întoarce ostenită de la bal și adormită; un amic care povestește, la gura sobei, o istorie altui amic; iată tot ce rămîne.

— Și tu conchizi? întrebă Alexandru după un lung minut de tăcere.

— Nu conchiz nimic, răspunse George, decît că este ora de a ne culca. Noapte bună!

— Noapte bună! zise Alexandru; și dezbrăcîndu-se, și adormind chiar, el repeți în mintea-i acest cuvînt:

— Femea... nălucă! nălucă! nălucă!

XXX

Guță către Alexandru

București 186...

„Sunt sigur, amicul meu, că aștepți cu nerăbdare răspunsul la cea din urmă leteră a ta și că mă acuzi de neglijință. Iartă-mă, dragul meu; dacă nu ți-am răspuns îndată, asta am făcut-o numai și numai ca să pot satisface cît mai bine dorința ta.

De trei ani de cînd mă aflu în Paris, zici tu,[82] nu știu nimic despre inima lui George; aș dori dar, Guță, să-mi spui tu, căci numai la tine mă pot bine adresa, dacă el e tot așa sceptic cum îl știu".

„O! dragul meu! O zi poate schimba o lume, dar încă trei ani pe un om!

Te-aștepți cumva tu la ceea ce am să-ți spui? Nu crez, și poate chiar n-aș fi crezut de tine dacă nu mi-aș lua bine toate măsurele, dacă nu te-aș putea pune în stare, cu tot spațiul ce ne desparte să citești singur

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

în sufletul lui George sau mai bine să vezi în sufletul lui.

Ei! acel George care se silea să te smulgă din brațele iluziunilor ce te legănau; acel profesore de disecțiune morală, acea inimă rece la toate impresiunile vieței; acel suflet mai sceptic decît scepticismul chiar, acel spirit care ți-arăta inima femeii sub toate aspectele sale, ce-ți expuse toate mizeriile și slăbiciunile ei; acel braț forte care te plimbă prin toate cotiturile ei, care te sforță să pui degetul pe ranele cangrenătoare; în fine, acel om care te făcu să uiți pentru totdeauna pe Elisa Plivescu și amorul, acel George, zic, e... amorezat! Așa, amicul meu, miră-te și mă crede!

Dar, vei zîmbi tu, ce lucru mare e de a fi amorezat? asta nu va să zică a iubi! E amor și amor!...

Ei, scumpul meu! Cînd am zis amorezat, am vrut să înțelegi că iubește, că el iubește cu toată puterea sufletului său; și ca să te convingi de adevăr mă voi servi chiar de cuvintele lui.

Iată ce zice el:

„Gîndu-mi zi, noapte e tot la ea.
Eu n-am odihnă, n-am veselie,
Tot plin de grije, cu nebunie
Grăbesc minutul s-o pot vedea.

Somnul mă fuge; mereu veghez!
Ochiu-mi drept lacrimi înoată-n sînge;
Inima-mi tristă de dor se strînge,
Cînd cat în mine mă spăimîntez!

Tîmpla-mi svîcnește, capul mi-e-arzînd
De gînduri triste și dureroase.
Simț că-mi înghiață măduva-n oase;
Mi-am rupt plămînii tot suspinînd!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Un foc de moarte îmi arde-n piept,
Și să-l pot stinge nu am putere.
Steosu-mi suflet cu foc mi-o cere
Cînd e departe, cînd o aștept.“

Și ca să arate cît ține la amorul ei:

„O zi iubirea-i de mi-ar da ea,
I-aș da cu totul viața-mi întreagă,
Chiar de-ar fi groapa-mi oricît de neagră,
Chiar de-ar fi moartea-mi oricît de grea!

Acum, amicul meu, tot te mai îndoiești? A! încă?... Ei bine, citește!

„Dea regii a lor sceptruri și tronuri aurite,
Și manta lor muiată în fir, mărgăritar,
Popoarele supuse, sub jugul lor strivite,
Și geniul, trufia-i și gloria-i Cezar;

Dea Cerul ziua-i albă și cea mai dulce rază,
Și cei mai vii luceferi, și cei mai focoși sori;
Natura toți zefirii ce-n brațele-i visează,
Pămîntul ori ce fructe și ori ce mîndre flori;

Dea bunu-i cel din urmă, întreaga-i avuție,
Cu care poate lesne crud-gîrbovul avar
Să cumpere o lume, o-ntinsă-mpărăție,
Și marea cel mai mare, mai pur mărgăritar;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Dea preotul credința-i, iubirea de părinte,
Unica-i oră bună sărmanul amărît,
Copila frumusețea-i și visele-i iubite,
Și cartea sa de rugă și crucea-i de la gît;

Dea tot cerul, pămîntul, natura, muritorul,
Dea totul, infinitul, abis necunoscut,
Și nu o zi durerea ce-mi dă astăzi amorul
S-o curme nu putea-va, dar chiar nici un minut.

Nimic nu poate lumea, nimic nu poate Cerul!
Nimic nu pot eu unul și plîng, și plîng, și gem;
Și lacrimile mele le-nvăluie misterul,
Și niminea nu știe: mă rog sau crud blestem!

Și cine ar putea să-l facă fericit ne-o spune într-o altă poezie; e Ea! ea, visul lui, frumoasa lui Mnemosină.[83]

Iată ce zice el, cînd Ea, ca și tine, se îndoia despre amoru-i:

„Vrei să pui tu p-a mea frunte a abisului sudoare,
Să se scurgă a mea ziuă mai deșartă ca un vis,
Să-mi albească ochii-n lacrimi, să nu văz mai mult
ăst soare,
Lumea toată să îmi pară o-nchisoare, un abis?

Vrei pe sufletu-mi a-nchide mîna nopții cea mai
neagră,
Cea mai grea, crudă durere în zdrobitu-mi piept s-o
port?
Să nu știu ce e odihna, să nu am o oră-ntreagă,
Pentru zi să fiu o umbră, pentru noapte un biet mort?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Precum vîntul muge-n stîncă înăsprit de furtuni grele,
Vrei tu viața-mi să se ducă suspinînd pe urma ei?
Să-mi aducă folos mie aste zile tinerele,
Ce folos aduce steaua fără raze sau scîntei?

Ca străin să cînt cu buha cîntul nopții cel mai jalnic,
La a lumii fericire să fiu oaspe plîngător;
Pentru mine să nu sufle vîntul dulce, vîntul tainic,
Care face să-nflorească floricelele d-amor?

Vrei tu, spune! — de nu, iute alba-ți frunte descrețește,
Las-să joace p-a ta buză micu-ți rîs fermecător.
Mnemosino! vine vara, vezi, copacu-n frunze crește,
Să lăsăm sufletul nostru să tot crească în amor.

Ce țintezi așa lung Cerul? — de ce-ți tremură și glasul?...
Cerul, dragă, e departe; uită-te în ochii mei;
Spune-mi mie ce te doare, căci poetul este vasul
In care poate femeia să-și verse inima ei.

Și mai lasă aste temeri! viața noastră e ca fumul!
Să nu pierdem niște zile ce-așa pline ne zîmbesc.
Vino colea lîngă mine să fim floarea și profumul,
Și din doi să facem unul; Mnemosino, te iubesc!"

Toate acestea, dragul meu, sunt adînc simțite de el; nu este numai un zbor al inimei sale; nu se înșeală, căci zice:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„N-am să-mi las mintea nebună
Ca pierdută-n ideal,
C-o poetică minciună
Să-i ridice pedestal".

Ca să te asiguri, apoi, că nu mai e omul de altădată, vezi ce mai zice tot el:

Uitarea mă desparte de chin și suferință;
Renasc c-un cînt pe buze și-n suflet cu credință
Speranță-n viitor!
Din noaptea-mi naște ziua, lumina ce tot crește;
E foc ce-n vine-mi curge și simțu-mi lămurește
In simț nemuritor!"

Și mai departe:

Și azi trăiesc; nu-s omul cel sceptic de-altă dată;
Azi soarele nu-mi pare pe cer o tristă pată.
Ci raze îngerești!
In cîntul filomelei găsesc o notă dulce,
Ce sufletu-mi molatec îl mînă și îl duce
Acolo unde ești!"

Mai dă și acum, dacă mai poți din umeri! Așa, dragă Alexandre, vezi singur cîtă depărtare e de la George care-l știi tu pînă la George de care-ți vorbesc eu.

George dar, azi iubește și toată viața lui, tot viitoru-i și tot, în fine, își pune numai în acest amor.

Aci îmi vei mai da voie, scumpul meu, să-ți citez cuvintele lui; cum spune singur că lumea pentru dînsul se închide în obiectul amorului său. Iată ce zice el frumoasei sale Mnemosine:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Vezi tu, dragă Mnemosino, dacă am putea noi oare
Să ne pierdem d-astă lume ce ne e o închisoare;
Dac-am putea, Mnemosino, cu inima noastră plină
De lumine, și în suflet cu credința cea mai lină;
Beți de dulcile transporturi, d-o melancolie-ntreagă,
Să rupem recile noduri cu cari ăst oraș ne leagă?
Dac-am putea să ne pierdem din acest București mare
Care chiar în nebunia-i e schilod de întristare?
Am fugi, și-atunci ne-am duce prea departe, ori și unde,
Să călcăm, uitați de zgomot și de urele profunde,
Un colț de pămînt în care s-avem puțină verdeață,
Doi, trei pomi, un cer albastru, cu o albă dimineață
O căsuță mititică ascunsă în floricele,
Puțină singurătate, tăcere, și-un pumn de stele,
O frumoasă păsărică să ne cînte la răcoare,
Umbră; — și ce trebuință avem noi d-alt ceva oare?...

Ah! sunt sigur că după citirea acestora, întîiul tău strigăt are să fie: — Dar e el oare adevărat iubit? e el adevărat fericit?... La aceste întrebări mă opresc de a-ți răspunde eu. Spuie-ți el singur! Aruncă-ți ochii pe jurnalul ce-ți alătur aci și te încredințează: este scris de el, de George.

Uitam însă să-ți arăt, dragul meu, în ce chip am prins acest jurnal.

În ziua în care priimii scrisoarea ta, alergai la George să i-o arăt; el nu era acasă, plecase afară pentru cîteva zile... nu rîde!... nu rîde... căci el nu plecase singur.

Pusei să-mi deschiză camera sa ca să-i las scrisoarea ta pe masă, și astfel să-i fac o surpriză plăcută la întoarcerea-i. Aici, pe masă, găsii acest memoriu, uitat negreșit de dînsul în graba plecării sau cine

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

știe cum; căci el nu mi l-a arătat niciodată, nici nu mi-a vorbit despre aceasta.

Aveam trebuință de probe ca să te pot convinge despre adevărul celor ce vream să-ți zic în privința lui George. Întîmplarea dar mă favoriza destul de bine. Profitai de ea și copiai ce putui din acel jurnal; aș fi vrut să-l copiez întreg, dar multe pagini nu se pot descifra.

Prin urmare, mă opresc aci ca să-l las pe El să vorbească; El vorbește mai bine decît mine!

Citește! Citește!

XXXI

JURNALUL UNUI JUNE

Octombrie — București, Azi luni seara. — Miezul nopții.

„Iată o idee nebună ce-mi trece prin minte. Dar ce să fac acum cînd ninge afară, și cînd stau la gura sobei; ce să fac altceva decît să visez și să scriu?

Mai adineaori căutînd într-un sertar, am găsit un mic album, încă neatins, pe care-l cumpărasem altă dată ca să copiez în el niște versuri...

Pe acest album am să scriu dar, foarte simplu, cugetările mele din fiecare zi; dacă voi avea ceva lacrime de vărsat, lui i le voi confia; voi avea *jurnalul* meu, mica mea *carte de aur*.

Salutare dar ție, domnule jurnal! Fi-vei dumneata un confidinte prea discret, prea sigur? Te încep cu o mînă ușoară, au tot așa te voi fini? Vai! cine cunoaște viitorul?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Azi dimineață, prea de dimineață încă, tocmai cînd mă sculam, am priimit un mic bilet de la buna mea Tina.

Ea mă invită la intima ei soarea; acest bilet era așa de încîntător, încît, priimind din inimă, n-am știut cum să-i răspund. Cu toate acestea am luat o foaie de hîrtie, un condei, și, după ce mi-am întors cugetarea în mintea-mi vrun quart de oră, abia am găsit aceste fraze:

„Draga mea Tino, voi veni!"

N-am putut scri nimic mai mult; dar e adevărat că aceste cîteva cuvinte le-am însoțit cu cel mai voios zîmbet, parcă ea ar fi putut vedea.

Iubesc prea mult pe Tina; ea e singura mea amică sinceră.

Înainte de a mă duce la ea mi-am făcut puțin toaleta.

Pentru ce?

Adunarea era numeroasă. Fericiți cei ce pot avea atîția amici, cînd e așa de greu să găsești un singur amic adevărat. Dar Tina e așa de bună, așa de binevoitoare, așa de veselă, încît oricine o iubește. Acolo se aflau multe figuri ce încă nu le cunoșteam, dar puține capete bine caracterizate.

Am băut ceai, am cîntat puțin, am spus destule glume și nimicuri.

La unsprezece ore m-am retras și iată-mă fără nici o nouă emoțiune, fără nici o părere de rău, fără nici o speranță mai mult, așezat la gura sobei, singur și cugetător, cum eram mai acu patru ore.

Au plăcerea schimbă ceva din viață? Nu, dar o face să treacă; ea nu umple deșertul lăsat de fericirea ce s-a dus, dar îl ascunde, vai!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

P.S. Acolo era o frumoasă femeie despre care mi s-a vorbit cu o mare bunătate.

Marți seara... Octombrie

Azi nimic nou; am stat la gura sobei ca să visez; dar să visez la cine, să visez la ce? Astfel am adormit!.

Pe seară am ieșit un minut; pe podul Mogoșoaiei, cineva m-a salutat, mi se pare că era *frumoasa femeie* de ieri seară, dar n-am putut-o bine vedea.

Miercuri... octombrie

Sunt trist!... Neavînd ce face m-am apucat să cuget la trecutul meu, și tot cegetînd, am dat peste negrele mele idei. — Așa!... nimeni nu mă iubește... n-are cine citi în sufletul meu, sau ce-l puțin să-l divine. Sărman străin! ! !

Joi... octombrie

Mai adineaori eram cît p-aci să arunc în foc acest blestemat jurnal. Alaltăieri l-am început rîzînd, și iată că după acum îi confiez niște triste secrete. E prea rău din parte-i să nu uite ce i se spune și să-mi puie nencetat sub ochi o cugetare amară ce din întîmplare am avut și pe care aș fi uitat-o de n-ar fi fost el; va să zică cugetarea unui minut ajunge astfel uneori să devie cugetarea din toate zilele.

Mă tem că am intrat într-o cale fatală... Azi dimineață n-am avut oare nebunia să mă-ntreb cu seriozitate dacă am azi aceeași inimă?

Azi la d-na Catherina am revăzut-o pe *frumoasa mea femeie*.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Sîmbătă... octombrie

E prea adevărat, eu mă schimb din zi în zi. Am vrut să scriu azi ceva și abia am putut înșira aceste două trei rînduri:

Frunză ruptă, dezlipită,
De tulpina mea cu dor,
Dupe vînturi rătăcită
Merg ori unde ele vor.

În darn roua mă mai udă,
În darn fluturii m-ating,
Azi ei nu pot să audă
Freamăt dulce; eu mă sting!

Ciudat lucru! întristarea nu mă mai lasă.

De miercuri pînă azi am văzut de două ori pe *frumoasa femeie*, mai întîi prin Lipscani, apoi la șosea.

Duminică ... Octombrie

Duminică este ziua mea *neagră*, ziua mea de rugă cu toate acestea. Dar nu mai pot să mă rog de cînd sunt nefericit, căci eu sufăr. În van caut să mă prefac, boala e profundă, ea mă minează cu încetul... dacă ar putea să mă omoare?...

Pe la 12 ore am fost pe la d-na Catherina. Cînd intram eu, acea *frumoasă femeie* ieșea. Noi ne-am salutat, fizionomia ei nu mi s-a părut prea interesantă.

1 noiembrie.

Soarelele încep, și am prea multe invitațiuni. Aș dori să mă duc la toate, dar mă anuiez: cum aș putea să mă amuz? În mijlocul durerii surde care roade

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

inima mea nu știe pentru ce, de cîteva zile, mă simț mai plin de viață; îmi pare că orizontele vieții mele se întinde; că am oarecare dorință ca să sper; dar ce să sper?

D-na Maria mi-a spus că cunoaște de mult pe acea frumoasă femeie. Ea e rudă cu d-na Catherina; vine adeseaori pe acolo; e o bună femeie după cîte s-arată.

2 noiembrie

Și cutez încă a mă mai plînge... Sărmană femeie! vezi, ea știe ce va să zică suferința! Azi, Tina mi-a povestit toată această tristă istorie cu talentul său de romancieră și cu inima sa de femeie.[84] Într-adevăr aceasta e o fatalitate; ea se numește Mnemosina.

Ah! acest nume e prea gingaș; are în el melancolie și mîndrie, suferință și demnitate; dacă aș fi femeie mi-ar plăcea să mă numesc Mnemosina.

aceeași zi... seara

Am profitat de un minut de repaos, astă seară, pentru ca să examin puțin pe această *frumoasă femeie;* ea este amică cu d-na Zoe; aceasta o iubește prea mult.

Mnemosina într-adevăr este o femeie frumoasă, și are în fizionomie un nu știu ce care nu-l găsești la oricine; chipul ei e dulce și puțin muscător, dar fără răutate. Ea pare plină de simplicitate, de prea multă simplicitate, și d-na Catherina găsește că nu-și prea bate capul ea pentru lume.

I se acordă mult spirit, multă originalitate; eu n-am auzit-o să spuie ceva care să te izbească. Dar sunt ființe care trăiesc o viață-ntreagă pe o reputațiune dobîndită nu prea se știe cum.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Din partea unei femei care tace și știe să asculte se presupune totdeauna mult spirit. Adevărul e că adeseaori pari a avea spirit nedeschizînd gura. Cu toate acestea, cată să mărturisesc, această *frumoasă femeie* are în colțul buzei ceva care seamănă cu un dispreț sau cu o ironie încîntătoare. Ea pare a-ți zice: Dacă aș voi să vorbesc, să zîmbesc, să-ntinz piciorul sau să-mi mlădiu talia, aș face-o mai bine decît toate femeile voastre, *dar nu voiesc*.

Și această obstinațiune de a se ține în umbră, de a se ascunde, o face să fie remarcată. Aceasta oare n-o fi vreun calcul din partea ei?

Ah! hotărît sunt prea aspru pentru această sărmană femeie.

3 noiembrie

Azi am fost la d-na Catherina; ea se plîngea că eu o neglijez; am găsit-o singură... cu acea *frumoasă femeie*.

Erau amîndouă lîngă foc și vorbeau. Din camera vecină, de unde le-am zărit, am făcut o mișcare ca să mă retrag, dar d-na Catherina care m-a văzut s-a sculat și a alergat după mine rîzînd.

Am intrat dar, dar nu mă simț eu în voia mea cu acea frumoasă femeie.

Am vorbit cîtva cu dînsa. Vocea sa e dulce și pură și prea simpatică, dar puțin tristă.
Diseară ea va fi la serata d-nei Zoe.

aceeași zi... seara

Deși eram cam suferind, dar am fost la acea serată.

Ardoarea mea pentru plăcere mă surprinde, în adevăr. Din toate femeile de aci mai mult mi-a plăcut figura Mnemosinei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Serata era minunată și nu-i lipsea decît ceea ce lipsește mai totdeauna seratelor; danțatori; așa încît am fost constrîns să dănțez. Mnemosina a dănțat și ea cum nu mi-aș fi putut închipui din parte-i. În adevăr, încep a crede că ea merită mai mult decît i se dă.

Am dănțat o polcă cu dînsa.

5 noiembrie

Ziua mea de azi a fost o bună și dulce mică zi; încă cîteva ca aceasta și voi crede că primăvara va renaște în inima mea.

Pe la 10 ore am fost la Tina, acolo se afla Mnemosina, ea m-a luat de mînă, m-a întrebat cum mă aflu, căci acum suntem amici buni.

aceeași zi

Recitind primele pagini ale jurnalului meu, observ că am povestit numai cîteva fapte, dar cît despre inima mea n-am zis nimic. Îi ascund impresiunile mele, tocmai parcă l-aș scrie pentru confesorele meu. La ce mai serv dar să aibă cineva un jurnal, un confidente, un amic? De aci înainte vo fi franc; am să studiez inima mea.

8 noiembrie

O iubesc! da, o iubesc! În van aș căta să mă mai ascunz, o iubesc! și de cum am văzut-o, am simțit că o voi iubi.

O, tu, care c-o privire,
Focar dulce de simțiri,
Poți da viață și iubire,
Dor de tandre fericiri,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Vino, vino de zîmbește
Unui suflet întristat,
Cînd suspinu-i rătăcește
De ecouri repetat.

Tu, steluță amoroasă,
Varsă raza ta puțin,
Colo-n calea întunecoasă
Unde plînge un străin.

Dă-i lumină; cînd oftează
Dă-i putere a trăi,
De nu mîine a ta rază
D-un mormînt se va izbi.

„Te iubesc! — suspinu-i zice
Și te chiamă abătut, —
Căci vezi frunza stă să pice,
D-a pica eu sunt pierdut!“

„Gîndul meu vorbind de tine
Rătăcește pînă-n cer
Rîzi odată pentru mine
Pînă zilele-mi nu pier!“

A mea rană e adîncă
Pentru-un suflet simțitor;
Sunt zdrobit d-a sorții stîncă,
Dar nu voi, nu voi să mor!“

Tu dar care c-o privire,
Focar dulce de simțiri,
Poți da viață și iubire,
Dor de tandre fericiri,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Vino, vino de-i zîmbește,
Și mîngîie al lui dor;
Vino morții de-i răpește
Un biet suflet simțitor.

Acest secret așa de dulce și așa de trist, păstrează-l bine, cărticica mea de aur, căci el trebuie să trăiască și să moară numai între noi.

9 noiembrie

Dumnezeul meu! dar ce-am făcut, care este culpa mea, crima mea, ca ceea ce ar fi pentru alții o supremă fericire să fie pentru mine un motiv de lacrime și de dureri? Iubesc pe Mnemosina, am în fine în inimă acel amor care dă viață și inundă de lumină cerească; am visul meu realizat; am totul ceea ce dă speranța, ceea ce te face să înțelegi și să binecuvîntezi pe Dumnezeu. Am amorul, acea flacără care purifică sufletul, acel vultur care poate privi în față soarele, și care, pe aripa sa, duce inima pînă la cele mai înalte bolte ale cerului; am în mine ceea ce-mi trebuie ca să mă măresc, ca să deviu om, ca să mă simț capabile de toate devotamentele sublime; am viața, și trebuie să înăbușesc, să distrug, să sfarm, să mă fac destructorul impiu al operei lui Dumnezeu:[85] pentru ce?

Străin mai sunt în lume,
N-am nici un ajutor;
În calea-mi fără nume
Las plînsu-mi arzător.

Un dor mi-e-ntreaga viață,
Cumplit e scrisul meu,
A zilelor dulceață
N-o știu, n-o cunosc eu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Lipsit de orice bine
Aș vrea poate să mor;
Dar tot ce mă mai ține
E visu-mi de amor.

Un vis frumos ca tine,
O îngerașul meu!
Ce-n somnu-mi ades vine
Să-mi dea tot ce n-am eu.

Și-atunci pare că-n lume
Mai mult nu sunt străin,
Pot vieți-mi să-i dau nume,
Un nume d-amor plin.

Prezentul îmi zîmbește,
Mă uită orice dor,
Speranța-n mine crește,
Și crez în viitor.

Că-n el te văz pe tine,
O îngerașul meu!
Tu ce poți pentru mine
Mai mult ca Dumnezeu!

Și pare că-mi zici mie:
„Ascultă! te iubesc!“
Și-atunci de bucurie
De-odată mă trezesc.

Și-n preajmă-mi văz deșertul,
Nemic de veselii;
Te strig de-mi arde pieptul,
Te aștept, — dar tu nu vii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Te aștept; beat de răpire
Visez un paradis;
Dar astă fericire
Mi-e dată numa-n vis.

Căci sunt străin în lume,
N-am nici un ajutor.
P-o cale fără nume
Trec singur gînditor.
. . . . . .

10 noiembrie.

Revolta mea contra societății[86] e o acțiune rea. Sărmană societate! ce-ar deveni ea dacă ar fi silită să-și bazeze legile sale pe capriciul unui nebun cap ca al meu?

Nu, nu, totul e bine, și numai eu sunt rău, numai eu sufăr, numai eu sunt nedrept.

Acum mă simț mai liniștit, poate voi putea năbuși zborurile inimei mele. Diseară, în loc de a mă duce la adunare unde va fi ea, voi sta acasă; mă voi închide cu suvenirile mele. Poate că acele suveniri mă vor face să uit... Cine știe? Dumnezeu mă va ajuta.

11 noiembrie

Pentru ce nu m-am dus? O seară petrecută cu mine singur mi-a făcut cel mai mare rău. Cărțile mele de altădată mi-au amintit trecutele mele vise și toate acele vise mi-au arătat pe Mnemosina; ruga mea mi-a înălțat inima, și inima mea înălțîndu-se s-a apropiat de Mnemosina. Vream să cer lui Dumnezeu uitarea, și am cerut amorul Mnemosinei; vream să dau puțină liniște sufletului meu, și sufletul meu, lipsit de lumină, s-a tot izbit de pereții creerilor, astfel precum ar face o columbă căutînd să zboare într-o neagră închisoare. Vream să nu mai iubesc, și iată-mă devenit gelos: da,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

gelos de toți cei ce o împresor, de toți cei ce au văzut-o ieri, în acea adunare, pe cînd eu stam aci ca să plîng; gelos de feciorul care i-a luat mantila de pe umeri; gelos de cupa plină care a atins buzele ei; gelos de bărbatul ce a condus-o la cadril, ce i-a strîns mîna, căruia ea i-a vorbit. Aș voi să fiu eu pămîntul întreg, pentru ca pretutindeni să mă găsească numai pe mine, să nu poată iubi pe altul decît pe mine! Doamne, doamne, unde mă va conduce această pasiune așa de arzătoare și așa de geloasă?. Ah! dacă Mnemosina ar putea să mă iubească, aceasta m-ar scăpa.

14 noiembrie.

E învederat, eu nu mai trăiesc decît prin excesul vieții; frigurile mă topesc, nu mai dorm; sunt palid, slăbesc; acest rău este spăimîntător, dar fără remediu.

Medicul meu pretinde că abuzez prea mult, că prea mă ostenesc și afirmă că luînd cîteva băi, repaos, o hrană confortabilă, și puțin vin negru, într-o lună cel mult voi fi bine.

Au acestea nu te fac să te îndoiești de știință și să te întrebi dacă ea nu este mai mult o hipoteză de cît o realitate?

15 noiembrie

Nu, nu voi ascunde mai mult timp secretul meu; îl voi spune tutulor, afle-l chiar soțul ei, și omoare-mă! Dar mai nainte Mnemosina, ea, va ști că am iubit-o; nu voi să asiste la moartea mea fără a cunoaște motivul ei. Aceasta ar fi o nerozie din parte-mi, și cel puțin îi voi face un serviciu prin aceasta dîndu-i ocaziunea de a studia inima omului sub o fizionomie nouă.

17 noiembrie

Mi-am păstrat secretul; în lipsă de alt bine, cel puțin rămîie-mi aceasta. Mnemosina, dacă ar fi ea o altă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

femeie, oare n-ar înțelege că o iubesc? Dar nu, aceste pretinse cunoscătoare, sau ca să zic mai bine, doctori în știință morală, analizez foarte bine simțurile false și nu înțeleg nemic din realitatea vieței. Ele seamănă cu acei soldați de la teatru cari cu cel mai mare curaj dărîm cetățile de mucava și cari, la cel dintîi foc al inamicului, n-ar ști cum să fugă.

Aidi, iată că acum atac tot, pînă și pe ceea ce o iubesc! Oh! durerea este o legătură sîngerîndă care te orbește.

Mnemosina fără-ndoială a-nțeles că o iubesc, căci alții au devinat-o chiar. Dar ea nu mă iubește, iată tot! Se conduce ca o femeie cumsecade, și pentru aceasta îi sunt dator mai mult amor și recunoștință.

Cu toate acestea îmi pierd oarecum capul cînd o văz, și nu pot fără a o vedea.

18 noiembrie

O, Dumnezeul meu! ce se petrece oare în mine? Inima mea e strînsă, parcă aș sta să plîng. Simț contra Mnemosinei mișcări de ură; îmi pare că acel amic, acel amic care a strîns-o de mînă îmi fură un bine care este al meu, că privirea și vocea Mnemosinei sunt ale mele, că ea este culpabilă către mine!

Cu toate acestea ce a făcut ea? Ea a priimit p-un amic! Și eu, străin, necunoscut, ce-am drept să cer? Nemic alt decît politețe. Și cine mi-a refuzat-o? Dar am văzut mîna ei într-a lui; ea nu o retrăgea; și cînd privirea mea s-a țintuit asupră-i ca cum ar fi vrut s-o întrebe, ea și-a întors ochii, ea n-a cutezat a o susține.

Pentru ce? sărman nebun ce sunt! îmi promisese ea ceva? Este ea oare soția sau fidanțata mea? Mă iubește ea sau mi-a zis că mă iubește?

Și pentru ce m-ar iubi ea? spusu-i-am eu că o iubesc? Și o iubesc eu oare, eu care, pînă azi, am privit-o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cum privește cineva o frumoasă floare, cum privește cineva o păsărică sărind amoros printre frunzele verzi?

Cu toate acestea, cînd el i-a strîns mîna, mi s-a părut că mi se rupe ceva în inimă; cînd ea rîdea cu el, cînd o dulce și senină veselie lucea pe fruntea și în ochii ei, am simțit că ea nu avea drept să ia o fericire ce nu venea de la mine.

Desigur acestea sunt friguri, friguri care vor trece pînă mîine; din fericire că ea n-a văzut nemic; ar fi rîs... Mnemosina să rîză de mine! O, acestea sunt friguri, trebuie să dorm! nu, am trebuință de aer, trebuie să îmblu.

1 decembrie.

Iată mai multe zile, mica mea carte de aur, de cînd n-am confiat nemic fericitelor tale foițe. Vezi tu, sunt mărturisiri care le cugetă cineva și nu le scrie; speranțe cari se plimbă, ca niște licăriri de noapte în inimă și cărora nu îndrăznește cineva să le dea un corp, temîndu-se ca, atingîndu-le, să nu le vază pierind. Aci sunt eu ajuns; nu știu dacă trebuie să sper sau să mă tem; cu toate acestea mă simț că trăiesc; îmi pare că Mnemosina mă iubește.

Miercurea trecută, am condus-o acasă împreună cu Tina. Sania noastră era așa de mică încît abia puteam sta cîteși trei. A trebuit ca ea să mă ție de mînă pentru ca să nu caz. Cînd am ajuns la dînsa mi-a amintit promisiunea ce-i detesem de a-i trimite poeziile mele. — O, Dumnezeul meu! bătea oare inima ei atît de tare ca a mea cînd i-am ajutat a se da jos?

2 decembrie

Azi i-am trimis poeziile mele. Poate că Tina i-o fi spus că acolo sunt cîteva visate pentru ea... Ce să crez! Ce să crez! Gîndește ea acum la mine? Mă iubește ea, mă va iubi?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ah! cîtă nespusă mîndrie conține aceste convinte: *a fi iubit,* a fi trebuincios la fericirea altuia! a găsi și un suflet care să cheme pe al tău, care să vegheze asupră-ți, care să se intereseze la toate senzațiunile tale, care să-și așeze fericirea lui în fericirea ta și să-ți ofere în orice minut refugiul său adorat!

Fără amor, ce este viața? O cale dureroasă, împresurată de întuneric, o cale în care nimic nu te susține, nimic nu te luminează. Cu amorul, calea înflorește; o lumină senină te conduce; nu mai ești singur, ca să suferi, ca să te îndoiești, ca să aștepți.

8 decembrie.

Viu de la ea. Ea era în pat, cam bolnavă. Ah! cît de frumoasă, cît de răpitoare mi s-a părut. Pe frumosul ei gît nu avea nici o mîndră dantelă sau vreo scumpă ghiupiură[87], dar numai o simplă batistă înodată. Pe fruntea-i nici un mărgăritar, dar și nici o zbîrcitură, dar un ochi cast și viu, dar o privire limpede. Unde străluce privirea, la ce servă diamantul?

Mnemosina a debutat printr-un compliment asupra poeziilor mele, făcîndu-mi oarecari dulci critice și dîndu-mi niște consilie excelinte.

Mărturisesc că n-ascultam deloc, lăsam auzul să soarbă vocea Mnemosinei, pentru că ea se cobora pînă în inima mea și găsea acolo un tandru ecou; dar cercam a visa pentru ca să-mi figurez că acea voce așa de dulce vorbea de amor, iar nu de poeziile mele.

Într-un rînd, ca să-i citesc una din poeziile mele, o poezie făcută pentru dînsa, m-am apropiat așa de mult de ea, încît simțeam calda ei respirare, lunecînd în sînul meu, bucla ei ușoară mi-atingea obrazul, și atunci mîna mea, fără voie-mi, se împletici împrejurul taliei ei și am strîns-o, da, am strîns-o acea talie, dar așa de ușor, așa cu teamă, încît ea nici n-a simțit; n-a simțit sau s-a făcut că nu simte?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Apoi am vrut să-i spui că acea poezie, care i-a plăcut, după cît mi-a arătat, era făcută pentru ea, dar nu știu ce m-a oprit de a i-o spune. Am vrut s-o fac să înțeleagă aceasta, dar ea a început să-mi vorbească de glorie. — Au această voce pe care ea vrea s-o crează, eu nu știu bine că minte? — Și ce să știu eu de glorie?

Gloria trece iute, prosperitatea zboară, puterea cade, eu nu voi nimic alt decît zîmbet și vocea ei, aer, umbră, flori și lumină. Nu voi decît privirea ei, steaua mea, decît suflarea ei, floarea mea. Sub geana sa plină de lumină cerească nu voi să caut decît amorul! Cugetarea mea, urnă profundă, care ar putea să umple întreaga lume, nu vrea să umple decît inima ei!

O, înger cu ochii plini de scînteie, femeie cu zile pline de lacrime, ia sufletul meu pe aripile tale, și lasă inima mea la picioarele-ți.

10 decembrie

Nu visez oare?

Fericirea mea e moartă. Un om o zdrobește fără nici o muncă; c-un act al voinței sale el șterge toate speranțele mele, omoară viitorul și viața mea.

Mnemosina! Vrea să mă oprească de a mai vedea pe Mnemosina! să mă despartă de carnea cărnurilor mele!

Nu, nu omule, tu nu ești destul de forte pentru aceasta... Nu se smulge așa lesne inima din pieptul meu...

O, Dumnezeul meu! pentru ce mă lovești tu așa tare? Au ca să mă pedepsești că mi-am ridicat capul și că m-am lăsat prin fericirea mea să mă-nalț pe d-asupra omenirii? Oh! dacă aceasta este o crimă, ea e expiată!...

O! nu, este cu neputință; eu dorm, visez; deșteptați-mă, fie-vă milă, deșteptați-mă!

Nu, nu, sunt deștept, prea deștept; atunci cînd eram fericit, visam.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ce! n-o voi mai vedea! Oh! ar fi trebuit să știu mai dinainte aceasta; ieri n-am privit-o destul, nu m-am adăpat destul de vederea ei! N-o voi mai vedea, nu, nu!

11 decembrie

Ce teribilă noapte am petrecut! Eu n-am văzut-o nici cum! Orice mîngîiere dar mi-e refuzată! Cît aș fi fost de fericit dacă ea ar fi putut să vază lacrimile și durerea mea, dacă ar fi luat parte la ea!

Dar nu! lacrimile ei mi-ar fi zdrobit inima; mai bine că n-am văzut-o, că nu i-am putut vorbi. Ce curaj mi-ar fi trebuit ca să-i ascund suferința mea? ca să nu-i arăt fundul inimei mele?

Sunt singur! n-am cum respira răsuflarea ei; dar ce? ochii mei nu vor mai întîlni pe ai ei? mîna mea nu va mai strînge mîna ei? vocea ei nu va mai răsuna în inima mea? Oh! imaginea ei ocupă toate visurile mele, toate cugetările mele; amorul ce am pentru ea este viața mea; în fundul celor mai indiferente acțiuni ale vieței mele cineva poate regăsi acest amor, și n-o voi mai putea vedea! . . . Nu, nu, aceasta este cu neputință.

19 decembrie

Aseară am revăzut-o; ea avea un ce sublim în privirile sale, priviri strălucitoare de melancolie ca ale serafimilor; fruntea ei era albă, culoarea obrajilor săi semăna cu coloarea norilor, pe care apusul soarelui îi pinge cu roșu. Buzele sale, buze răpitoare cari m-au făcut să visez atît de mult îndată ce le-am revăzut.

Oh! cine poate vedea roza înflorită și a nu dori să o smulgă? Cine poate admira dulceața și strălucirea frumuseții, fără a-și simți inima întinerită? . . .

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Iarăşi am văzut-o ieri în murgul serii,
Era mai frumoasă ca zîna plăcerii.
Era mai frumoasă decît visul meu,
Şi tu numai, Doamne, ştii ce-am simţit eu!

Mai albă fecioară, crez, n-a stat pe lume,
N-a putut să nască nici a mării spume;
Chiar la dreapta-ţi, Doamne, mai frumos ca ea
Înger nici avuta-i, nici că vei avea!

N-a născut p-o buză mai dulce zîmbire,
N-a ars într-un suflet mai tandră simţire,
Nici pas mai uşure n-a jucat prin flori,
De cînd se sărută zînele în zori!

Tristă buriană roza mi se pare,
Cînd îi privesc chipul, faţa-i rîzătoare.
Cerul farmec n-are pentru ochii mei,
Ziua n-are raze cît privirea ei.

Şoapta primăverei n-are armonia
Ce răsfaţă glasu-i viu ca veselia,
Roua nu e pură ca plînsul ei lin,
Lîngă sînu-i luciu crinul nu e crin.

De cum am văzut-o visez cum visează
Fluturul p-o floare la a lunei rază.
Viaţa mea întreagă, gînd nestrămutat,
E un pas, o Doamne, d-al ei pas legat!

De cum am văzut-o o flacără vie
Arde cu nesaţ, arde cu beţie,
Inima-mi setoasă, sufletu-mi tăcut,
Arde şi mă doare; dar nu cer s-o uit!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

25 . . . decembrie

Azi pe la două ore am fost la Mnemosina; Tina mă rugase să mă duc s-o iau de acolo. Eram hotărît să-i spui tot ce sufăr, dar bărbatul ei era față și a trebuit să mă retrag tot cum venisem. Diseară însă, cu orice preț, îi voi vorbi.

aceeași zi . . . seara

Cînd i-am spus că poezia *La Mima* este făcută pentru ea, s-a uitat lung la mine. Nu mai țiu minte ce i-am mai zis, tot ce știu este că stam plecat la urechea ei, palid și o lacrimă lucea în ochii mei. Răspunsul ei nu s-a părut mișcat. Au surpriza numai să-i fi dat acea emoțiune? — pentru ce s-a sculat ea îndată de lîngă mine? . . .

Dumnezeul meu! fă ca Mnemosina să mă iubească o singură zi, și apoi ia-mi viața!

26 decembrie

Am fost la operă unde era și ea. În vro două rînduri binoclul ei s-a îndreptat asupră-mi, m-a țintit mult timp. Eu am făcut asemenea. De cîte ori m-am uitat spre loja în care se afla ea am întîlnit privirile ei; așa dar privirile noastre se căutau! Fi-va de amor? . . . Oricum, tot mă simț mai bine decît ieri, visează dar, visează sufletul meu!

Ea

„Este o țară mai bogată decît Orientele, mai nemărginită decît lumea și aceasta țară este țara viselor!

Cînd vine vara și cînd, vara, vine seara liniștită și dulce;

Cînd boschetele sunt pline de flori și vița verde se-ntinde sub fereastra mea;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cînd se șterg unul cîte unul, în umbră, arborii grădinei și se sting cîte unul, unul, zgomotele pămîntului;

Cînd stelele se deșteaptă în cer, și la fiecare fereastră apare o lumină roșiatică;

Cînd sunt singur, singur de tot sub un boschet de verdeață, și nimeni nu vine să mă distreze;.

Îmi place să visez, să încalec pe un cal cu aripe nemărginite și să mă ridic așa de sus, colo în cer, încît să nu mai văz nimic, să nu mai auz nimic după pămînt.

Dar visul meu mă readuce pe pămînt.

Mă văz în el mai avut decît munții de aur, mai puternic decît toți monarhii uniți, mai fericit decît fericirea chiar, mai mare decît geniul unui secul.

Și cu toate acestea eu nu port nici o coroană pe capul meu, căci visul îmi zice că coroana de aur și de diamante se schimbă adeseori într-un cerc de fier și sfarmă fruntea care cutează a o purta.

Eu nu poruncesc unui popor puternic, căci visul îmi zice că poporul seamănă cu un mare val care crește mereu, și înghite pe acei cari voiesc a se opune mergerii sale.

Eu nu sunt nici un sinior castelan, n-am nici castele forți, nici citadele, nici soldați, nici gropnițe în cari să arunc cadaverile, nici cai acoperiți cu fier, nici vînători cu torțe, căci visul îmi zice: Trecutul e trecut! ... Nu e dat omului să-l tragă din ruinele sale. Lui Dumnezeu nu-i place ca să se galvanizeze cadaverile ce el face.

Eu nu sunt nici un mare căpitan, nici un mare poet, nici un mare pictor; n-am nici gloria unui Cesare[88], nici a unui Rafaele[89], nici a unui Shakespeare[90], căci visul îmi zice:

Gloria este mizeria, adeseori foamea, gelozia, nedreptatea în cursul vieței; un biet coșciug și puțină pulbere după moarte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Dar eu sunt mai mare decît geniul unul secul, mai fericit decît fericirea chiar, mai puternic decît toți monarhii uniți, mai avut decît munții de aur... pentru că iubesc.

A iubi! a iubi! a iubi! repetă visul, este primul bun lucru al pămîntului, este singurul; căci este singurul ce-i dă cerul, și acela care posedă în inima sa o părticică din cer este mai avut decît acela care posedă tot pămîntul, și acel care poate strînge în brațele sale o femeie iubită ține acolo un tezaur mai mare decît tezaurele Orientului.

Dar pe cine iubesc oare, o dulcele meu vis?

Ei bine... pe Ea! răspunde visul, și am făcut-o din tot ce am mai bun, tot ce am mai pur.

Ochii ei sunt două stele, vocea ei e o notă din arpa eoliană, surîsul ei e o speranță, fruntea ei, speculul[91] Psycheii[92], și sufletu-i se reflectă în el; mîna ei e a lui Phidias,[93] piciorul ei al lui Praxitele,[94] și Venerea i-a dat drept talie centura sa.

E un demon, e o femeie; e mai mult decît atîta, este Ea!

Și acum, frumosul meu vis cu aripioare înstelate fă ca steaua să știe că e stea, fă ca femeia iubită să afle că e iubită!"

27 decembrie

Nu, amorul nu seamănă cu nici unul din celelalte sentimente ale noastre; senzațiunile ce ne face el să avem nu seamănă cu nici una din celelalte senzațiuni ale noastre; a voi să prinzi amorul pentru ca să-l analizezi este a voi să prinzi flacăra care fîlfîie pentru ca s-o topești, este să cerci imposibilele! Eu nu mai cerc nici chiar să discut cu inima mea; știu bine că inima mea nu m-ar asculta dacă aș voi să-i vorbesc acel limbagiu antiraționale în amor ce se numește rațiune. Eu seamăn cu o floare atîrnată d-asupra apei, și pe care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
www.muzeuldigital.ro/mdr

aurora serei a dezlipit-o de tulpina sa și a precipitat-o în corent. Ce poate sărmana floare singură în mijlocul corentului ce o tîrăște? Rîuleţul conduce la gîrlă, gîrla conduce la fluviu, fluviul conduce la Ocean, și Oceanul seamănă cu un nemărginit neant în care totul se afundă; dar oare ce pot eu? Pentru acea mică floricică căzută din întîmplare în rîuleţ, Dumnezeu schimba-va pămîntul, opri-va fluviurile pentru a le face să se întoarcă la sorgintele lor și să reverse toate corentele? Nu, fără-ndoială, căci dacă în Ocean totul se pierde pentru noi, totul se regăsește pentru Dumnezeu. Oceanul e calea care c-un cap ţine de pămînt și cu celălalt de Cer. Vie naufragiul! Eu sunt gata; dacă sunt culpabile, dacă lumea mă va osîndi, voi apela la tribunalul lui Dumnezeu. Pe fiinţa supremă o voi întreba pentru ce m-a făcut așa de slab contra unui amor așa de mare?

Toată noaptea m-am gîndit la Mnemosina, toată noaptea sufletul meu a fost cu al ei; restul pămîntului dispăruse, și noi eram singuri într-o grădină fermecată, unde sufletele aveau o voce și cîntau. Mnemosina îmi zicea:

— Te iubesc!

Și eu îi răspundeam prin niște așa de dulci și tandre cuvinte încît ele s-au cadenţat în poezie, și încît azi dimineaţă, readucîndu-mi-le aminte, am văzut că vorbisem în versuri.

Sărmane versuri amoroase, născute în umbră, între două vise, le voi scrie, și le voi da Mnemosinei, dacă vreodată, ea va ști că le-am făcut eu, vreodată, mi le va cere.

Te iubesc, îngîn zefirii, cînd se joc pe sînul serei,
Te iubesc, zic fluturașii ce cu florile șoptesc,
Te iubesc, cîntă molatec păsărica primăverei,
Te iubesc, îngere dulce, Mnemosino, te iubesc!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Te iubesc, şopteşte frunza cînd un vînt o-mbrăţişează,
Te iubesc, arăt pe ceruri cele stele ce lucesc,
Te iubesc, pe unde scrie dulcea lunei albă rază,
Te iubesc, îngere dulce, Mnemosino, te iubesc!

Te iubesc, zîmbeşte floarea sub sărutul fericirii,
Te iubesc, e nemurirea, e edenul pămîntesc,
Te iubesc, înton Serafii lîngă tronul Nemuririi,
Te iubesc, îngere dulce, Mnemosino, te iubesc!

Te iubesc, murmură unda pe cărarea-i nisipoasă,
Te iubesc, repetă eco de sub malul pitoresc,
Te iubesc, e visu-mi d-aur, rugăciunea-mi călduroasă,
Te iubesc, îngere dulce, Mnemosino, te iubesc!

Te iubesc, e fruntea-ţi mîndră ce-n albi crini se înfăşoară
Te iubesc, sunt ochi-ţi tandri ce mă ard şi mă uimesc,
Te iubesc, e buza-ţi fragă, trandafir de primăvară,
Te iubesc, îngere dulce, Mnemosino, te iubesc!

Te iubesc, e sînu-ţi luciu, a frumuseţilor emblemă,
Te iubesc, eşti tu, e totul ce-am dorit şi ce doresc,
Te iubesc, e şoapta vieţi-mi, e credinţa mea supremă,
Te iubesc, îngere dulce, Mnemosino, te iubesc!

XXXIV

29 decembrie

Acum sper, încep a crede. — Dumnezeu, în această seară, mi-a deschis inima ca să arunce în ea cerul. Totul este frumos, totul îmi rîde în viaţă şi port capul aşa de sus, încît îmi pare că nu-l mai simţ pe umerii mei, şi dacă umblu, picioarele îmi par nişte aripe, atît

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de ușor sunt. — Cît de frumoasă are să-mi fie viața! ... cît de scurte o să-mi pară zilele ... de azi înainte voi avea dreptul să citesc în ochii ei, în sufletul ei ...

Doamne! dacă toate acestea nu sunt decît un vis, fă să mor înainte de a mă deștepta, pentru ca să rămîi tot în cer!

1 ianuarie

Da, ce-am făcut? Ce! i-am furat un sărut!

Vai! acel sărut ce i-am furat mi-a făcut mai mult rău mie decît ei; el n-a fost o fericire; i-am furat ce ar fi trebuit să-mi dea; acel sărut, care aluneca prin vinele mele ca un foc, pe ea n-a mișcat-o, a *contrariat-o;* am sărutat-o precum aș fi sărutat gura de marmură a unei statui sau a unei moarte; ea mi-a-nghețat inima. O, nu mai voi așa săruturi reci; dacă aș fi știut să-i surprinz acel sărut; dacă aș fi știut că aceea pe care o simțeam respirînd pe pieptul meu era liniștită și rece; că inima ei nu bătea mai tare decît alt-dată; că sîngele ei nu curgea mai cald, nici mai repede; că mîna ei în mîna mea nu tremura decît de frică, aș fi respins-o departe de mine ca pe un șarpe. Ceea ce iubesc în ea, în Mnemosina nu e corpul ei, nu e spiritul ei, e amorul, amorul ei. Dacă ea mă iubește sau mă va iubi cu un rece și ridicul amor de salon, c-un amor în care să nu-și puie toată viața, n-are de ce să se teamă de mine! N-o voi mai surprinde ... Amorul nu acordă, el dă, și este fericit de ceea ce dă!

2 ianuarie.

Am văzut-o-n ora cînd cosița-i deasă
Cădea ca o mantă pe sînu-i de flori;
Am crezut că este a zilei mireasă,
Și mi-am șters cu bucla-i lungile-mi plînsori

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Am văzut-o-n ora cînd ochiu-i dulce
Sta săpat cu flăcări sufletu-i curat,
Am crezut că-n Ceruri o stea nouă-mi luce,
M-am aprins de focu-i și l-am sărutat.

Am văzut-o-n ora cînd pe buza-i vie
Rîsul cel molatec dormea răsfățat;
Am crezut că soarta îmi surîde mie,
M-a fermecat rîsu-i și i l-am furat.

Am văzut-o-n ora cînd suflarea-i lină,
Revărsa pe zefiri profum aurit;
Am simțit de flăcări inima mea plină,
M-a-mbătat suflarea-i și i-o am sorbit.

Am văzut-o-n ora cînd focul iubirii
Umfla sînu-i luciu, mai alb ca un crin,
Am crezut că este vatra fericirii
Ș-am lăsat în sînu-i ultimul suspin.

Și d-atuncia viața mi-e un paradis,
Sufletul meu cîntă, cîntă și în vis!

4 ianuarie

Oh! ea mă iubește; ea mi-a spus-o, mi-a spus-o, aceasta nu este un vis; nu cutez să crez în atîta fericire; deșteptarea ar fi spăimîntătoare. Tu, Mnemosino, tu ești a mea! Oh! mulțumim! mulțumim! ție-ți sunt dator toată fericirea vieței mele: nu e așa, eu nu visez?... O! nu, este ea; aceasta e prea mult, e prea multă fericire, prea multă pentru un om! ea mă doboară, ea mă omoară! Ea este a mea, al meu este amorul ei! O Dumnezeul meu!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Muzica sună, dulce vibrează,
Sala străluce de mii făclii;
Dar mult mai dulce, ah! scînteiază
Focul răpirii în ochi-ți vii.

Dă-te pe brațu-mi, îngere dulce,
Și c-un valț tînăr și răpitor,
Din floare-n floare eu te voi duce
În Paradisul sublim d-amor.

Încinge-ți fruntea cu-aste flori june
Ce pentru tine țin a zîmbi,
Că-apoi în sînu-mi eu le voi pune
După ce-n bucla-ți vor vesteji.

Căci mult ești dulce, mult ești frumoasă!
Nu mă mai satur, te tot privesc.
Inima-mi bate, arde setoasă,
Și-mi sparge pieptul cînd îți gîndesc.

Eram o frunză fără tulpină
Zburam în silă dup-orice vînt;
Azi stam pierdut pe o colină,
Mîine plîngînd pe un mormînt.

Eram sărmanul fără de nume,
N-aveam nici reazăm, nici conductor;
Ca tot săracul, gonit de lume,
În toată vremea doream să mor.

Cu desperare, cu nebunie,
Blestemam soarta-mi în orice pas;
Și-astăzi de bine, de veselie,
Mîn pîn-la Ceruri voiosu-mi glas.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Zilele mele se scurg uşoare,
Şi neumbrite de nici un nor;
Sufletu-mi rîde căci nu-l mai doare
Inima-mi cîntă beată d-amor.

Ginduri cernite şi dureroase
În a mea minte nu se mai strîng;
Nopţile-mi toate sunt luminoase,
Nu mai am lacrimi, nu ştiu să plîng!

Unda îmi rîde, iarba-mi şopteşte,
Pasărea ţine a-mi tot cînta,
Mica foiţă umbră-mi găteşte,
Floarea profumuri a mă-mbăta.

Natura-ntreagă blînd mă răsfaţă,
Pe calea vieţei trec rîzînd eu.
Tot mi-e răpire, tot mi-e dulceaţă;
Am şi credinţă şi Dumnezeu!

Şi-astea toate sunt dator ţie,
O, Mnemosino, frumoasa mea!
Tu, ce, prin şoapta-ţi de armonie,
Mi-mprăştii şi dorul şi noaptea-mi grea.

Vin' dar în braţe-mi, îngere dulce,
Şi c-un valţ tînăr şi răpitor
Din floare-n floare eu te voi duce
În Paradisul sublim d-amor.

8 ianuarie

Ea mă iubeşte! o, Mnemosina mea! cît de frumoasă e ziua mea! Încep o nouă viaţă.

Ah! cîtă fericire aş vrea să-i dau! cît îmi pare de rău azi că n-am toate darurile naturale la cari n-am visat niciodată! cît de mult aş vrea să fiu frumos pen-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tru ca privirile ei să se poată opri numai pe mine, precum privirile mele se ţintez numai pe ea. Ea este aşa de frumoasă, ochii ei au atîta dulceaţă.

Spiritul ei e aşa de uşor, aşa de graţios! eu n-am decît un exterior şi un spirit nensemnător: ea-mi dă de o mie de ori mai mult decît îi dau eu. O, mulţumim ţie, n-am să-ţi dau drept fericirea ce-mi dai decît amorul cel mai arzător, un suflet, o viaţă, ţie, totul ţie.

Spune-mi, spune-mi însă că eşti fericită de amorul meu, că ţi-e de ajuns! spune-mi că mă iubeşti! Va trece mult timp pînă să mă pot obişnui cu această idee; viaţa mea e astăzi aşa de schimbată printr-acest singur cuvînt.

10 ianuarie

Vai! cu-atîta gînduri eu ce mă voi face?
În curînd voi pierde tot cu a mea pace.
În curînd, văz bine, voi înnebuni,
Căci greu mai mi-e corpul, nu-l mai pot simţi.

Iubesc un scump înger, şi eu n-am putere
Ca să-l fac ferice aşa precum cere,
Precum al meu suflet doreşte şi vrea
Fii, fii blestemată, tu, ursita mea!!

Iubesc o femeie şi ea mă iubeşte,
Pacea vieţei sale mie mi-o jertfeşte;
Şi cînd îmi dă totul, tot ce are ea,
Eu, nenorocitul, nemic nu-i pot da.

Căci ce să-i dau oare? viaţa, ce e-n mine,
Simţurile-mi toate de iubirea-i pline? . . .
Dar au astă viaţă, au inima mea
Nu e a ei, Doamne, nu mi-a dat-o ea?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ce să-i dau dar, spune? ce soartă-i pot face?
Cum voi stinge setea-mi care nu-mi dă pace?
Cum icoanei mele voi alța altar
Fără să am aur și mărgăritar?

Ce! cînd arz d-a pune pe fruntea-i senină
Coroane, și-n mîna-i sceptru de regină,
Să pui p-alba-i frunte numai sărutări,
Și-n mîna-i un suflet plin de cugetări?

Ah! cît de greu sufăr cînd văz că pe lume
N-am decît o liră ș-un nensemnat nume.
Inima-mi atuncea, c-un adînc oftat,
Strigă: — Doamne! Doamne, căci m-ai mai lăsat!!!

12, ianuarie

Azi ea m-a întrebat rîzînd dacă poeziile ce-i dădusem să le citească sunt într-adevăr făcute pentru ea? Dar pentru cine pot fi!

Da, pentru tine, totdeauna pentru tine! ce-ar mai putea să cînte lira mea? Ție imnul amorului! ție ruga sufletului meu! Care alt nume poate deștepta azi delirul meu? Învățat-am eu alte cînturi? cunosc eu vrun alt drum? Da, tu ești care prin privirea-ți luminezi întunecoasa mea noapte; imaginea ta luce veselul meu somn; tu ții mîna mea cînd merg în umbră; și razele cerești îmi vin din ochii tăi! Destinul meu este păstrat de dulcea ta rugă; ea veghează asupră-mi cînd adoarme îngerul meu! Cînd inima mea soarbe vocea ta ea provoacă soarta.

Au nu sunt în cer voci cari te reclamă? Nu ești tu o floare străină de cîmpurile noastre? O, soră a virginelor din cer, sufletul tău este pentru sufletul meu reflectul focului lor, și ecoul cînturilor lor.[95]

Cînd ochiul tău cel dulce îmi vorbește și mă contemplă, cînd rochia ta mă atinge cu un ușor zgomot,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

crez că mă ating de vreun colț al templului, zic ca Tobia:[96] *Un înger este în noaptea mea!*

Cînd tu gonișî norul durerilor mele, am înțeles că de soarta ta cătă să se lege soarta mea. Te iubesc, te iubesc, te iubesc! Ah! te iubesc atît, încît la singurul tău nume plîng, plîng, căci viața e așa plină de rele!

Dumnezeul meu! pune pacea și veselia lîngă ea! Nu turbura niciodată zilele sale, ele sunt ale tale, Doamne! Tu trebuie s-o binecuvîntezi!

Tu-mi deschizi Cerul cu o zîmbire,
Și-mi dai viață cu un cuvînt;
Îngere dulce de fericire,
Eu pentru tine astăzi mai cînt!

Ochiul tău tandru, via-i privire,
Aprinde-n mine un farmec sînt;
Îngere dulce de fericire,
Eu pentru tine astăzi mai cînt!

Vocea ta lină mă dă-n uimire,
Mă-nalță-n ceruri după pămînt;
Îngere dulce de fericire,
Eu pentru tine astăzi mai cînt!

Cînd cazi pe brațe-mi în adormire,
Nu știu atunci unde mai sunt;
Îngere dulce de fericire,
Eu pentru tine astăzi mai cînt!

Cînd șoptești dulce tu de iubire,
Mi-aș vinde Cerul cu jurămînt;
Îngere dulce de fericire,
Eu pentru tine azi dar mai cînt.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Doamne! ce dulce și suav lucru e un amor ca al nostru!

Iată mai multe zile de cînd nu ți-am confiat nemic, scumpe jurnal; dar ce să zic cînd inima e așa de plină și cugetarea așa de activă? Iubesc, exist, mă simț fericit, și aceasta mă ocupă așa de mult, încît nu mai am nici un minut ca să mă gîndesc la amicii mei. Cu toate acestea revin la tine, sărmane confesore, ca să-ți spui că, dacă păcătuiesc, nu mă căiesc deloc și că, dacă nu mă vei ierta, nu voi mai crede în religiunea ta, căci ea nu mai este religiunea lui Dumnezeu.

Ah! fie iubiți cum sunt eu, cu această ardoare, cu această delicateță îmbătătoare, acei oameni cari mă acuză, și vom vedea dacă ei vor avea curajul să smulgă inima din pieptul lor, dacă, avînd cerul în ei, ei vor goni cerul pentru ca să puie infernul! E lesne, vorbind de amor, să zici: Iubește sau nu iubi! E lesne să-ți rîzi de un sentiment ce nu-l cunoști și să tăgăduiești ceea ce nu poți simți; dar e mult mai bine să poți răspunde:

— Iubesc, sunt fericit! Acest vis imposibil pentru voi, sărmani oameni, și după care suspinați atît de mult tot înegrindu-l, eu l-am realizat, și acum, spuneți, faceți, rîdeți după paravanele voastre, șoptiți la ureche, cu vocele voastre seci, ce-mi pasă! Credeți voi că cînd mă aflu în fața Mnemosinei, mai am timp de a vă băga în seamă, de a asculta răutăcioasele voastre cuvinte? O! nu; cînd Mnemosina e colea, n-am ochi decît pentru ea; cînd ea mișcă buzele sale, mă agăț de ele și nu mai am auz decît pentru ea!... O iubesc! auziți voi, și dacă pămîntul întreg m-ar blama, o voi iubi ceva mai mult, voi crede

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ceva mai mult în cer, și voi dispreţui ceva mai mult lumea voastră!

Dar afară din astea, acest amor nu e el oare pur, aşa de pur ca şi cerul în cele mai frumoase zile ale lui şi ca cristalul în cele mai frumoase ape ale sale? Ce facem noi altceva decît să visăm deştepţi, să ciripim ca nişte păsărele şi să cîntăm ca nişte poeţi? Amorul nostru este idealul idealismului, sufletul sanctificat chiar prin el.

Oh! cîtă fericire avem noi în toate minutele şi pe cari nimeni nu le ştie!

O iubesc, o iubesc eu!

Dacă cînt, e pentru ea. Dacă citesc ceva versuri, dacă zic vr-un cuvînt fericit, e pentru ea, numai pentru ea, totdeuna pentru ea. Dar ea o simte aceasta destul de bine, încît între noi e un fel de corent magnetic căruia datorim de a avea aceleaşi senzaţiuni, de a face să vibreze deodată amîndouă inimele noastre.

26 ianuarie

Doamne! cît o iubesc! Eu sunt cu totul al ei; ea are cugetarea mea constantă, secretul veseliilor mele, secretul celei mai neînsemnate, ca şi celei mai bune din speranţele mele. Numele ei îl murmur adormind, numele ei îl regăsesc în visu-mi, numele ei m-aşteaptă cînd mă deştept.

Şi ea, cum a putut oare să-mi răspunză prin nişte aseminea cuvinte. Cum a putut zice că prin dorinţa mea nu-i cer alt decît să-şi uite pentru mine toate datoriile sale, să trădeze... Negreşit că în acel minut ea nu s-a gîndit destul, nimic mai mult. Îi voi scrie.

„Eu voi ce vrea Mnemosina; nimic mai mult. Dar ea vorbeşte de datorii, de trădări, şi mărturisesc că

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

n-o prea înțeleg. Ah! Mnemosina, dacă amorul tău cată să semene cu amorul, precum acele false lumine de salon seamănă cu soarele, precum valul gîrliței adormite seamănă cu valul Oceanului, nu trebuia să mă iubești; căci eu dau un amor nemărginit, dar am trebuință de un soare pentru ca să lumineze sufletul meu și de un Ocean pentru ca să scald inima mea. Eu nu înțeleg acele datorii cari lănțuiesc corpul fără a lănțui sufletul, eu nu-nțeleg că femeia se poate da fără amor unui soț, și să se refuze aceluia pe care îl iubește. Sau mai bine, cînd cineva e silit să invoce vorbele mari, trebuie să facă fapte mari; trebuie să năbușească inima sa, să nu zică: Te iubesc; mai cu seamă să nu iubească, căci aci stă întîia trădare, întîia uitare a datoriei. Dar după ce a trecut peste această barieră, după ce și-a dat sufletul, să vie să zică: Mă voi opri aci; tu vei avea surîsurile mele, privirile mele, presiunea mînei mele, nimic mai mult, tu care te iubesc; și acela pe care nu-l iubesc, acela pe care-l înșel pentru tine, acela va avea sărutările mele, lanțul brațelor mele goale împrejurul gîtului lui; acela mă va chema și eu mă voi prostitua lui. Oh! Mnemosino! Mnemosino! a zice cineva sau a gîndi aceasta este a zice că nu crede în puritatea amorului său și că voiește să-l răscumpere.

Este a primi o rușine și o infamie gratuită; căci dacă amorul nostru este o crimă, tu ești culpabilă chiar așa, culpabilă mai mult ținînd cont de amorul unui soț pe care nu-l iubești.

Amorul este tot unul. Dacă tu mă iubești, nu face nici o împărțire impură; nu lăsa corpul tău unde nu mai este sufletu-ți; dacă tu împarți, nu mai este amor!

Negreșit, înțeleg și admir pe femeia acceptînd fără amor, dar pentru respectul promisiunilor sale,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

toate datoriile ce-i impune căsătoria, tîrînd cu durere toate lanțurile ce ea îi dă, și distrugînd din zi în zi inima sa pentru ca să sufere mai puțin.

Acea femeie, dacă o voi întîlni în lume, dacă fruntea ei va fi înclinată, dacă buza ei va fi palidă, eu o voi plînge, voi da lacrime lacrimelor sale, poate chiar o voi iubi; dar o voi lăsa în voia ei, nu mă voi cerca să reaprinz o flacără care nu este stinsă, dar care, înfășurată în propriile sale pîntece, se consumă ușor. Nu voi adăogi la durerea acestei femei, care se luptă cu atît curaj, o durere mai mult. Voi face mai bine sacrificiul vieței mele întregi decît să-i dau o singură căință. Dar ca o femeie să vie la mine, și să-mi zică: Te iubesc, iată-mă. Eu n-am căutat să rezist, pentru că știam că aceasta ar fi de prisos. Eu voi iubi și pe acea femeie, și o voi respecta ca pe cele mai pure, dacă în adevăr, acceptînd și promițînd acest amor, ea-i este credincioasă! Mnemosino, ți-am spus adeseaori, eu sunt o natură nefericită, nu judec lucrurile lumii cu ochii și cu inima lumii. Pentru mine, singura femeie culpabilă, cînd ea nu este mumă, este aceea care, de slăbiciune, înșeală doi oameni de-odată; pe bărbat pentru amant, pe amant pentru bărbat.

Da, e o nefericire de a-și simți cineva inima bătînd afară din legămintele legale; dar nu poate fi responsabil, și un amor mare, un amor venit de la Dumnezeu scuzează tot. Culpabil în ochii lumii, el este pur în fața conștiinței sale, și, în cele din urmă, el nu înșeală pe nimeni. Se depărtează de cel ce nu-l mai iubește.

Da, trebuie să aibă cineva curajul să iubească în ziua mare și să poată ridica fruntea sus pentru ca să fie loial.

Păcatul ascuns, păcat iartat! zice lumea. Ei bine! în acest păcat ascuns, în acest amor care se tîrăște pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

genunchi în umbră, ca un hoț, stă deloaietatea;[97] stă crima!".

aceeași zi

Nebunul! ce eram să fac? ce eram să fac, dacă-i trimeteam această scrisoare?... O, acum cînd mă gîndesc mai cu răceală, văz în ce prăpastie mă aruncam singur; căci ea negreșit mi-ar fi răspuns și răspunsul său ar fi fost desigur aceasta:

„George!

Ah! George, ești crud și fără milă, și ce ți-am făcut ca să merit acest exces de dispreț? Tu vorbești de femeia care se luptă! și știi tu dacă nu m-am luptat și eu, dacă n-am sleit toate puterile ființei mele ca să sfîșii, ca să zdrobesc inima mea; dacă, întocmai ca acei nefericiți jucători de cărți, nu mi-am înfipt unghiile în carnea vie a sufletului meu? Ah! eu nu m-am luptat, pentru că am avut generozitatea de a nu zice: Uite, privește acești ochi cari rîz, această buză care pare fragedă; ieri toate acestea erau palide, sfîșiate de lacrime! dar eu n-am voit ca tu să vezi ce-am suferit ca să-ți rezist, n-am vrut să-ți spui că am căutat să te urăsc, să te găsesc prea departe de tot ce inima mea visa despre tine, și eu nu m-am luptat!

Ah! oamenii sunt toți într-un fel! egoism! egoism! egoism! Noi cată să le dăm tot, și cînd suntem sacrificate amorului nostru, cînd, pentru a le procura lor o veselie de un minut, noi ne-am pregătit un viitor întreg de căinte și de lacrime, ei ne resping cu dispreț, ca și cum ar trebui să fim prea onorate de dezonoarea ce ei au bineconsimțit să ne dea, și cu o voce aspră ei ne zic: „Aduceți-vă aminte datoriile voastre!" Ah! mă înșel, aceasta e ceva mai mult decît egosim, e lașitate!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Dar, mă iartă! fără îndoială, tu nu m-ai iubit niciodată, și atunci dar cuvintele mele sunt un tediu[98] mai mult pentru tine și mă oprești.

Nu mai e trebuință să mă revezi, George! tu ai omorît, ai zdrobit inima mea sub lovitura unei decepțiuni spăimîntătoare, și știu prea bine ce plăcere ai putea găsi de aci înainte ca să contempli victima ta, ca să citești pe fruntea ei searbădă și palidă ca marmura unui mormînt:

— Aci zace un suflet!

N-ai nici o remușcare; mormîntul înghiață toate suferințele, și îți mulțumesc!".

Vai! iată ce mi-ar fi putut răspunde! Așa, prea cu drept nefericirea m-ar fi izbit, căci eu aș fi vrut-o; căci eu, cu inima veselă și pentru ca să am plăcerea de a scri cîteva ticăloase rînduri, aș fi sfărîmat lanțul fericit care mă unește cu Mnemosina! Atunci n-aș fi cutezat nici chiar să mă mai rog, n-aș fi mai avut drept. Dumnezeu mi-a dat totul și eu i-aș fi înapoiat tot; ce aș fi putut dar să-i mai cer?

XXXV

2 februarie

Acum sunt raționabile; mi-am luat partida din acel refuz al ei; numai, cîteodată îi surîz cu o durere așa de tristă, așa de melancolică; resemnarea mea are ceva în ea așa de devotat, dar și așa de dureros, încît Mnemosina începe a se găsi egoistă și crudă.

Ah! ea care era forte în luptă slăbește tare în victorie.

3 februarie

. . . . . .

Și roza din cosița-i o scoase și mi-o dete,
C-un zîmbet de acelea ce poate să îmbete

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ș-o inimă-npietrită d-amor și de simțiri.
Pe umărul meu capu-i lăsa ușor să cază,
Și ochiu-i se închise; părea cum că visează
Un vis de fericiri.

Ah! cine-ar fi văzut-o atunci, o Doamne sfinte,
Ar fi crezut că vede, că are înainte
Pe cel mai frumos înger creat de Rafael!
Pe albul ei chip luna da rezele-i sublime,
Și-n creața sa cosiță juca cu frăgezime
Zefirul ușurel.

Și eu plecat pe buza-i, uimit, dat în răpire,
D-atîta frumusețe, d-atîta fericire,
Sorbind dulcea-i suflare și profumarea sa,
Lăsam a mea gîndire să zboare de ea plină,
Și fericirii sale să-i caute tulpină;
Iar ea visa, visa!

5 februarie

Ieri, noi eram singuri, focul scînteia, afară ningea tare, și lampa ardea dulce în colțul budoarului ei.

Eu stam lîngă ea și o priveam amoros, dar cu întristare, și ea părea că se temea de acea penumbră în care ne lăsa lampa.

— Ce ai tu? suferi? îmi zise ea privindu-mă în față, cu dulcele său surîs, și apăsînd ușor amîndouă frumoasele sale brațe pe ale mele.

— Nu, răspunsei eu, nu sufăr.

— Adevărat?

— Prea adevărat; sau, ca să zic mai bine, n-am decît o singură suferință.

— Se poate să mi-o spui, domnule?

— Această suferință e părerea de rău ce am că am dat o întristare Mnemosinei mele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Cînd aceasta?

— Într-o zi oarecare...

— Nu mai ţiu minte.

— Oh! ştiu că Mnemosina e o mică sublimă, care uită lacrimile ce a făcut-o cineva să verse ca să cugete numai la acelea pe cari ea ar voi să le şteargă. Dar, în acel minut, eram prins de delir, de o beţie nebună, şi am cutezat să cer Mnemosinei o probă de amor, cînd amorul său este singurul lucru de care nu mă îndoiesc.

— Şi Mnemosina a avut cruzimea a ţi-o refuza?...

— Nu, Mnemosina s-ar fi dat lui George, dacă George nu s-ar fi deşteptat la timp pentru a-nţelege că în loc de amor, el impunea un sacrificiu.

— Ei bine! în amor nu sunt oare sacrificiuri ce cineva n-ar cuteza să le ceară, dar pe cari cutează să le primească?

— În amor, răspunsei eu cu întristare, n-ar trebui să fie sacrificiuri, n-ar trebui să fie decît amor.

— Ei! dar oare e altceva? a adăogit ea înclinînd buzele sale spre buzele mele.

Noi am stat astfel mult, şi prea puţin; săruturile noastre erau de foc ca răsuflarea noastră, şi simţeam flacăra arzînd amîndouă piepturile noastre, şi, strecurîndu-se prin vinele noastre.

În acel minut Mnemosina era cu totul a mea.

6 februarie

O! eu din întîia zi am înţeles că acest amor este un lanţ ale căruia inele sunt numărate, şi ea acum a înţeles asemenea. Lupta care la început ar fi fost de prisos, astăzi ar fi fost şi mai mult! Pentru ce s-ar fi mai luptat ea cu propria sa inimă? Putea să aibă puterea sau plăcerea?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Afară din acestea eu suferam, și cu cît suferința mea fu resemnată, cu atît mai mult ea a înțeles-o, cu atît mai mult ea a fost generoasă.

Dacă în acest amor este un abis, a zis ea, ne vom pierde în el amîndoi împreună, dar nu-l voi lăsa să cază numai el.

Mulțumim! mulțumim! Mnemosina mea!

5 martie

Iată trei zile de cînd n-am văzut-o! trei zile de cînd ea a plecat departe de mine, și cine știe cînd se va întoarce!... Și am lăsat-o să plece?... vai! n-am avut ce face! Tatăl său era bolnav; îi scria că dorește s-o vază; o chiamă lîngă dînsul... cum puteam oare s-o opresc de a-și îndeplini cea mai sacră datorie de inimă?...

Și ce urît mi-e azi aci, mi-e urît de moarte. Nimic nu mă mai încîntă, nimic nu-mi poate da un singur minut de veselie... Totul este trist împrejurul meu; sufletu-mi stă închis la toate împresiunile plăcerii. Zi, noapte gîndesc numai la ea... și a nu gîndi mi-este cu neputință! Suvenirea ei stă vie înaintea mea. Sufăr, sufăr, dar nu mă plîng la nimeni; oare cine m-ar putea consola?...

6 martie

Îngere dulce, gingașă floare,
Soare de viață și de amor.
Doru-ți mă bate și greu mă doare,
În calea lumii stau plîngător.

Viața-mi deșeartă ca un vis trece;
Nici o lumină nu pot vedea,
Trăiesc, sărmanul, sub cerul rece,
Și numai noaptea e partea mea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Mintea-mi se pierde plină de tine;
Stă să se ducă sufletul meu;
Căci alba-ţi mînă mai mult nu-l ţine,
Şi n-am putere să-l opresc eu.

Sînu-mi l-încinge chinuri nebune;
Curaj în mine n-a mai rămas.
Orice speranţe şi gînduri bune
Se sting cu totul, se duc, mă las.

Inima-mi plină de desperare,
Ruptă de rele, arsă de dor,
Plîngînd răspunde florilor care
O tot întreabă de sora lor.

Ah! fără tine n-am ce mai face
Cu astă viaţă ce mi-ai lăsat!
Lipsit de bine, lipsit de pace,
Mă crez în ţara-mi un exilat.

Natura toată astăzi îmi pare
Temniţă neagră, de îngrozit,
În care singur, după-ntîmplare,
Rătăcesc palid şi neiubit.

Ce-mi foloseşte al zilei soare,
Şi focul nopţii ce joacă sus?
Vîntul ce-ntreabă de ce plîng oare,
Floarea ce spune că tu te-ai dus?

Cază, pălească floarea-n cîmpie,
Stingă-se cerul ca un năluc,
Soare şi stele azi nu mai fie,
Vre-o mîngîiere tot nu-mi aduc!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Prin ramuri rupte mugească vîntul,
Și spume valul pînă în nori,
Pasărea moară cîntîndu-și cîntul,
N-am trebuință de azi, de flori!

N-am trebuință decît de tine,
De tine numai, îngerul meu;
Căci pe gurița-ți cîntări divine,
Și flori și zile găsi-voi eu.

Vin dar mai iute, scumpul meu soare,
Mîndre luceafăr, floare de Rai,
Vin prin privirea-ți fermecătoare
Lumina vieței să mi-o redai!

8 martie

Azi am ajuns să fug de lume, de adevăr, pentru că mi-e teamă să nu întîlnesc, ca ieri, niște ființe cari prin limbajul lor să mă revolte iar.

Ah! nu știu cum cugetă acei oameni cari găsesc o plăcere să sfîșie ranele unei tandre inime! Cum pot ei să se mire de ce nu urmez planul lor de purtare? Cum de rîz de suferința mea!... Căci eu sunt de rîs sau ei de disprețuit? Eu?... sau ei cari se tîrăsc fără rușine la picioarele unei femei... Eu?... sau ei pe care orice dispreț nu-i dezgustă; plecați, lași cînd doresc, mîndri îndată ce sper, ingrați cînd obțin... șerpi mlădioși și ageri, cari se înconvoaie, se stîrcesc ca să-i țînteze atențiunea, și să n-o lase să vază cursa ce-i tinde? Eu?... sau ei, ființe bizare, ce nici gustul, nici inima, nici speranța plăcerii nu-i leagă? Eu?... sau ei, inime de gheață, ce se caută fără a se iubi, ce se văz fără a se place, și se pierd în mulțime fără a se regreta?...[99]

O! de azi înainte voi sta închis în camera mea; și ce am să caut unde nu este ea? — Doamne! Doamne! adumi-o mai curînd!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

14 martie

Ah! cît sunt de fericit! Adineaori am avut-o colea în brațele mele, căci s-a întors, s-a întors și mă iubește! Mă iubește!... O! mica mea carte de aur, n-am ce confia mai mult fericitelor tale pagine; inima mi-e prea plină, sufletul prea mișcat.

20 martie

Eu fără să voi i-am dat o durere Mnemosinei mele; ea este supărată pe mine; mă fuge, nu vrea să mă mai vază. Ce e drept, dacă aș fi fost chiar eu în locu-i, tot asemenea aș face.

Cu toate acestea cată să mă ierte... nu pot rămîne astfel! Ea știe bine că am trebuință s-o văz... și o voi vedea cu orice preț! Mi-e dor de ea, mi-e dor de ea, mi-e dor de ea! ! !

aceeași zi.

Mimo! suflet nobil, înger de femeie,
Dacă încă-n tine mai e vre-o scînteie
D-un fraged amor,
Pentru rătăcitul cărui e rușine
Ca să-și mai ridice ochii pîn-la tine,
Plini de al tău dor;

Spune: el sărmanul tremură ș-așteaptă!
Glasu-i, ce căința spre tine-l îndreaptă;
Cere mila ta;
Milă și iertare! Orbul fapta-și plînge;
Mimo, leagă-i rana c-a curs destul sînge;
Iartă-l, nu-l uita!

Mimo! tu ești bună, ai inima mare;
Tu l-ai dat luminei, l-ai scos din pierzare,
Din noaptea-i de dor;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Tu ai șters din ochiu-i lacrima-i amară,
Tinde-i ș-astăzi mîna, nu-l lăsa să piară
Fără ajutor!

Cît e greu doru-i numai Domnul știe!
Uite, de-i vei zice ca să nu mai fie,
Te va asculta;
Căci în mintea-i zace gînduri desperate,
Mimo, nebunia la ușa lui bate,
Iartă-l nu-l uita!

Mimo! Te iubește, cît tu nu crezi poate;
Chiar vrînd să te uite, el zilele-i toate
Le-ar pierde-n zadar.
Veșnic vei fi ținta dorințelor sale,
Veșnic dup-amoru-ți va suspina-n cale,
Va plînge amar.

Spune dar în tine azi ce se petrece?
Strigătul durerii te va găsi rece,
Nu-l vei asculta?
Nu vei avea milă cînd căința-l spală?
Mimo, aste lacrimi, crede, nu te-nșeală,
Iartă-l, nu-l uita!

21 martie

Este oare adevărat, Mnemosina mă uită, pleacă?... Și nici un cuvînt de adio, nici un cuvînt de milă! Cu toate acestea dacă ea m-ar putea vedea în acest minut, dacă ea ar vedea lacrimele mele, mi-ar refuza ea o privire, un cuvînt?... Vocea ei mi-ar face atîta bine! Sunt atît de nenorocit, atît de abătut în acest minut în cît m-aș mulțumi cu mila ei, mulțumit să pot respira aerul ce ea respiră, să o văz, și să o auz.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Au ea, Mnemosina, ea așa de bună, așa de dulce, mă va lăsa să pier de durere fără a-mi arunca o privire ce i-o voi cere plîngînd?

Ah! dacă aș putea s-o văz, m-aș tîrî la picioarele ei; ea m-ar asculta. Dar... nu pot scri, nici vorbi. Ce să-i zic? Plîng, mă rog, o implor, cum imploră cineva pe Dumnezeu, și ea nu mă aude.

Te iubesc, Mnemosino, m-auzi tu? te iubesc. ai milă de mine, ai milă de sărmanul străin; el a suferit atît! el a suferit atît!

Ce! nu mă mai găsești azi demn de amorul tău, și pentru ce?...

Ah! ia dar viața și viitorul meu?

Mnemosino, ascultă-mă; ori ai uitat sunetul vocii mele? Altădată ea vorbea inimei tale. Ascultă vocea mea, azi întreruptă de suspine; ea-ți strigă: — Grație! grație!

N-ai tu oare nici suvenire, nici umanitate?

De cînd mi-am aflat nefericirea, frumoasele mele vise de amor și de speranțe zdrobesc pieptul meu cu greutatea lor.

Mi-e rău, mi-e rău, mi-e foarte rău; ai milă de mine, pune puțin balsam pe ranele mele sîngerînde; ai milă de mine!

Mnemosino! ce taci, tu nu mă mai auzi, nu mă mai auzi, tu?

Mimo, sufăr, sufăr, și nu mai am pace;
Gîndurile mele zbor pe urma ta,
Mimo, nu te duce, căci ce mă voi face?
Milă și iertare! vai, nu mă uita!

O suflete nobil, înger de femeie!
Ai drept să-mi dai lacrimi, ai drept să-mi dai dor,
Ai drept; dar nu stinge ultima scînteie
A fericii mele, singuru-mi amor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Mimo, vezi, căința pata mea o spală;
Strigătul durerii îl poți asculta.
Mimo! aste lacrămi, crede, nu te-nșeală,
Milă și iertare! vai, nu mă uita!

Te iubesc, femeie! și Dumnezeu știe
Un minut vrodată dacă te-am uitat.
D-am comis o crimă a fost scris să fie;
Dar n-am crut, sărmanul, nu te-am înșelat.

Mimo, rătăcitul rătăcirea-și plînge;
Nu-l lăsa să piară, tinde-i mîna ta.
Mimo, leagă-mi rana c-a curs destul sînge,
Milă și iertare! ah! nu mă uita!

22 martie

Nu, ea nu mă va lăsa, nu mă va abandona, nu se poate.

Au, am trecut eu în memoria ei ca o zbîrcitură pe fața apei, ca un mic nor pe soarele de vară, ca roșeața pe fruntea unei copile? ce! n-am fost eu în viața ei decît un accident? ... Oh! nu! Dumnezeul meu!

aceeași zi ... seara.

Doamne, doamne, m-a uitat!
M-a uitat gemînd și-n chine;
Fericirea de la mine
A fugit s-a depărtat.

Un foc arde-n pieptul meu,
Și să-l sting nu am putere
Ce de zile de durere,
Ce de nopți de cînd plîng eu!

Primăvara mea de flori
Foaie-n foaie cade, moare;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Orice raze rîzătoare
Mi se sting de vînt sub nori.

Dorul plînge în casa mea,
M-a uitat zilele bune;
Mi s-a rupt d-amărăciune
Inimioara-mi, vai, de ea!

Floarea-n cîmpu-mi s-a uscat,
Şi în locu-i spinul creşte;
Nici o stea nu mai luceşte
P-al meu cer întunecat.

Dar la nimeni ajutor
Eu nu cer şi nici voi cere.
Ah! mineazâ-mă durere,
Că mai iute voi să mor!

Însă ea de moartea mea,
Nici să afle, nici să ştie;
Nor pe dulcea-i veselie
Să nu puie cumva ea.

Pentru dînsa deşi mor,
Dar nu voi să-i las căinţe;
D-ale mele suferinţe
Singur sunt răspunzător.

Doamne! Doamne, m-a uitat!
M-a lăsat gemînd şi-n chine;
Dar tu dă-i atîta bine,
Cîte lacrime-am vărsat.

23 martie

Mi-este cu neputinţă s-o întîlnesc sau să-i vorbesc. Lacrimele şi rugele mele sînt vane. Stingeţi-vă dar,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

voi, vise și iluziuni! luați-vă zborul de la mine ultimelor speranțe de viitor.

Așa! cată să mă lovești, Doamne! căci prea-mi ridicasem fruntea, prea eram fericit!

Dar tu, o crudă soartă! ce-ai cu mine? n-am suferit?... nu ți-am spălat negrul tău corp cu cele mai albe și mai scumpe lacrime ale mele?... nu te-am legănat destul cu cele mai triste și mai adevărate suspine? nu te-am împărtășit din veselia și suferința mea? Ce nu ți-am dat?... ce mai vrei? pentru ce dorești ca un nefericit mai mult să blesteme ziua?...

Vai! din toată fericirea mea nemic nu-mi mai rămîne, decît niște suveniri. Și ce-am trăit?...

Iată inelul ce ea mi-a pus în deget în ziua cînd mi-a spus că mă iubește. Ah! Lipește-te aci tu suvenire a zilei mele pline de o adevărată fericire. Această mică cosiță creață este a ei. Mi-aduc aminte, suna miezul nopții cînd mi-a dat-o. Ea era, colea, în brațele mele, lipită de pieptul meu și printre mii sărutori arzătoare, îngîna: „Vezi astă cosiță, cînd vei simți că nu mă mai iubești să mi-o înapoiezi!“ Ah! cosița o am încă, însă mai puțin creață decît cînd mi-a dat-o; urma lacrimelor și sărutorilor mele a descrețit-o; cosița o am încă, e aci; dar ea, Mnemosina..., ce s-a făcut? Oh! vino, vino, să-ți mai dau o sărutare și o lacrimă, tu sacră suvenire a unei nopți așa de frumoase, așa de scumpe!... Și această mică floare, această floricică!...

Sărmană floricică[100]*, ce cauți aci oare?*
Ah! cîte suvenire din timpuri rîzătoare
În mine-ai deșteptat.
Stă lacrima-mi să pice și fruntea-mi se-ncrețește
Căci gîndul ce o bate e vălul ce cernește
Un suflet rupt, secat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

În ochii mei trecutul prin tine astăzi trece,
Minut cu minut, iată-l! și inima mea rece
S-aprinde, mă trezesc.
O horă de fantasme în jurul meu roteşte,
Cununa de spini negri, ce fruntea mea umbreşte,
Cu spaimă o privesc.

O! parcă v-aș cunoaşte, și nu vă pot da nume,
Fantasmelor iubite! eu v-am văzut în lume,
D-atunci însă e mult.
Eu v-am văzut, țiu minte, într-un timp de răpire,
Cînd șoapta voastră dulce și plină de iubire
Doream s-o tot ascult.

P-atunci cînd la tot pasul o umbră fericită
Țintea pe mine ochi-i, privirea-i aurită
P-atunci cînd în cîmpii,
Din mii de mii caliciuri, amor, rouă, miroase,
Se revărsau pe viața-mi, pe visele-mi frumoase,
Pe simțurile-mi vii.

Pe cînd ziceam steluței: Steluța mea, de mine
În darn pari a te-ascunde, căci colo sus, știu bine,
Dai foc neîncetat;
Pe cînd ziceam pădurii: O! selbă întristată,
Ca tine am nopți multe, dar nopți ce niciodată
Eu nu le-am numărat!

Cînd cupelor golite eu le ziceam cu sete;
Sunt plin de idei multe din cari o să se-mbete
Mai mulți de multe ori!
Și vulturului mîndru: Contemplă fruntea-mi lată!
Și rîului cel limped: Ca unda ta bogată
Curg dragi-mi anișori.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Atunci, ceruri albastre, coline, văi rîzînde,
În dulcea-mi perpectivă privirile-mi arzînde
Voios se rătăceau,
Atunci de flori suave mi-erau mîinile pline,
Și gîndurile mele chiar ca un roi d-albine
În soare fîlfîiau.

Pe cînd îmi zicea totul c-un glas adînc: Iubește!
Simțind speranța-n mine din ce în ce că crește,
Cu ea mă legănam.
Și beată de armonie, de cînturi, de tămîie,
Crezînd că astea toate pe veci au să-mi rămîie,
Iubeam, iubeam! iubeam!

Și rozele gingașe prin Mai împodobite,
Și nopțile de vară de lună aurite,
Și zefirii ușor,
Foița cea verzuie cu umbră răcoroasă,
Și unda argintină cu murmură duioasă,
Și păsările-n cor,

Atunci îmi vorbeau mie în limba cea divină,
Ce farmecă tot simțul; adîncă limbă plină
De umbre și mister,
Și care, citeodată mai mult înăbușită,
Cînta alese note pe arpa aurită
A-ntinsului eter.

Pămîntu-mi zicea mie: — Deșteaptă-te poete!
Și cerul cu lumina-i îmi repeta: profete!
Vorbește, știi ce poți!
Arată! proorocește! mergi, pasă, Serafime!
Apleacă urna sîntă cu cîntece sublime
Și vars-o peste toți!

Dar, vai! cel timp trecut-a!... Din el cemi mai rămîne? ...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cum m-am uitat la astăzi, am să mă uit la mîine,
Și știu la ce m-aștept!
Un aspru, cernit oaspe la capul meu veghiază.
Ce spune viitorul? ... și cine să-l mai creează? ...
O vis! o vis deșert!

Pe inima mea umbra se-ndeasă și se strînge,
Și sub prosperitatea-mi ascunsă amar plînge
Durerea-n casa mea.
Un vierme-mi roade viața și coaptele-i ciorchine.
In veci în Ceruri urlă un trăsnet pentru mine,
Mi-e sarcina prea grea.

Speranța mă tot duce la uși ce-mi stau închise.
In căile ce umblu, de lacrime deschise,
Sunt spinii frații mei.
Și soarta, cum e soarta, nencetat își rîde
De tandrele-mi dorințe, și viața ca un gîde
Mă strînge-n lanțul ei.

Steluța mea sărmana în nori s-a stins întreagă,
S-a stins să nu mai fie. Pe ramura mea neagră
Vro roză n-a mai dat.
In fundul cupii zace veninul, agonia,
In fundul cugetării se bate nebunia.
Ce iute a-nnoptat!

In veci drept mîngîiere o buză veștejită,
Ce poate c-am nutrit-o, de inima-mi zdrobită
Dă zor, își rîde ea;
Și chiar d-a mele gînduri duioase și cernite,
Și chiar d-acele coarde ce rupte, ruginite
S-atîrn de lira mea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Duioasa-mi primăvară foaie cu foaie moare.
Pe fiecare cracă azi ce culeg eu oare?
— Ai dorului grei spini.
Sub orice fir de iarbă s-ascunde pentru mine
Un guşter, o năpîrcă — O suflet! pe suspine
Mult ai să tot te-nclini?

Acum, sunt omul veşted, cu zile înghețate.
Iluziunea, visul la uşa-mi nu mai bate,
Port moartea colea-n sîn.
Glas inima-mi nu are, — mormîntul aşa tace.
Văzut-am şi simţit-am, şi ştiu — O oră face
P-un om a fi bătrîn.

Dar ce v-am făcut, spuneţi, o, zile de ferice!
De ce v-aţi stins cu totul? gîndit-am a vă zice
Vrodată: — Mi-e destul!
Şi voi anii mei tineri, de vise, de iubire,
Ori aţi fugit de mine de dulcea-vă zîmbire
Crezînd că sunt sătul?

Oricînd îmi văz trecutul, cînd vîrsta-mi fără pată
Cu alba ei rochiţă de care stă legată
Cu dor iubirea mea.
Mi-apare, ah! de dînsa m-acaţ cu nebunie,
Pe trista-i rămăşiţă suspin, Domnul mă ştie,
Şi plîng ce n-a plîns ea.

Din om azi sunt ruina în care geme vîntul.
În mijlocul furtunei ce spulberă pămîntul
Eu trăsnetul îl sfid.
Fantasmă rătăcită pe căi ce nu au nume,
În braţe cu neantul, nu las trecînd prin lume
Nici umbra-mi pe vrun zid.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ce vreți dar de la mine, și cine vă trămite?
De ce v-arătați astăzi, fantasmelor cernite?
Eu nu v-am invocat!
Folos voi nu-mi aduceți; în căi necunoscute
Luați-vă avîntul, periți și cît mai iute,
Destul m-ați întristat.

Și tu, sărmană floare, ca mine de străină,
Vezi plînsu-mi nu dă rouă; mergi, caută-ți tulpină;
Ia-ți vîntul conductor.
Ai stat destul cu mine, a sta nu se mai poate;
Adio, rămășiță mai scumpă decît toate
Din viața-mi de amor!

aceeași zi . . . noaptea.

Noapte! În mijlocul tăcerii un străin plînge!

Cui îi pasă! Omul nu se va abate din calea plăcerilor ca să culeagă suspinul străinului. Nici un gînd de milă, nici un cuvînt, nici o mîngîiere!

Plînge!

— Fericiți cei ce pot plînge! — și omul trece-nainte. Iată tot.

Plînge, plînge străinul! — Dar vîntul sărută cu moliciune frunza și frunza șoptește cu frăgezime tulpinei sale imnul recunoștinței, și floarea își adoarme prin cel mai ales profum fluturul său, și iarba își leagănă pe sîn roua sa, și unda cu undă se îmbrățișează, și păsările înnod cînturile lor în palatul primăverii. — Nici un nor pe cer. Luna strălуce cît mai divin nimfelor. Dumnezeu numărînd stelele sale uită pe omul ce plînge!

O, natură măreață și nemărginită! tu care ai în tine atîtea sorginți de încîntare, atîtea profumuri de voluptate, atîtea cînturi de iubire, atîtea șoapte de mîngîiere; natură! tu palladium al totor fericirilor, chiar tu pentru omul străin și nefericit nu ești decît

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

o vegetaţiune oarbă şi posomorîtă. În van străinul îşi deschide ţie toată setea inimei lui, în van în sînul tău caută pacea, în van cere ajutorul tău!

O, mumă ingrată şi nesimţitoare! — Zefirii tăi n-au pentru el decît şoapte mormîntale, şi frunzele numai omide, şi florile numai spini, şi iarba numai şerpi şi năpîrci, şi unda numai tină! Răcoare, umbră, profum, fluturi, rouă, mărgăritare, cînturi, raze, lumine, nu sunt pentru el; sunt proprietatea celui fericit!

O, natură, natură! Străinul chiar la banchetul tău azi nu are nici loc, nici parte. Fărîmiturile ce cad, ele numai sunt pentru el: viermele ce se tîrăşte, frunza ce zboară pe vînturi.

Plînge, plînge străinul! — Furtuna negrelor gînduri bate mintea lui. Întunericul îl înfăşoară. Cerul este plin de stele şi de lumine, şi de ce oare vederea lui nu le poate zări! Ţipetele sale se pierd fără sunet. Au ecoul e mort?

Abisul desperării se deschide sub picioarele lui. Ceaţa şi negurele nebuniei îl tîrăsc, îl zbuciumă, şi scuip în sufletu-i toată tina veninului lor; simte că se zdrobeşte; plămînii îi ard de sete; nu mai e nemic, nu mai e nici oţet, nici fiere; — a băut tot —, cupa e goală. Soarta îl priveşte rîzînd şi-şi bate joc de agonia lui!

Pasările întunericului, soaţele ruinelor, zbor împrejuru-i, cobesc pe capul lui! Nebunia îi rînjeşte; — puţin şi-l va doborî.

Cu toate acestea el se luptă! Se luptă încă; dar nu mai are putere. Ultima silinţă ce şi-a dat l-a slăbit cu totul.

Caută un punt de reazăm în contra uraganului ce-l zbuciumă; dar pustiul e luciu. Durerea îl ameninţă, oboseala îl slăbeşte. Vrea să fugă de aci; picioarele-i se împleticesc, se sucesc, nu se poate mişca. Chiamă, strigă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Strigă: Milă! Ajutor! Nimeni nu răspunde.

Nimic! nimic!

Întinde tremurîndele-i braţe şi braţele sale nu-ntîlnesc decît neantul! Ce să facă? ce să facă?

Plînge din nou, se roagă.

Se roagă de pămîntul ce arde sub picioarele-i, de vîntul ce urlă în urechile lui, de bufniţele ce-i cobesc, de natura întreagă. Se roagă pînă ce vocea sa piere. Cu toate acestea nimeni nu-i răspunde.

Nimic! nimic iar!

Simte că-şi dă sufletul. Ţintează ochii spre cer, privirile sale sunt pline de cea mai adîncă şi dureroasă rugă — Nici un ajutor!

Nimic, nimic iar!

Unde e dar Dumnezeu?...

24 martie

Iată-mă vesel! pentru ce azi nu mai plîng, şi mă uit aşa lung la mine ca să văz dacă sunt eu omul care era aşa de nefericit? Pentru ce?

Pentru că viu de la Mnemosina! am văzut-o; m-a iertat! Cînd a aflat cît am suferit în aste din urmă zile o lăcrimioară înotă în ochii ei.

Nebun ce eram! cum puteam crede şi cum de am crezut că mă va uita, că m-a uitat?... Ea să mă uite, să mă uite ea!... niciodată!

O iubesc prea mult pentru ca ea să mă iubească aşa de puţin!

Şi mult e bine să o iubească cineva; căci de cînd o iubesc, fiinţa mea s-a transformat cu totul; amorul ei e viaţa mea! Ea e îngerul care mă veghează în orice oră, care mă vede, care mă ascultă, care-mi vorbeşte încet, care face inima mea mai pură şi sufletul meu mai bun. Sufletul ei e lumina sufletului meu, lumina care străluce în mine!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ieri eram cel mai nefericit om și un singur sărut al ei a fost de-ajuns ca să mă facă azi cel mai fericit.

Cît este ea de bună! îndată ce m-a văzut a uitat tot, toată durerea ce îi detesem! Ei bine, aceasta va fi cea dintîi și cea din urmă!

8 aprilie

O mica mea carte de aur, cum tremură mîna mea scriind aceste rînduri! Sunt patru zile, vezi tu, de cînd stau lănțuit departe de ea, de cînd sunt bolnav. Patru zile numai, și cît am slăbit și merg încă mai spre rău, și Mnemosina nu știe nimic, și cînd va ști . . . . .

. . . . . .

Primăvara iarăși vine
Cu-al ei soare rizător;
Dar ce jale pentru mine,
Pentru mine care mor.

Vîntul suflă cu dulceață,
Păsărelele blînd cînt;
Astăzi totul intră-n viață
Numai eu intru-n mormînt.

Viața mea, o viață-ntreagă,
Trece iute ca un vis,
Căci a nopții mînă neagră
Peste sufletu-mi s-a-nchis.

Abia-n floarea vîrstei mele
Am ajuns și iată mor!
Ce dureri, ce chinuri grele!
Mnemosino, ajutor!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ajutor, îngere dulce,
Dă-mi, căci numai cît gîndesc
Că din lume mă voi duce
Mă pierz tot, înnebunesc.

Cînd mă uit mai lung la tine,
Şi cu foc la piept te strîng,
Ah! atuncea parcă-mi vine
Să-mi smulg părul şi să plîng.

Căci îmi simţ inima plină
De speranţe şi d-amor,
Şi-n a vieţei zi senină
Eu silit te las şi mor.

Mnemosino, pe durere
Dulcea-ţi frunte tu ţi-o-nclini,
Ca şi mine n-ai putere,
Ca şi mine plîngi, suspini.

P-al tău sîn braţu-ţi mă strînge,
Te tot rogi lui Dumnezeu;
Dar, frumoaso, nu mai plînge,
Destul plîng şi suspin eu!

Dacă-n mînă n-ai putere
Mai mult viaţă ca să-mi dai,
Dă-mi ce poţi, buza-ţi de miere,
Albu-ţi sîn, floare de rai.

Şi îmi cîntă cîntul vieţei
Ce-ţi cîntai odată eu,
Cînd în faptul dimineţei
Dormitai pe braţul meu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

O, frumoaso, dulce floare,
Lanțul nostru de amor,
Și de zile rîzătoare
Cum se stinge ca un nor!

Astăzi încă sunt cu tine,
D-al tău suflet stau adus,
Mîine însă, o știu bine,
Sub o piatră voi fi pus.

Și sub piatra cea-nghețată
N-o să vii a mă căta,
Ci ca toți ca lumea-ndată
Chiar și tu mă vei uita.

Vrun plîns dulce n-o să strîngă
Anii-mi tineri și duioși,
Căci nu-i scris ca să mă plîngă
Niște ochi c-ai tăi frumoși.

Primăvara dar cînd vine
Cu-al lor soare rîzător,
E o jale pentru mine,
Pentru mine; căci eu mor!

20 aprilie, 4 ore noaptea

O zi încă iată trece,[101]
Și iar umbrele se strîng;
Dar trecut-au cincisprezece
Nopți și zile de cînd plîng!
De cînd viața-mi se tot pleacă
Pe durerea cea mai seacă,
Se izbește și se freacă
De ai sorții spini de fier;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

De cînd, dulce floricică,
De tulpina-ţi mititică
Dezlipit, stau plin de frică,
Şi mă uit, mă uit la cer.

Ce-ntuneric! nu lucește
Nici o stea pe bolta mea;
Ceaţa cade, se-ndeseşte
Peste mine cît mai grea.
Şi cînd totul dormitează,
Cînd natura blînd visează,
Ochiul meu, el, nu cutează
Să se-nchidă, arde-n foc,
P-ale lunei căi deşerte
Gîndul meu zboară departe,
Zboară; dar în care parte?
Dar la cine? . . . în ce loc?

Zboară zborul ce-i dă viaţă
Şi amorul; — e de fier, —
Taie umbra, taie ceaţa,
Merge ţintă către cer.
Ţine drumul către tine,
Floarea florilor divine!
Tu eşti ceru-i, o ştii bine,
Cel mai pur şi mai bogat!
Vine-n ochii-ţi să citească
Simţu-ţi, inima-ţi cerească;
Să te-ntrebe, să-ţi şoptească:
„Cumva, oare, m-ai uitat?“

Vine, vine să te vază!
Îl mîn eu; sunt plin de dor!
Mnemosino, fă-l să crează
Că-mi păstrezi al tău amor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Vai! sunt singur, fără tine,
Mi-e-ngheţat sîngele-n vine,
Mă-ndoiesc că n-am vrun bine,
Numai lacrimi, numai dor,
P-orizontul vîrstei mele
Bat, se bat viscole grele,
Şi se lupt nopţile rele;

Jos cînt bufniţi, — sus e nor.
O abis! o nopţi profunde!
Ce durere! ce suspin!
Desperarea mă pătrunde;
Crud mai e să fii străin.
Nava-mi vieţi-mi zbuciumată
De o mare-nfuriată,
Fără cîrmă şi lopată,
Cu catartul mai mult frînt,
Printre spume luptă tare.
— Und-te duci în aşa stare,
Navă, spune? — La pierzare!
— Stai! — Nu pot! n-am pas de vînt!

II.

Ce s-aude? cine vine?
Ce să fie? . . . ce simţ eu?
Au ce foc s-aprinde-n mine?
Ce-mi spui tu sufletul meu?
Să crez, Doamne! ea să fie?
Nu e seacă nebunie,
Astă dulce veselie
Care umple sînul meu?
N-o fi, vai! vreo presimţire,
Că-n a zorilor ivire,
Despuiat d-orice simţire
Voi fi mort sau nebun eu?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

O lumină se revarsă
Spărgînd umbra-n preajma mea;
Dorul fuge și mă lasă.
Doamne, vine, vine ea!
Nu-i vis, iată! Înger dulce,
Ochiul tău în mine luce,
Te cunosc; dar ce te-aduce,
M-ai văzut în visul tău?
Ori gîndirea mea ușoară,
Pe a nopții aripioară
Ce-ți trimis-am, ți-a zis: zboară!
Du-te, du-te! Lui e rău! . . .

Și-atunci gata l-al meu nume
Ai și fost, ai și plecat;
N-ai mai vrut să știi de lume,
De nimic n-ai mai cătat.
Ai văzut că noaptea-i neagră,
Că pe cer trăsnetu-aleargă,
Că furtuna își dezleagă
Vîntul ei în calea ta;
Dar ți-ai zis: „— Ce-mi pasă mie!
Sufle vîntul cu urgie,
De trei ori mai neagră fie
Noaptea încă nu voi sta!

Și-ai venit, — mult ești frumoasă
Mnemosino, legea mea ! —
Ce sublimă, curajoasă,
Să te lupți cu soarta-mi rea.
Și privirea-ți aţintită
Către bolta-ntunecată,
O văz bine ce arată,
Înțeleg, înger divine,
Că-ntre moarte și-ntre mine,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Fără lacrimi și suspine,
Vei sta gata ca să piei!

Ah! sublimă ți-e simțirea,
Și sublimă toată ești!
Tu-nțelegi ce e iubirea,
Cînd iubești, apoi iubești!
Dar ca tine-s prea puține.
Mîndru dar mai sunt de tine!
Tu, frumoaso, pentru mine
Providență te-ai făcut.
Tu mi-ai dat fericirea toată,
Sufletele fără pată,
Fie binecuvîntată
Ziua cînd te-am cunoscut!

XXXVI

7 iunie

„Te iubesc, viața mea! Te iubesc, lumea mea! te iubesc, legea mea! te iubesc, Mnemosina mea!"

Iată acum, ruga mea de dimineață, ruga mea de seară și ruga mea de noapte.

De cînd ea nu mai are nici un secret pentru mine, crez că o iubesc mai bine. Suntem fericiți, și care veselie prețuiește mai mult decît aceea de a-și pune cineva fruntea pe un umăr iubit și brațul său împrejurul unui cap ce îi e scump? Ce beție prețuiește mai mult decît beția a două sărutări arzătoare confundate pe o singură buză?

Bărbatul ei a plecat afară.

Și noi aseminea.

Lîngă casa ce avem e o grădiniță plină de umbră. Ea seamănă cu un cuib, și noi suntem păsărelele amorezate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Toată ziua ciripim tandre cuvinte, toată ziua ne iubim. În toate zilele buzele noastre își cer și își dau dulci sărutări.

Aceasta e un concert de beție care poate face geloși chiar pe îngeri.

Dimineața, noi ne sculăm cu zorile.

Mergem de ne pierdem în aleile întunecoase, acolo nu se aude nici un alt zgomot decît acela al pasărei ce-și strînge aripioarele; acolo, soarele, luminînd vîrful arborilor, schimbă fiecare picătură de rouă într-un mărgăritar strălucitor.

Noi ne-nmuiem picioarele în iarba umedă; ne ținem strînși de mînă, privim cerul cu ochii noștri, și ne zicem, de mii de ori:

— Te iubesc!

Căci pare că totul murmură:

— Iubiți-vă, iubiți-vă!

Și după ce ne-am iubit mult, ne mai iubim încă, căci amorul nostru este așa de profund, încît nu-i putem sónda imensitatea.

Astfel precum două corpuri aruncate în ocean n-ar putea niciodată să dea de fund și ar rămînea pentru eternitate jucăria valurilor cari nu le-ar putea arunca departe, astfel amîndouă sufletele noastre sunt înecate într-un ocean fără fine de beție și de extaze; astfel nici o putere omenească nu le-ar putea arunca afară din amorul lor.

Timpul e călduros, natura toată rîde, toți arborii sunt împodobiți cu frunzișoare, toată cîmpia cu floricele; ar zice cineva că e sărbătoarea lui Dumnezeu; noi găsim că este a noastră.

O, amor, tu ești varga fermecată care însuflețește totul! Prin tine rîuleț și vîntul, foița și floarea iau un limbagiu... Eu nu mă plimb niciodată singur, dimineața sau seara, fără ca mii de voci să nu-mi repete:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Mnemosina! Mnemosina! Mnemosina!
— Tu iubești! tu iubești! tu iubești!
— Mnemosina! Mnemosina! Mnemosina!

Crez că Dumnezeu a dat un suflet fiecăruia arbor, fiecăreia pietre pe pămînt; fiecăruia nor, fiecăreia stea, în cer, pentru ca steaua și norul, piatra și arborele să-mi zică:

— George! George! George!
— Iubește! Iubește! Iubește!
— Totdeuna! totdeuna! totdeuna!

Dar oare am eu trebuință de toate aceste voci ale naturei, cînd inima mea îmi rămîne, cînd ea nu trăiește decît prin Mnemosina și pentru Mnemosina?

Nu, nu, eu sunt fericit de amorul meu. Sunt mîndru, și mulțumesc Mnemosinei că m-a făcut să uit în brațele ei că mai este altceva în lume decît amorul nostru, alte ființe decît noi amîndoi.

Ea m-a făcut să înțeleg ce este a iubi.

Viața noastră de beție este o încîntare perpetuă; tot ne este o veselie, tot ne zîmbește, și zilele triste, chiar ele, ne par mai bune, pentru că sunt mai întunecoase, pentru că atunci păsărica se strînge sub aripioara sa, natura asemenea, și noi ne ascundem mai strînși unul în brațele altuia.

16 iulie

Tu ai dus spre un port pașnic[102] *barca mea cea rătăcindă,*
Astăzi ramura mea cade de verdeață și de flori,
Fii binecuvîntat, Doamne! lampa mea era murindă
Și suflarea ta cea vie îi dă primele-i splendori.

O! surprins de uragane, de vîrtejul rătăcirii,
Ca un pui fără de aripi ce-a căzut din cuibul său,
Copil slab, eu cunoscut-am legile nefericirii,
Viscolul urlă pe capu-mi încă din leagănul meu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Viața . . ., viața pentru mine a-nceput încă din fașă,
Deși cerul niciodată n-are trăsnet pentru flori,
Deși cerul nu voiește ca o ființă gingașă
Să sugă la sînul mumii fierea crudelor plînsori.

Junețea rîzînd mi-aduse toate secile-i minciune,
Viitorul său de glorii, d-orgoliu, — ce vicleșug! —
Și cînd inima-mi arzîndă urma aste vise bune,
Vai! mă deșteptai d-odată în noaptea unui coșciug.

Atunci mă exilai singur, vrui de toți a mă desparte;
Liniștit, căci remușcarea nu era adîncu-mi chin,
Numai pompele funebre le însoții de departe;
Morții ascult totdeauna imnul unui orfelin.

Către cer țintit cu ochii, eu mergeam drept la pierzare;
Cîteodată putînd bate ne-mpăcatul meu noroc,
Flăcările vii țîșniră din intima-mi cugetare,
Și fruntea mea o încinse limba, limba cea de foc.

Spiritul meu cunoscut-a toate sîntele delire,
Spaima care le precede, spaima ce le urmăresc;
Și trist era al meu suflet, cînturile astei lire
Ca acele voci ce-n noapte plîng și lung se tînguiesc.

Am văzut fără să murmur fuga veseliei mele;
Doamne, tu mă condamnaseși ca să trec necunoscut,
În putiu făr-a mă plînge mi-am primit muncile grele,
Și nu mi-am blestemat ziua, ziua-n care m-am născut.

Iată dară adevărul, l-arăt lumii ce-l reclamă;
În neantul meu cel rece la cer încă m-am gîndit;
Oaia vine-n fuga mare mielușelul cînd o cheamă;
Am chemat și eu pe Domnul, ș-atunci Domnul a venit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Și mi-a zis: „Fiul meu, pasă, legea mea nu e nedreaptă!
Tu ce-n noaptea cea mai neagră ai urmat în calea mea,
Nici gîndind a te abate, fericirea te așteaptă;
Printre inocinți spăla-vei nepătată mîna ta!"

Nu mai voi dar de departe să-ți ofer viața-mi obscură,
O, glorie, reflect veșnic al vecinului foc sînt,
Și a geniului mîndru, urmă luminoasă, pură,
Sau miraculoasă rază țîșnită dintr-un mormînt.

Azi un înger mă umbrește sub a sale aripioare,
Pentru Dînsa *orfelinul nu, nu e un biet străin;*
Orele zilelor mele lîngă ea sunt rîzătoare;
Căci mi-e sarcina-i ușoară, jugul ei de plăceri plin.

Tu ai dus spre un port pașnic barca mea cea rătăcindă,
Astăzi ramura mea cade de verdeață și de flori,
Fii binecuvîntat, Doamne! lampa mea era murindă,
Și suflarea ta cea vie i-a dat primele-i splendori!

F i n e

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr